
KAMU YÖNETİMİ

Editör: Doç.Dr. Emre SAVUT

KAMU YÖNETİMİ

Editör

Doç. Dr. Emre SAVUT

yaz
yayınları

2024

KAMU YÖNETİMİ

Editör: Doç. Dr. Emre SAVUT

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6104-87-7

Ekim 2024 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Yerel Siyaset Bağlamında Kent Konseylerinin Temsil Niteliği Üzerine Bir İnceleme	1
<i>Mustafa LAMBA, Gökhan KALAĞAN, Mahmut Umut Ferman AKBULUT</i>	
Sağlık Politikalarını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme.....	33
<i>Serdar Kenan GÜL, Mustafa CAN</i>	
Understanding and Managing Cloud Technology in The Public Sector	65
<i>Alper Tunga ŞEN</i>	
Mardin Büyükşehir Belediyesinde Belediyenin Suriyeli Göçmenlere Yaptığı Sosyal Yardımlara İlişkin Belediyelerde Çalışan Sosyologların Düşünceleri	86
<i>Cemil İNAN, Rena YASİN</i>	
Türkiye'de Merkezi Yönetimin ve Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamaları	107
<i>Enes CÖMERT</i>	
Teknoloji ve Yenilik Yönetiminin Kamu Yönetimi İçin Önemi	128
<i>Senem DEMİRKIRAN</i>	
Sürdürülebilir Kent Planlamasının Kent İçi Ulaşımın Anahtar Kavramı: Bisiklet Yolları	144
<i>Merve TURAN DOĞAN, Alper BİLGİLİ</i>	

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

YEREL SİYASET BAĞLAMINDA KENT KONSEYLERİNİN TEMSİL NİTELİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mustafa LAMBA¹

Gökhan KALAĞAN²

Mahmut Umut Ferman AKBULUT³

1. GİRİŞ

Dünya genelinde yaşanan finansal ve mali krizlerin yanı sıra hızla yayılmaya başlayan küreselleşme süreci, 1980’li yıllardan itibaren yerel yönetimlerin önemini daha da arttırmış ve bir dizi reformların hayata geçirilmesine vesile olmuştur. Bu reformlar kapsamında bazı ülkelerde merkezîyetçi politikalarda gerileme görülürken, yerel yönetimleri güçlendiren değişim ve dönüşüm süreci yaşanmaya başlanmıştır.

Yeni kamu yönetimi anlayışının toplumlarda ortaya çıkardığı memnuniyetsizliklerin aşılmasında öne sürülen yönetişime yönelik giderek artan talep, yönetim düzeyinde önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Gündem 21 uygulamaları bu değişimlerin önemli yansımalarından biri olmuştur. Bu kapsamda kent konseylerinin gelişmesinde önem

¹ Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mlamba@mehmetakif.edu.tr ORCID: 0000-0002-7406-6112.

² Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gkalagan@mehmetakif.edu.tr ORCID 0000-0001-8296-6316.

³ Doktora Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, umutferman6106@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0379-8340.

arz eden Avrupa Yerel Özerklik Şartı ve Gündem 21 uygulamaları; yerel yönetimlerin daha özerk bir yapıda, görev ve sorumluluklarını yerine getirebilecek gelirlerinin oluşturulması, yerel yönetimlerin kendi görev alanındaki beldelerde katılımcı bir süreci başlatarak hemşehrileriyle, yerel kuruluşlarla ve özel sektör temsilcileriyle birlikte diyalog halinde olmalarını içeren bir dizi kural ve hedefler ortaya koymuştur (Öz, 2020: 35-37). Böylece yerel yönetimlerin önderliğinde, tüm paydaşlarla beraber kendi sorunlarını ve önceliklerini tespit ederek, kentleri için “21. yüzyılın yerel gündemini” oluşturmaları gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca karar alma, planlama ve uygulama süreçlerinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için asıl sorumluluk hükümetlerde olmakla birlikte, yerel yönetimleri, bu süreçlerde, sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar ve diğer paydaşların etkin olarak yer almalarını sağlayacak programlar geliştirmeye ve uygulamaya davet etmişlerdir (Aygen,2014: 221). Türkiye, yerel siyasetin daha demokratik hale gelmesinde katılımcı kent yönetimine katkıları ile bilinen kent konseyleriyle ilk olarak 1992 yılında BM’nin “Gündem 21 Eylem Planı” ile tanışmış ve 1996 yılında, İstanbul’da BM’nin HABITAT II “İnsan Yerleşimleri Konferansı” temasıyla yaptığı toplantı sonrasında, “Yerel Gündem 21” programı işlerlik kazanmıştır. Yerel Gündem 21 programının uygulanmasıyla elde edilen kazanımlar 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda somutlaşmıştır. 2006 yılında ise Belediye Kanunu’na dayanılarak hazırlanan Kent Konseyi Yönetmeliği, kent konseylerine yönelik hukuki çerçeveyi netleştirmiştir (Şahin, 2012:257; Akıncı ve Arslan, 2021:38-40).

Bu çalışmada, Türkiye’de yerel siyaset bağlamında, kent konseylerinin oluşumundaki tarihsel arka plana değinilerek, bu kurumların yerel siyasete yönelik temsil ve katılım rolleri üzerinde durulmuştur.

2. YEREL SİYASET KAVRAMI

Siyaset ile kent ve kentsel yaşam arasında tarihsel bağa dayanan bir ilişki vardır. Düşünürler kente, uygarlığın ve demokrasinin beşiği gözüyle bakmışlardır. Siyasal erk gücünü / meşruiyetini hangi kaynaktan alırsa alsın bu gücün yayılması ve güçlenmesi, kentlerin varlığını ve gelişimini gerekli kılmıştır. Kent, bu anlamda siyasal gücün gelişmesi ve var olması bakımından gerekli zemini hazırlarken, diğer taraftan demokrasinin merkezi konumunda olma sıfatını da kazanmaktadır (Özden, 2001:13-14).

Yerel siyaset, dar ve geniş anlamlarda olmak üzere iki şekilde tanımlanabilir. Dar anlamda yerel siyaset, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyen tüm etmenlerin incelenmesini konu alan bir bilim dalıdır. Geniş anlamda ise, kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren bütün etkinlik ve politikalar yerel siyaset kapsamına girer. Siyaset kabaca mal ve hizmetlerle, özdeksel (maddi) ve tinsel (manevi) değer ve çıkarların, bir üstün erk tarafından paylaştırılması anlamına geldiğinden; yerel siyaset de, bu değerlerin kentsel alanları ve kentleşmeyi etkileyecek biçimde bölüştürülmesini anlatmaktadır (Çiftçioğlu, 2006: 27). Başka bir ifadeyle yerel siyaset; “Kent düzeyinde faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşların, kent ve kent halkına ait sorunları ve konuları ele alarak kent ölçeğinde sürdürdükleri bir yerel iktidar mücadelesi; yerel seviyedeki kaynak ve olanakların kullanılarak, yerel ölçekteki yurttaşların mutluluk, refah ve adaletini sağlamak üzere, yerel iktidar ve otorite üzerinden yerel toplumu idare etme sanatı” olarak ifade edilmektedir (Özel vd, 2009: 35). Demir’e göre ise “yerel siyaset, ölçek ve kapasam mahiyetinde değerlendirdiği, merkezi kamu yönetiminin taşra kuruluşları ve il temsilcilikleri, ulusal siyasetin taşra ve il teşkilatları ile birlikte yerel yönetimler akla gelmektedir. Yerel siyaset, mekân ve bağlam üzerinden değerlendirildiğinde ise temel olgu kent ve kent yönetimidir. Kent ile alakalı her türlü idari

birim, kent üzerinde çalışan her türlü sivil ve özel kuruluş, kent ölçeğinde faaliyet gösteren medya ve diğer yerel düzeyli (dernek ve vakıf gibi) kuruluşlardır” (Demir, 2008: 6).

Yerel siyasetin aktörleri ise, siyasal faaliyet alanlarında resmi olan ya da resmi olmayan karar alıcı grupları kapsamaktadır. Karar alıcı gruplar; merkezi yönetimin temsilcileri, yerel yönetim birimlerinin yürütme ve karar organları, kamu kurumlarının taşra teşkilatları, partilerin teşkilatları ile temsilcileri, yerel düzeyde sivil toplum kuruluşları ya da temsilcilikleri, eşraf, esnaf ve yurttaşlardan oluşmaktadır (Hatay, 2021:5). Bu karar alıcı gruplar arasında yerel siyasette en etkin aktörler olarak belediyeler, kent konseyi, vali, kaymakam il özel idareleri, siyasi partilerin il başkanları, yerel basın, muhtarlar ve STK’lar yer almaktadır (Öz, 2021:61).

3. YEREL SİYASETTE TEMSİL VE KATILIM

Yerel yönetimler, toplumun günlük yaşamını şekillendiren politikaları belirleme ve uygulama konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, bu karar alma süreçlerinde toplumun farklı kesimlerinin temsil edilmesi ve katılımının sağlanması önem arz etmektedir. Yerel siyasette temsil ve katılım, halkın ya da bir topluluğun hak ve menfaatlerini, onların adına yerine getirecek kesimin yerel düzeydeki karar alma aşamalarında yer almasını ve yerel yönetimleri şekillendiren politikalara etki etmesini ifade etmektedir (Oruç, 2013:1-2).

3.1. Yerel Siyasette Temsil

Temsil ilkesi, en basit haliyle, bir bireyin veya grubun, daha geniş bir topluluğun taleplerini, çıkarlarını, beklentilerini ve düşüncelerini ifade ederek ve kararlar alarak onların adına hareket etmesini sağlayan bir ilişkiyi ifade etmektedir. Başka bir deyişle, bu kavram yöneten ve yönetilen arasında iki taraflı

bağımlı bir ilişkiyi belirtir. "Kim kimin yerine temsil edebilir?" sorusuna verilen cevaplar, bu ilişkinin taraflarını ve kurallarını belirler (Sumbaş, 2012:45). Genel olarak bir başkası adına konuşma, eylemde bulunma, onları olmadıkları yerde veya düzlemde var etme, yeniden sunma şeklinde tanımlanan temsil, siyasal bir içerik kazandığında siyaset teorisyenleri arasında önemli fikir ayrılıklarına yol açmıştır (Özkan, 2020:237). Bu fikir ayrılıkları ve karmaşalara rağmen siyasal temsil; vatandaşların seslerini, görüşlerini ve taleplerini kamu politikalarının geliştirilmesi sürecine “var etme” etkinliği olarak ifade edilmektedir. Siyasal temsil, siyasal aktörlerin konuştuğu, savunduğu, bir şeyleri simgelediği ve siyasal alanda başkaları adına hareket ettiği zaman ortaya çıkmaktadır (Özkan, 2019:68). Yerel siyaset, bu temsilin en yakın ve somut örneği olarak yer almaktadır. Yerel siyasette, belediye başkanları, meclis üyeleri ve diğer yerel yöneticiler, belirli bir bölgenin sakinlerini temsil etmekte ve onların ihtiyaçlarını, taleplerini ve endişelerini hükümete iletmekle sorumludur. Bu nedenle yerel siyasette temsil kavramı, yerel toplulukların sesini duyurmak ve çıkarlarını savunmak için önemli olmakla birlikte, aynı zamanda yerel hizmetlerin ve politikaların oluşturulması ile uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Çelik ve Uluç, 2009:216).

Yerel siyaset ve yerel temsil birbirleriyle bağlantılı ve tamamlayıcı olgulardır. Yerel siyaset genel kabul olarak halka en yakın birimler temsilde de ilk sırada yer aldığı için temsil görevinin bu yönetim birimlerinde daha fazla gerçekleşmesi beklenilmektedir. Bu durum neticesinde yerel siyaset, diğer yönetim birimlerine göre temsilde ön plana çıkan bir demokratik güç pozisyonundadır. Halk tarafından seçilen yöneticiler, görev ve sorumlulukları ile alacakları kararlarda, taşıdıkları siyasi açıdan sorumlulukları çerçevesinde vatandaşları adına ve yerine gerçekleştirdikleri çeşitli eylemleri yansıtmaktadırlar (Oruç ve Bayrakçı, 2018: 468). Başka bir ifadeye göre yerel siyasette

temsil, devletin vatandaşları tarafından siyasal karar alma aşamalarında eşit bireyler olarak onları yansıtan temsilcilerini seçerek yer alması hakkına ve siyasal kesimin, bu temsille sağlanan demokratik süreçlerinin meşru hale gelmesine dayanmaktadır (Sabuktay:2009: 73-74). Yerel siyasette temsil aynı zamanda, halkın katılımını teşvik etme, farklı toplumsal kesimleri bir araya getirme ve demokratik süreçleri güçlendirme amacı da taşımaktadır (İzci ve Sarıtürk, 2019:498-499).

3.2. Yerel Siyasette Katılım

Siyasette katılım, genel olarak halkın temsil seviyesinin yükseltilmesidir. Yerel siyasetle beraber bu katılım oranının gittikçe yerelleştirilmesi sonucunda halkın da bu süreçlerde yer almasına imkân sağlanması amaçlanmaktadır. Katılımın artırılması, vatandaşlar ile yönetim kademeleri arasındaki mesafe ve kopukluk kaynaklı sorunların ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır (Aksoy, 2018:30). Yerel siyasette katılım, genellikle şehir yönetiminde ve yerel yönetimlerle alakalı görevlerde şehirde yer alan aktörlerin sürece eklenmesi ve bu durumun kurumsallaştırılmasını ifade etmektedir (Akdoğan, 2018:14). Yerel siyasete katılıma örnek olarak, “halk oylamaları / toplantıları, kamuoyu yoklaması, yerel meclis toplantılarına katılım ve kent konseyleri” verilebilir (Tekin, 2019:18).

3.2.1. Halk Oylaması

Halk oylaması, sadece yerel seçimlerde ve kamuoyu gündemini ölçerken başvurulmuş bir yol olarak değil, aynı zamanda yerel düzeyde halkın istek ve taleplerinin, görüşlerinin değerlendirildiği bir yerel katılım aracıdır. Bu katılım aracı gerek katılımcı demokrasi gerekse doğrudan demokrasiyi temsil etmektedir (Önder, 2013: 317).

Yerel bilinç ve kimliğin geliştirilmesi ile kentsel yaşam kavramının oluşturulması, sosyal, ekonomik ve kültürel konuların paylaşılması ve ortak değerler yaratılması esnasında

ortaya çıkan yaratıcı tartışmada yerel halkın belirleyici olması, demokrasinin kendini göstermesine ve demokratik toplum yapısına ulaşılmasına katkı sağlayacaktır. Yerel halkın tüm kesimlerinin bu yapıcı tartışma içerisinde yer alması, bireylerin seslerini duyurabildiği ve etkileyebildiği yüksek katılımlı kararların alınmasına olanak sağlayacaktır. Karar alma süreçlerine katılımın sağlanması, bu kararların uygulanmasında yerel halkın aktif rol almasını temin edeceği gibi, hizmet kalitesinin de artmasına yol açacaktır (Özçelik, 2021:730).

3.2.2. Kamuoyu Yoklamaları

Yerel yönetimler arasında özellikle belediyeler, gerçekleştirdikleri çalışma ve faaliyetler hakkında vatandaşları bilgilendirmede bulunmalarının yanı sıra vatandaşların görüş, öneri ve taleplerini dinlemek için halk toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantılar yerel siyasete katılım yollarından biri olmakla birlikte, yerel demokrasi bakımından önemli bir gelişmedir (Oruç, 2013: 33). Kamuoyu yoklamaları, vatandaşların görüş ve düşüncelerinin öğrenilebilmesi için yerel yönetimler tarafından planlanan anket vb. çalışmaları kapsamaktadır. Başvurulan bu yolun en temel amacı, alınacak kararlarda kent paydaşlarından elde edilen bilgilerin yardımıyla ortak bir karar çıkmasının sağlanmasıdır (Yiğit, 2008:53).

3.2.3. Meclis Toplantılarına Katılma

Yerel yönetimlerin karar organı sıfatında bulunan ve önceden belirlenen zamanda toplanan meclis toplantılarına halkın katılımı açıktır. Yerel halkın, sorunlarını ve isteklerini doğrudan meclise ve mecliste yer alan yönetime aktarmasını sağlayan bu süreç önemli katılım mekanizmalarından biridir (Yaman ve Küçükşen, 2018:253).

Yerel halkı temsil eden en önemli yerel karar organlarının başında belediye meclisleri bulunmaktadır. Bu meclislerin toplumun farklı kesimlerinin temsilcilerinden oluşturulması

büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü meclis üyelerinin halkla olan ilişkileri, yerel katılımın yönünü belirleyen temel unsurların ilk sırasında yer almaktadır. Yerel meclislerde temsil edildiğini düşünen halk, yönetime daha fazla katılım sağlamak ve alınan kararları daha kolay benimsemektedir. Bu bağlamda, doğrudan demokrasinin bir mikro modeli olarak değerlendirilebilecek belediye meclisleri, gerçek anlamda etkin bir şekilde faaliyet sürdürebilirse, demokratik ve etkin bir yerel yönetim anlayışının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır (Nacak, 2007:72). Ayrıca 5393 sayılı Kanun'un 20. maddesinde belediye meclisi toplantılarının katılıma açık olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla belediye meclisi kapalı oturum yapma kararı almadıkça vatandaşlar oy hakkı olmaksızın meclis toplantılarına izleyici olarak katılabilmekte ve kendilerini ilgilendiren kararların nasıl alındığını gözlemleyebilmektedirler.

3.2.4. Kent Konseyleri

Belediye Kanunu'nun 76. maddesine göre Kent Konseyleri, "Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşları ile daha bir çok ilgili kent paydaşının katılımıyla oluşan ve kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, hesap sorma ve hesap verme, katılım araçlarının" geliştirilmesini amaçlayan yerel ölçekte önemli bir katılım mekanizmasıdır.

Belediyelerde halkın katılımını artırmak amacıyla, kent konseyleri aracılığıyla halka sunulan hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik önemli adımlar atılmaktadır. "Yerel Gündem 21" doğrultusunda oluşturulan kent konseyleri, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için ortak aklı devreye sokarak halkın katılımını sağlayan yapılar olarak öne çıkmaktadır. Bu konseyler, temsili demokrasiden çıkarak doğrudan halk katılımını

teşvik eden yerel mekanizmalar olarak işlev görmektedir. Böylelikle, kent sorunlarından doğrudan etkilenen vatandaşların kent konseyleri aracılığıyla yönetime dahil olmaları sağlanarak, yerel yönetimlerin daha da güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Şişli, 2021:2022:2158).

4. YEREL TEMSİL YÖNÜNDEN KENT KONSEYLERİ

Küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler devletin rolünde önemli değişimlere yol açmıştır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışından Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışına doğru ilerleyen bu değişim ve dönüşüm sürecinde devletin “girişimci, şeffaf, esnek, hesap verilebilir, tutarlı ve katılımcı” gibi kavramların yer aldığı bir anlayış içerisinde toplumun tüm kesimlerinin dahil olduğu aktörlerle birlikte hareket etmesini önceleyen “yönetişim” ilkesinin uygulanması kaçınılmaz olmuştur (Çetinkaya ve Korlu, 2012:96-97). Bu çerçevede geleneksel yönetim prensiplerinden farklı olarak yönetişimde, tek yönlü yönetim anlayışından devlet dışında faaliyet gösteren aktörlerin de yer aldığı çok yönlü yönetim anlayışını geçiş başlamıştır. Bu durum yeni yönetim mekanizmalarına katkı sağlamasıyla birlikte, yerel düzeyde de yönetişim kavramı yaygınlık kazanmıştır. Toplumun yerel düzeyde karar alma ve uygulama süreçlerine katılımını öngören yerel yönetişimin gelişmesinde önemli kurumlardan biri olan kent konseylerine yönelik ilk adım “BM’nin 1992 Rio Zirvesi’nde Gündem 21” eylem planının hazırlanması ile atılmıştır (Lamba ve Kerman, 2016:90-92). “Gündem 21” eylem planında, yerel yönetimlerin üzerinde önemli görev ve düzenlemeleri içeren çalışmaları ile yerel yönetimlerin ve yurttaşların yaşadıkları bölgede sorunların tespiti ve çözümü için ortak hareket etme stratejisi içerisinde katılımcı mekanizma olan kent konseylerine dönüşümünü kapsayan “Yerel Gündem 21”lerin (YG21)

kentlerde kuruluş aşamalarının başlatılması çağrısında bulunulmuştur (Kalaycı ve Akın, 2021:194). Dünya genelinde ülkelerin yerel yönetimleri birbirlerinden farklı özelliklere ve düzenlemelere sahip olmalarına rağmen, Gündem 21’de yer alan 28.maddede belirtilen ortak hedefler YG 21 projesini yürüten ülkelerin dayanağı olmuştur. Bu kapsamda 1992-1997 yılları arasındaki beş yıllık süre zarfında 28 Avrupa ülkesi, 13 Afrika ülkesi, 12 Asya ülkesi, 6 Güney Amerika ülkesi, 3 Kuzey Amerika ülkesi ile 2 Ortadoğu ülkesi olmak üzere toplamda 64 ülkede 1812 YG21 uygulamaları faaliyetlerine başlamıştır (Atvur, 2009:233). Ayrıca, Danimarka’nın Aalborg şehrinde 1994 yılında düzenlenen “Sürdürülebilir Kentler Avrupa Konferansı”nda kabul edilen “Sürdürülebilirlik için Avrupa Kentleri Şartı”da kentlerin sürdürülebilirlik konusunda görev ve sorumluluklarına değinmekle birlikte, YG21’e atıf yapmıştır. Bu gelişmeler ışığında bazı ülkelerde YG21 sürecine uyum sağlayan belediye sayılarında artış gözlenmiştir. Bu ülkelerden Japonya’da 1994 yılında, Kolombiya’da 1996 yılında, İngiltere’de 1998 yılında, Finlandiya’da 1998 yılında, Avusturya ve İsveç ise 1999 yılında YG21 sürecine örnek model teşkil eden belediye sayısında artmıştır (Atvur, 2008:51-55). BM, üye ülkelerden “sürdürülebilir kalkınma” ilkesi dahilinde ülkelerin kendilerine ait YG21 oluşturanların dışında henüz YG21 süreçlerini başlatmayan ülkelere YG21 kurulması için gerekli düzenlemeleri içeren hazırlıkların tamamlanmasını talep etmiştir. Aynı şekilde AB, üye ülkeler ile aday ülkelere “Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” gereğince YG21 süreçlerini tamamlamayan ülkelere gerekli adımların en kısa sürede atılması noktasında uyarılarda bulunulmuştur. Bu kapsamda, gerek BM üye ülkeler ile gerekse de AB üye ve aday ülkelere YG21 süreçleri yaygınlaşmaya başlamıştır (Boyalı, 2021:1195).

4.1. Kent Konseylerinin Yerel Siyasetteki Rolü

Yerel Gündem 21 sürecinin hazırladığı zemin üzerine inşa edilen kent konseyleri; 1980’li yıllardan itibaren değişen yönetim anlayışına ve temsili demokrasinin yaratmakta olduğu sıkıntılara bir çözüm olarak düşünülmüştür (Yaman ve Küçükşen, 2018:64-66). Yerel yönetimlerin demokrasi ve demokratikleşme çerçevesinde bir araç işlevi görebilmeleri, topluluk üyelerinin öncelikle yaşam çevrelerinden başlamak üzere tüm toplumsal sorunlar konusunda siyasal bilinç, siyasal olgunlaşma ve etkin siyasal katılma davranışı gösterebilmelerine önemli ölçüde katkı yapabilme potansiyeline sahip olduğu düşünüldüğü için bu potansiyelin ortaya çıkarılabilmesi adına 1992 yılında Rio’da yapılan "BM Kalkınma ve Çevre Konferansı’nda karara bağlanan Gündem 21” ile uluslararası bir adım atılmıştır (Adıgüzel, 2003:47-49).

“Yerel Gündem 21”in uzantısı konumunda bulunan kent konseyleri, kentlilik bilincinin geliştirilmesinde ve kente aktif katılımın sağlanmasında önemli rol üstelemekle birlikte, yereli ön plana çıkaran bir anlayışa ve ortak yönetsel politikalar üreten bir kuruluş misyonuna sahiptir (Küçükyılmaz, 2022:18). “Yerel Gündem 21” uygulamalarının temel amacı, sürdürülebilir kalkınma stratejisi çerçevesinde, yerel ölçekte eyleme odaklanma ve toplumdaki tüm aktörlerin karar alma aşamalarında yer almasını sağlayan bir yaklaşım benimsemesidir. YG21 uygulamaları “yerindenlik (subsidiarity)” ilkesi bağlamında katılımcı karar alma süreçlerini yerel yönetimlerin içerisinde kurumsallaşmasına uygun zemini hazırlamaya çalışmaktadır. YG21’in bir diğer adımı ise “yapabilir kılma” stratejisi ile ilk olarak kadınlar ve gençlerin kapasitelerinin artırılmasına önem verilirken diğer yandan bu kesimin sürdürülebilir kalkınma ilkelerine aktif katılımının sağlanması hedeflenmektedir. Son olarak “demokratik yönetişim” ilkesi aracılığıyla kamu ve özel sektör ile sivil kesimin yer aldığı insan hakları temelli bir anlayış

içerisinde etkin kamu hizmetlerinin sağlanmasında ayrımcılığın olmadığı aktif katılımı amaçlamaktadır (Batat, 2010:20-27).

Özetle, YG 21 süreçleri, yurttaşların siyasal bilincini artırarak yaşadıkları yörede sorunların belirlenmesinde, çözüm önerilerinin geliştirilmesinde ve bu önerilerin uygulanmasında daha aktif katılımlarını sağlamaktadır. Ayrıca farklı toplumsal grupların temsil edilmesini güçlendirerek, yerel yönetimlerin daha şeffaf ve hesap verebilir olmasını teşvik etmektedir. Bunların yanı sıra yerel düzeyde alınan kararlarda çok aktörlü katılımın gerçekleşmesine de imkân sağlamaktadır. Bu süreçler, yerel düzeyde demokratikleşmeye katkı sağlamakla birlikte, yerel siyasetin temsil ve katılım niteliklerini ön plana çıkarmaktadır (Şişli, 2022:2158-2162).

4.2. Türkiye’de Kent Konseyleri ve Yerel Temsil

Yerel düzeyde demokrasinin geliştirilmesi noktasında kentte yaşayan vatandaşlara, gerek yerel idarenin karar alma aşamalarına katılmasında gerekse uygulamaların denetlenmesi aşamasında aktif bir pozisyonda yer almalarını sağlayacak mekanizmalar sunması bakımından kent konseyleri önemli bir rol oynamaktadır (Biçer, 2023:41). Türkiye’de kent konseylerinin şekillenme sürecinde “Yerel Gündem 21” uygulamalarının ilke ve prensipleri önemli bir etkiye sahiptir. Bu anlamda ilk olarak 1992 yılı içerisinde Rio kentinde gerçekleşen BM Yeryüzü Zirvesi’nde “sürdürülebilir kalkınma” ana hedefi kapsamında, herkesin uyması gerektiği görüşü aktarılmış ve bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için “Gündem 21” adlı belgede yer alan ilkeler ve faaliyetler aralarında Türkiye’nin de bulunduğu tüm BM üye devletler tarafından kabul edilmiştir (Kocaoğlu, 2014:5). BM tarafından 1996 yılında İstanbul’da gerçekleşen “HABITAT-II İnsan Yerleşimleri Konferansı” ile Türkiye’deki serüveni başlayan “Yerel Gündem 21” süreçlerine yönelik çeşitli illerde meclisler kurulmaya başlanmıştır (Lamba ve Kerman, 2016:92-

93). Bu kapsamda, “Adana, Adapazarı, Afyon, Antalya, Diyarbakır, Edirne, Kars, Manisa, Tekirdağ, Trabzon ve Van” illerinde kent konseyi statüsünde “Yerel Gündem 21” adında meclisler oluşturulmuştur (Kalaycı ve Akin, 2021:194). 1997 yılının son döneminde UNDP’nin katkısıyla “IULA-EMME – Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği” ile “Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı”nın organizasyonunda gerçekleşen “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi ile YG21 uygulamaları Türkiye’de faaliyete başlamıştır. Bakanlar Kurulu’nun kararıyla başlayan “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi iki yıllık başarılı bir uygulama döneminin ardından UNDP’nin, ikinci aşamaya destek vermesi ve Bakanlar Kurulu’nun bu desteği kabul etmesiyle birlikte 2000 yılının ilk ayında “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” ikinci aşama projesi faaliyetlerine başlamıştır (Kestellioğlu, 2011 :127). Başta Avrupa ülkelerinde olmak üzere, Dünyanın önde gelen ülkelerinde bulunan daha demokratik ve yerelleşme unsurlarını barındıran yerel yönetimlerin Türkiye’de uygulanmasına yönelik birtakım ön hazırlık çalışmaları gerçekleşmiştir (Sadioğlu ve Çiftçi, 2021:283-284). Bu gelişmeler ışığında Türkiye Cumhuriyeti 58. Hükümeti’nin 18 Kasım 2002’de açıkladığı “Acil Eylem Planı”nda merkezi yönetimlerde gerçekleşecek reformların yanısıra, yerel yönetimleri de kapsayan birtakım reformların gerçekleşeceği belirtilmiş, bu reformlar arasında kent konseylerinin kurulacağı açıklanmıştır (Soygüzel, 2017:43). Bu kapsamda Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda belirtilen “vatandaşların oluşturduğu ve doğrudan katılımını sağladığı” hükmüne uygun olarak katılımcı bir yerel yönetim modelinin kurulması ve yalnızca seçim zamanlarında değil diğer zamanlarda da vatandaşın siyasetle ilgili konularda yer almasını ve temsil edilmesini sağlamak için “5393 sayılı Belediye Kanunu” ile belediyelerde Kent Konseylerinin oluşumu yasal statüye kavuşmuştur (Aygen, 2014:18). 2005 yılında yayınlanan 5393

Sayılı Belediye Kanunu 76. maddesinde yer alan “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşherilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır” hükmüyle Kent Konseylerinin kuruluş süreci başlamıştır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005). 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 76.maddesinde yer alan düzenlemenin ardından “08.10.2006” tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan “Kent Konseyi Yönetmeliği” yürürlüğe girmiştir (Akman, 2018:742). Fakat “Kent Konseyi Yönetmeliği”nde halkın katılımını engelleyen değişikliklerin iptali için yargı yoluna gidilmiş ve açılan dava sonucu “Danıştay 8. dairesi 22.05.2008 tarihli 2007/1280 Esas, 2008/3744 Kararı” ile Yönetmelikte yer alan bazı maddelerin iptaline karar verilmiştir (Özdemir, 2011:41). Danıştay’ın kent konseylerinde yer alacak üyelere ilişkin iptal kararında; “belediyelerin yer aldığı seçim bölgesi milletvekilleri, mecliste bulunan üye tamsayısının %30’unu aşmamak üzere belediye meclisinin kendi arasından seçeceği temsilciler, büyükşehir belediyesi temsilcileri ile kooperatifler yer almıştır. İptal kararı üzerine Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan çalışma sonucu 06.06.2009 tarihli ve 27250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” çıkarılmıştır (Lamba,2012:167-168).

4.2.1.Kent Konseylerinin Yerel Siyasetteki Rolü / Temsil Niteliği

Kent Konseyi Yönetmeliğinin Kent Konseyinin Kuruluşu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri başlığının 5.maddesinde; “*Kent Konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içinde, 8 inci maddede belirtilen; mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi, belediye*

başkanı veya temsilcisi, sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri, beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri, üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri, kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilci üyelerden oluşur.

Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını yapmak üzere belediye başkanının çağrısı ile toplanır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan genel kurul, toplantıyı idare etmek üzere üyeleri arasından en az üç kişiden oluşan divan kurulunu seçer. Divan kurulunun oluşturulmasından sonra, kent konseyi yürütme kurulu ve kent konseyi başkanı seçilir” şeklinde ifadeler yer almaktadır (Kent Konseyi Yönetmeliği, Md. 5).

Kent konseyi çatısı altında kentteki tüm paydaşlara yer verilmektedir. Bundan dolayı kent konseyleri yerel siyasette tüm kesimleri buluşturan bir yapıya sahiptir. Yerel siyaset, halk adına kararlar alan, halkın sorunlarını konu edinen ve bu sorunların giderilmesinde alternatif öneriler sunan kesimleri ifade etmektedir (Çelik ve Uluç, 2009:2017). Halk gibi düşünen ve halkın içinden olan bu kesimin, halkı temsil edebilmesi ve sorunlarını çözüme kavuşturabilmesi için bazı demokratik oluşumlara ihtiyaç duymaktadır (Oruç ve Bayrakçı, 2018:464). Bu anlamda kent konseyleri “mecliste temsilci bulundurmanın ve mecliste temsil edilmenin” bir aracı olmakla beraber, kent

yönetiminde halkın temsil gücünü artıran, etkin kullanıma olanak sağlayan, yerel sorunların görüşülüp çözüme kavuşturulmasında etkili bir pozisyonda bulunmaktadır (Çiçek, 2015:49-50).

Kent konseyleri aracılığıyla kent yönetimi için daha demokratik bir tabanda oluşturulacak katılımcı bir yönetim bilincinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek için kent konseylerinin bir dizi görevleri icra etmesi beklenmektedir (Yaman ve Küçükşen, 2018:70). Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 6. maddesine göre kent konseyinin görevleri; *“Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak, sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak, kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak, yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek, Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak, Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak, çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak, kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak, kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamak”* şeklinde belirtilmiştir. Kent konseyi yönetmenliğinde yer alan bu hususların yöre halkına katkı sağladığı temel nokta; yaşamlarını sürdürdükleri yerlerle ilgili karar alma süreçlerinde bulunabilme ve kamu kaynaklı hizmetlerin sunumu noktasında görüşlerini dile getirebilme şansı tanınmasıdır. Ayrıca kent yaşamında

vatandaşların kentle ilgili çeşitli sorunlarına yönelik çözüm aradıkları ve bu sorunların çözüme kavuşturulmasında katkıda bulundukları bir köprü vazifesi görmektedir. Ek olarak kent konseyleri, katılımcılık temelinde vatandaşlara sosyo-kültürel faaliyette bulunabilecekleri bir ortam da sağlamaktadır (Uslu ve Yılmaz, 2018:125-126). Katılımcı demokrasilerde, yerel halkın karar alma, planlama ve uygulama süreçlerinin her aşamasında yer alması, beklenti ve isteklerinin değerlendirilmesi, politika çalışmalarında bilgilendirilmesi ve bir parçası olmasını kapsamaktadır. Bu bağlamda kent konseyleri, çok aktörlü ve katılımcı yönetim anlayışının ortaya çıkmasında ve yaygınlaştırılmasında önemli bir etkiye sahiptir (Çukurçayır vd, 2012:106-107).

Yerel siyasette katılım olgusu çoğunlukla şehir yönetiminde ve mahalli idarelerle ilgili işlerde şehirdeki aktörlerin sürece dahil edilmesi ve bunun bir mekanizmayla kurumsallaşması anlamında kullanılmaktadır. Kent konseyleri, seçilmiş yerel yönetim organların çalışmalarını halk katılımını ve denetimini sağlamak için, en alt düzeydeki yönetim biriminden yukarıya doğru örgütlenerek demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve uzmanların da katılımıyla oluşan meclisler olarak ön plana çıkmaktadır (Akdoğan, 2008:14) Yerel siyasetin en önemli aktörlerinden olan yerel yönetimler, hem demokratik yaşamda yer aldığı rollerle, hem de kamu hizmetlerinin halka götürülmesinde üstlendiği görevler nedeniyle yönetilenlerin yönetime katılmasının en kolay basamağını oluşturmaktadır (Görmez ve Sancak, 2010:79). Yerel yönetimlerde katılımın sağlanması ve yerel halkın her aşamada karar alma süreçlerinde yer almasında önemli roller üstlenen kent konseyleri, merkezi hükümet tarafından uygulanacak kamu politikalarında ya da alınacak kararlarda “yerel yönetimler, vali, kaymakam, sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar, hemşehriler vb. kamu kurumu niteliğindeki kurumlar ve temsilcilerinin” birlikte katılımı ile bir

araya gelmektedir. Bu yapısı itibariyle yerel düzeyde yerel siyasetin katılım araçlarından biri olan kent konseyleri, toplumsal yapı ile ilgili ortak kararların alındığı ve alınan kararların demokratik bir süreç içerisinde katılımcı bir anlayışla değerlendirildiği birimlerdir (Aksu ve Taşdemir, 2020:193). Ayrıca yerel siyasetin temel unsurlarından biri olan katılım hakkı ile bireylerde demokrasi duygusunu geliştirmekte, böylece yurttaşlar seçilmiş ve atanmış kamu görevlilerini daha etkili biçimde denetleyebilmekte, karar ve uygulamalarını değerlendirebilmektedir (Oruç ve Bayrakçı, 2018:470).

Kent konseyinin faaliyette olduğu yörede, yerel yönetişi gerçekteştirebilmek için yerel ölçekte katılımı ve karar mekanizmalarında çok aktörlü bir yapının içerisinde yer alması ile demokratik ilkelerin hayata geçirilmesini kapsayan amaçlara sahiptir (Özdemir, 2011:38). Bir diğ er ifadeyle, kent konseyleri yönetimde yönetişim olgusunun somutlaşmış halidir. Yönetişim olgusunun kentlerde uygulanmasının aracı konumundadır. Kent konseyleri, birçok kesimin temsil edildiğı bir kurum olmakla birlikte, aynı zamanda bireysel olarak kendi menfaatlerinin bilincinde olan, kent yönetimi hakkında düşüncelerini özgürce aktaran, istek ve şikayetlerini belirten, diğ er kent paydaşlarının hakkını savunan, sorumluluğı ve görevi kendinde hisseden bireylerden de oluşmaktadır. Bu noktada, toplumun her kesiminin temsil edildiğı bir alanla birlikte ortak çıkar ve gayelerin uzlaşmasının sağlayacak bir ortam da hedeflenmektedir (Demir ve Yavaş, 2015:56). Kent konseylerinin bu amaç ve hedefleri, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyebilecek bütün faktörlerin incelenmesini konu edinmiş yerel siyasetin ve yerel siyasetin iş letilmesi için gerekli olan demokratiklik, özerklik, yerellik, katılım gibi ilkeleri kapsamaktadır (Öz, 2020:35; Doğan ve Kalkışım, 2015:118-123). Yerel siyasetin özneleri; “Siyasi partilerin şehir düzeyindeki teşkilat ve temsilcilikleri, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri, ulusal ölçekli sivil toplum

kuruluşlarının yerel temsilcilikleri ve yerel düzeyli sivil örgütler, medya kuruluşlarının temsilcilikleri ve vatandaşlardan” oluşmaktadır (Özdemir, 2008:6). Yerel siyasetin öznesi pozisyonunda yer alan kesimlerin kent konseylerinin üye profilinde bulunması ve kararlara etkin bir şekilde katılması yerel siyasetin kent konseylerinde temsili pozisyonu açısından önem arz etmektedir. Çünkü konsey kararlarının belediye meclisine iletileceği, belediye meclisinin ise ilk meclis toplantısında kararların görüşüleceği göz önüne alınırsa yerel siyasetin kent ölçeğinde temsili ve ağırlığını etkileyen süreçler olarak ön plana çıkmaktadır (Karanuh, 2018:54-55).

Yerel siyasetin etkili katılım yollarından biri olan "Mahalle Meclisleri"nin oluşturulması süreçlerinde kent konseyleri önemli bir etkiye sahiptir. Kent Konseyi Yönetmeliği, "Meclisler ve Çalışma Grupları" başlığı altında yönetmeliğin 12. maddesinde “Kent konseyinin görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturulabilir” ifadesi yer almaktadır. Kent konseyleri, bireylerin şahsi düzeydeki tanışıklığına bağlı olarak gelişen önemli ölçüde komşuluk ilişkileri ve bireylerin gündelik yaşamını direk etkileyen kararların doğrudan kendileri tarafından alınmasında "birinci basamak yerel yönetim" niteliğinde olan mahalle meclislerinin oluşmasında büyük rol oynamaktadır (Uma, 2023:55). Ek olarak kent konseyleri, kadınların karar alma aşamalarında yer almasını sağlamak üzere *kadın meclisleri*, gençlerin kendileriyle ilgili kararlarda söz sahibi olmaları için *gençlik meclisleri*, yerel düzeydeki konular için toplumun her kesiminden katılımı içeren ve gönüllük ilkesi çerçevesinde bir araya geldikleri *çalışma grupları* ve yerel siyasetin diğer etkili katılımı arasında yer alan yöre halkının gündelik sorunları ele aldığı *halk toplantıları* gibi katılım mekanizmalarına sahiptir (Bozkurt, 2014:236).

Doğan ve Kalkışım’a göre, Kent konseyleri, gerek yerel demokrasinin gelişiminde önemli olan katılımcılık, şeffaflık ve

temsil açısından yerel yönetimlere önemli katkılar sağlama noktasında gerekse de yerel siyasetin katılım kanallarının güçlendirilmesi noktasında etkin birimlerdir (Doğan ve Kalkışım, 2015:133-135).

Kızılboğa'ya göre, yerel demokrasinin hayata geçirilmesinde en aktif birimlerin başında gelen kent konseyleri, yerel siyasetin önemli temsilcilerin katılım yollarıyla birlikte temsil ettikleri kesimin sesini duyurması açısından önemli aktörlerdir. Fakat kent konseyinde yer alan yürütme kurulunun, “kent hayatında etkin rol oynayan farklı kurumları temsil eden, seçimle gelen, nitelikli, vizyonu geniş, kentin sorunlarına duyarlı, siyasi kimliğini kent konseyi çalışmalarına yansıtmayan kişilerden oluşturulması” gerekmektedir (Kızılboğa, 2022:101-106).

Öz'e göre, “Kent konseyleri, kararları tavsiye niteliğinde olsa dahi yerel siyasette önemli bir rol oynama potansiyeline sahiptir. Fakat yerel siyasette etkin olmak yeri geldiğinde yerel yönetime aksi yönde fikir beyan edebilme, halkın sorunlarına kulak verip sıkıntıların çözümün de yerel yönetimlere baskı oluşturabilme gibi güce sahip olmanın bir sonucudur”. Bu anlamda kent konseylerinin eksikliği göze çarpmaktadır. Hem yerel siyasetin kent konseyindeki temsil düzeyinin artırılması için hem de kent konseylerinin demokratik gereklere uygun bir pozisyonda eylem ve faaliyetlerini yürütebilmesi için kent konseylerinin mevcut yasal zemininin netleşerek çözüme kavuşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Öz, 2020:43-44).

Şahin'e göre, Kent konseylerinin, yerel siyasetin daha demokratik hale getirilmesinde katılımcı kent yönetimine sunduğu katkılar değerlendirildiğinde, bu katkıların doğrudan siyasal konularla ilişkili olduğu görülmektedir. Siyasal konumlandırma, kent konseylerinin mevzuatla düzenlenmesi sonucu ortaya çıkan yapının bir ürünüdür. Mevcut mevzuat, kent konseylerinin belediye yönetimlerinin bir uzantısı haline

gelmesine neden olmaktadır. Belediye meclislerinin yerel siyasetin temsili açısından uzun yıllardır ciddi bir sorun alanı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kent konseylerinin bu yapının bir parçası haline gelmesi, yerel siyasette temsil ve katılım süreçlerini daha da sorunlu hale getirmektedir. Bu sorunun çözümü için kent konseylerinin gerçek anlamda özerkleştirilmesi amacıyla gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir (Şahin, 2012:257-258).

Şişli'ye göre, yerel ölçekte yönetişimin sağlanmasında etkili yöntemlerden biri olan kent konseyleri, halkın katılımını teşvik eden ve yerel siyasetin uygulama alanı bulan önemli mekanizmalardır. Ancak, halkın büyük bir kesiminin kent konseylerinin varlığından haberdar olmaması ve yerel siyasete aktif katılımın henüz sağlanamamış olması, bu konseylerin etkinliğini azaltmaktadır. Bu nedenle, kent konseylerinin mevcut yapısının yeniden gözden geçirilmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik sistematik çalışmaların halkın bilgilendirilmesi, kent konseylerinin işleyişinin iyileştirilmesi ve yerel siyasete daha etkin bir şekilde entegre edilmelerini kapsamalıdır (Şişli, 2022:2167).

Ünal'a göre, Katılım esaslı bir yapılanma içerisinde bulunan kent konseyleri, yerel birimler, sivil toplum kuruluşları, siyasi temsilciler ve gönüllü halkın katılımıyla oluşmuş, kent ölçeğinde yerel siyasetin önemli bir temsil gücüne sahip kurumlardır. Ancak, konseylerin aldığı kararların yalnızca öneri niteliğinde olması, herhangi bir yaptırım gücüne sahip olmamaları ve bazı faaliyetlerini belediyeye bağlı olarak yürütmeleri, kent konseylerinin yerel siyasetin aktörlerinin temsili açısından istenen seviyeye henüz ulaşamadıklarını göstermektedir (Ünal, 2022:79).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşme süreci ve beraberinde gelen yerelleşme olgusu, dünya genelinde merkezi ve yerel yönetimler ile toplumun genelini etkileyecek düzeyde önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimler özellikle yönetim alanında merkeziyetçi tabanlı politikaların terkedilmesine neden olmuş ve yerel yönetim politikalarını ön plana çıkaran bir anlayışı hâkim kılmıştır. Yerel yönetimleri ön plana çıkaran yönetişim tabanlı bu yeni anlayış; katılımcı, şeffaf hesap verilebilir ve yerel aktörlerin temsil edildiği yeniden yapılanmayı kapsayan bir dizi reformların işlerlik kazanmasına fırsat vermiştir. Bu reformların yönetim tabanında karşılık bulması için başta AB ülkeleri olmak üzere, Dünya'nın önde gelen ülkeleri bazı uygulamaların ve süreçlerin hayata geçirilmesi için çalışmalara başlamıştır. Bu kapsamda, yönetişimin, önemli adımlardan biri olarak değerlendirilen kent konseyi benzeri oluşumlar yaygınlaştırılmaya başlamıştır. Türkiye'de de Belediye Kanunu ile yasal statüye kavuşan kent konseyleri yerel siyasetin yeni aktörleri olarak yerini almıştır.

Kent konseyleri; yönetimde ve yerel ölçekte yönetişimi gerçekleştirmek üzere bazı amaçlara sahip olmakla birlikte, toplumun bütün kesimlerinin yer aldığı bir platformda, kent için istek ve görüşlerini özgürce aktarılabilceği bir ortamı gerçekleştirmek için de bazı hedeflere sahiptir. Kent konseylerin bu amaç ve hedefleri, kenti konu edinmiş yerel siyasetin ve yerel siyasetin kent ölçeğinde yürütülmesi için gereksinim duyulan prensipleri içermektedir.

Yerel siyasetin öznelere arasında yer alan kurum ve kuruluşların kent konseylerinin üye profili içerisinde yer alması, yerel siyasetin kent konseylerinde temsili bakımında önemli bir gelişmedir. Ancak, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 76.maddesinde yer alan Kent Konseyi yönetmeliğinde, halkın katılımını engelleyen durumların değişikliği için açılan iptal

kararı sonrası kent konseyinde yer alan bazı temsilcilerin iptaline ve bazı temsilcilerin sayısını artırmaya yönelik değişikliğe gidilmiştir. Yerel siyasetin önemli temsilcilerin kent konseyinde katılımını artırmaya yönelik bazı önemli değişiklikler gerçekleşmiş olmasına rağmen gerek halkın adına gerekse bağlı olduğu siyasi partinin temsilcisi pozisyonunda yer alan yerel siyasetin aktörlerinden biri olan milletvekillerinin, kent konseyinin dışına itilmesi yerel siyasetin temsili açısından olumsuz karşılanmaktadır. Ayrıca bu süreçte, kent konseylerinde alınan kararlarda yerel siyasetin öznelere aktif olarak yer alması ve bu kararların belediye meclisinde görüşüleceği hükmü her ne kadar yerel siyasetin temsili açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilse de belediye meclislerinde kent konseylerinde alınan kararların yaptırım niteliğinin olmaması paydaşların motivasyonunu azaltmaktadır. Kent konseylerinin işleyişi ile ilgili genel tespitleri ve önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Kent konseylerinin kurumsal açıdan pozisyonları ve yönetmeliklerinde yer alan hükümleri göz önüne alındığında, yerel siyasetin temsili açısından önemli birimlerdir. Fakat, çok aktörlü katılım mekanizmaları genellikle yönetmeliklerindeki hükümlerle sınırlı kalmış ve toplumun katılım düzeyi henüz beklenen seviyelere ulaşamamıştır. Toplumun kent konseylerine katılımını artırmak için kapsamlı bilinçlendirme programları düzenlenmeli ve bu programlarda, yurttaşların kent konseylerinin ne olduğu, nasıl çalıştığı ve katılımın nasıl sağlandığı konusunda bilgilendirilmelidirler.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde düzenlenen kent konseylerinin karar alma süreçlerini etkileyen mekanizmalar olarak ön plana çıkarılmasına rağmen belediyelerin alacağı kararları etkileyememesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Belediyelerin

alacağı kararlarda kent konseylerinin öneri ve taleplerinin bağlayıcılığına dair bir düzenleme yapılarak kent konseylerinin belediyelerdeki etkisi artırılabilir.

- Toplumun her kesiminin temsil edildiği ve katılımın sağlandığı bir kurum olarak ifade edilen kent konseylerinin belediye kaynakları dışında elle tutulur kaynaklarının olmaması, etkili ve verimli çalışmasına engel teşkil etmektedir. Belediyenin bir organı olmayan ve hiyerarşik konumunda bulunmayan kent konseylerinin kendi gelir kaynakları belediyeler kadar olmasa bağımsızlığını sağlayacak düzeyde olması gereklidir.
- Yerel siyasetin kent konseylerindeki temsil zeminin net bir şekilde inşa edilebilmesi için kent konseyi yönetmeliği yeniden incelenmeli ve çeşitli düzenlemelerin en kısa sürede uygulanması gerekmektedir.

Sonuç olarak kent konseylerinin kendilerine verilen misyonu gerçekleştirebilmeleri için öncelikle mali özerklikleri sağlanmalı, katılımcılığın yüksek olduğu, siyaset üstü bir çatı örgütlenmesi olarak faaliyetlerini sürdürmelidir. Çünkü gerek belediye başkanları gerekse belediye meclis üyeleri kent konseylerinin faaliyetlerini destekledikleri takdirde, kent konseyi çalışmaları belediyelerin faaliyetlerini kolaylaştırıcı bir yapıya dönüştürecektir. Belediyeler pek çok sorun ve hizmet için hazırlanmış çalışmalara ve projelere kavuşacak ve daha da önemlisi belediyelerin hizmet ve faaliyetlerinin halk nezdinde meşruiyeti artacaktır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2003). Yerel Düzeyde Yönetime Katılım ve Yerel Yönetim Sürecindeki İşlevleri Açısından "Yerel Gündem 21": Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Örneği, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 12(1), 45-63s.
- Akdoğan, Y. (2008). Yerel Siyaset – Kavramlar, Yerel Siyaset, İstanbul: Okutan Yayınları.
- Akıncı, B. ve Aslan, E. (2021). Yerel Katılım Aracı Olarak Kent Konseylerinin Geleceği: Türkiye Kent Konseyleri Birliği Yönetim Kurulu Üyeleri Üzerinden Bir Değerlendirme, Uluslararası Akademik Birikim Dergisi, 4(1), ss.37-59
- Akman, Ç. (2018). Kent Konseylerini Yeniden Düşünmek: Türkiye Kent Konseyleri Birliği'ne Üye Olan Kent Konseyleri Üzerinden Bir Değerlendirme, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 5(3), 740-764s.
- Aksoy, D. (2018). Siyasetin Cinsiyeti ve Türkiye’de Yerel Yönetimde Kadın Katılımı, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aksu, H. ve Taştekin, A. (2020). Kent Konseylerinin Yerel Demokrasiye Katkısı: Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (22), 190-203s.
- Atvur, S. (2008). Küreselleşme Sürecinde Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Örneği, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Atvur, S. (2009). Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Kent Konseyi Örneği. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 33(2), 231-241.
- Aygen, M. (2014). Kent Konseylerinin Kent Yönetimine Katkıları Üzerine Bir İnceleme: Elâzığ Örneği, International Journal of Social Science Dergisi, (29), 217-236s.
- Batat, A. (2010). Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseyleri 'ne Dönüşüm Sürecinin Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Biçer, M. (2023). Yerel Kalkınmada Kent Konseylerinin Rolü: Kapsayıcı Büyüme ve Yönetişim, Orkunoğlu, I.F.(Ed), Güncel Mali Çalışmalar, BİDGE Yayınları, 40-75s.
- Boyalı, H. (2023). Yerel Yönetimlerde Kent Konseylerine Katılımın Politika Yayılım Modeline Göre İncelenmesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(3), 1181-1201s.
- Bozkurt, Y. (2014). Yerel Demokrasi Aracı Olarak Türkiye’de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş ve Sorunlar, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (40), 229-240s.
- Çelik, A. ve Uluç, A. V. (2009). Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (41), 215-231s.
- Çetinkaya, Ö. ve Korlu, R.K. (2012). Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü, Maliye Dergisi, (163), 96-117s.
- Çiçek, Y. (2015). Temsil ve Katılıma İlişkin Kent Konseyi ve Belediye Meclis Üyelerinin Yaklaşımı: GAP Bölgesi Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çiftçioğlu, H. (2006). Yerel Siyaset: Göksun Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş.
- Çukurçayır, A, Eroğlu, H.T, Sağır, H. (2012). Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri, Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi, 1(1), 91-121s.
- Demir, O. (2008). Yerel Siyasette Katılımcılık ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- Demir, K.A. ve Yavaş, H. (2015). Kent Konseyleri İle Yerinden Yönetilen Katılımcı Kent Yönetimleri: Yerel Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme, Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 4(7), 49-62s.
- Doğan, K.Ç ve Kalkışım, H.M. (2015). Türkiye’de Yerel Siyasete Katılım Açısından Kent Konseyleri: Gümüşhane Kent Konseyi Örneği, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 11(2), 118-136s.
- Görmez, K. ve Sancak, H.Ö. (2010). Türkiye’de Yerel Siyasette Seçmen Davranışının Dönüşümü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği, Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları, (Eds. Kemal Görmez ve Mustafa Ökmen), İstanbul: Beta, 271-295s.
- Hatay, E. (2021). Yerel Siyasetin Meşruiyet Unsurlarının Türkiye’de Yerel Yönetimler Bağlamında İncelenmesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

Siyaset Bilimi ve Ekonomi Anabilim Dalı
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

İzci, F. ve M, Sarıtürk, (2019). Demokratik Toplumlarda Halkın Yönetime Katılımı: Yönetime Katılım ve Yönetişim İlişkisi, Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi 2(3), 498-517s.

Kalaycı, S. ve Akin, A. (2021). Sosyal Hizmetlerin Yerelleşmesine Kent Konseylerinin Katkıları. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 32(1), 189-210s.

Karanuh, Z.D. (2018). Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kent Konseyleri, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yerel Yönetimler Ana Bilim Dalı Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Kestellioğlu, G. (2011). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 121-140s.

Kızılboğa, B. (2022). Müzakereci Demokrasi Uygulaması Olarak Kent Konseyleri: Antalya Örneği, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karaman.

Kocaoğlu, M. (2014). Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 6(1), 1-15s.

Küçükyılmaz, Y.O. (2022). Kent Konseyleri Bağlamında Kentlerde Yerellik Algısı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Protokol Dergisi, 3(1), 18-27s.

- Lamba, M. (2012). Yerel Yönetişimde Kent Konseylerinin Belediyelerin Karar Alma Süreçlerine Etkisi: Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta.
- Lamba, M. ve Kerman, U. (2016). Kent Konseylerinin Belediye Meclislerinde Gündem Belirlemedeki Etkisi: Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(6), 89-106s.
- Nacak, O. (2007). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi ve İdari Denetimi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale.
- Oruç, T. (2013). Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Oruç, T. ve Bayrakçı, E. (2018). Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(2), 463-480s.
- Önder, Ö. (2013). Yerelleşme ve Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesi Bağlamında Yerel Katılım, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(18), 311-326s.
- Özçelik, T. G. (2021). Yerel Demokraside Temsil ve Katılım. International Journal of Social Inquiry, 14(2), 715-739s.
- Öz, M. (2020). Kent Konseylerinin Yerel Siyasetteki Rolü: Atakum Kent Konseyi Örneği, Akademik Düşünce Dergisi, (1), 34-45S.

- Öz, M. (2021). Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Siyasetteki Rolü: Samsun Örneği, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- Özdemir, O. (2008). Yerel Siyasette Katılımcılık ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Özdemir, A.T. (2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri, Sayıştay Dergisi, (83), 31-56s.
- Özden, M.Ş. (2001). Türkiye’de Kentsel Siyaset: 18 Nisan 1999 Ankara Büyük Şehir Belediye Başkanlığı Seçimi Örneği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Özel, M, Eren, Y, İnal, M.E. (2009). Yerel Siyaset ve Yerel Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı: Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi Üzerine Bir Araştırma, İşletme Fakültesi Dergisi, 1(1), 33-50s.
- Özkan, M. (2019). Siyasal Temsil: Bir Kavramın Dönüşümü, Felsefe Dünyası Dergisi, (71), 232-263s.
- Özkan, M. (2020). Modern-Demokratik Devlette Siyasal Temsil, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Ünal, H. (2022). Yerel Yönetimlerde Kent Konseylerinin İşleyişi Kâğıthane Belediyesi Örneği, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi

ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Resmi Gazete, 3 Temmuz 2005 Tarih ve 25961 Sayılı, “Belediye Kanunu”

Resmi Gazete, 08 Kasım 2006 Tarih ve 26313 Sayılı, “Kent Konseyi Yönetmeliği”

Sabuktay, A. (2009). Yönetişim, Demokrasi ve Yerel Seçimler, Memleket Siyaset Yönetim, C.4, S.9, 72-86s.

Sadioğlu, U. Ve Çiftçi, Y. (2021). Avrupa’da Yerel Yönetimler Reformu Sonrasında Türk Yerel Yöntemleri İçin Bir Tipoloji Belirleme Çalışması, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 20(1), 255-292s.

Soygüzel, H. (2017). Türkiye’nin Kent Konseyi Deneyimi Üzerine Bir Değerlendirme, Şehir & Toplum Dergisi, (8), 41-50s.

Sumbaş, A. (2012). Demokrasi ve Kadın Temsili Çerçevesinde Yerel Siyasette Kadın Temsilcilerin Etki ve Katkıları: Türkiye’de 2009 Yerel Seçimlerinde Seçilen Kadın Belediye Başkanları Örneği, Hacettepe Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Şahin, S.Z. (2012). Kent Konseyleri Yerel Siyaset ve Demokrasi: Ankara Örneği, 241.259s. Sosyal Kültürel Farklılıklar ve Alışım Mekanları, Kent ve Kentler, Editör: Neslihan Sam ve Rıza Sam, Ezgi Yayınevi, Bursa.

Şişli, O. (2022). “Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesinde Katılımın Etkisi: Kent Konseyleri”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, 8(65): 2158-2169.

Tekin, S. (2019). Yerel Kamu Hizmetlerine Gönüllü Katılım: Denizli Kent Konseyi Örneği, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Trabzon Kent Konseyi,
<https://www.trabzonkentkonseyi.com.tr/?s=duyurudetay&id=49#:~:text=Bu%20istişare%20süreçlerinde%20kent%20konseyleri,yapmış%20bir%20kurum%20Kent%20Konseyimiz,ErişimTarihi:09.12.2023>

Uma, L. (2023). Yerel Siyasal Katılımda Kent Konseylerinin İşlevleri: Zonguldak-Karabük-Düzce Kent Konseyleri Örneği, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak.

Uslu, İ.A. ve Yılmaz, H.H. (2018). Yerel Yönetimlerde Katılımcılık: Kent Konseylerinin Rolü ve Bir Yapılandırma Önerisi, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 27(1), 113-145s.

Yaman, M. ve Küçükşen, M. (2018). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Açısından Yerel Katılımın İncelenmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (55), 247-259s.

Yiğit, M. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Katılım, Demokrasi ve AB Sürecinin Etkileri. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

SAĞLIK POLİTİKALARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME¹

Serdar Kenan GÜL²

Mustafa CAN³

1. GİRİŞ

Sağlık, insan yaşamının en önemli ve vazgeçilmez kaynağıdır. Sağlık, yalnızca tıbbi tedavi yöntemleri ve bireysel çabalarla elde edilmemekte, kamu hizmet ve politikaları, sosyoekonomik etkenler de sağlığın belirleyicileri olmaktadır. Devletler ve politika yapıcılar, sağlığın sosyal olgularını da değerlendirerek sosyal tıp olarak nitelenebilecek bir anlayışla sağlık politikalarını oluşturmaktadır.

Sağlık politikalarının belirlenme süreci, son yüzyılda görülen demokratik yönetim anlayışı ve kamuoyu beklentileri, sağlığın finansmanı için kaynak arayışları sonucu ulusal ve uluslararası aktörlerin de katılımıyla şekillenmektedir. Sağlık hizmetleri 1980’li yıllara kadar Türkiye’de tedavi edici, eğitim ve araştırma hizmetleri olarak sunulmuştur. Savaşlara bağlı göç ve sosyoekonomik koşullar, dünya genelinde salgın hastalıklara neden olmuş bu sebeple toplum sağlığını korumak için koruyucu sağlık politikaları geliştirilmeye başlanmıştır.

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Serdar Kenan GÜL danışmanlığında Mustafa CAN tarafından hazırlanan “2003 Yılı İtibariyle Türk Sağlık Sisteminde Dönüşüm Programı” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, skgul@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4771-9202.

³ Kastamonu İl Sağlık Müdürlüğü, emustafacan@gmail.com, ORCID: 0009-0006-8267-5619.

Sağladıkları kredilerle ülkelerin sağlık politikalarında etkin rol oynamaya başlayan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası örgütler, sağlıkta dönüşüm projeleri üzerinden destek vermiş, bu sebeple kendi kurallarını koyarak sağlık politikasının belirlenmesinde finansal bir etken oluşturmışlardır.

Bu çalışmada, ilk olarak sağlık politikalarını etkileyen faktörler; durumsal, yapısal, kültürel ve uluslararası faktörler alt başlıklarında incelenmektedir. Daha sonra Türkiye’de sağlık politikasını etkileyen aktörler; ulusal ve uluslararası aktörler olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır.

2. SAĞLIK POLİTİKALARININ BELİRLEYİCİLERİ

Sağlık politikalarını etkileyen faktörleri incelemeden önce sağlık, politika ve sağlık politikası kavramlarını kısaca açıklamakta fayda vardır. Evrensel bir kavram olarak 1948 yılında DSÖ Tüzüğü’nde “Sağlık, yalnızca hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve sosyal refah yönünden de tam iyilik halidir” tanımlaması yapılmıştır. Bu tanımla birlikte, sağlığın sadece bireysel bir olgu olmadığı, toplumsal yönünün de bulunduğu kabul görmüştür (Dünya Sağlık Örgütü, 1986, s. 1; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2011, s. 1).

Politika, kavramsal olarak bir amaca yönelik bir araya getirilerek izlenen yol, kural, düzenleme, uygulama ve beyanlar olarak tanımlanmaktadır (Buse vd., 2005, s. 8). Politikalar, bütünüyle devletin almış olduğu eylem ve kararlar değil, aynı zamanda devletlerin bir durum karşısında eyleme geçmemesi de politik bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Politikaların belirlenmesinde gözetilen ortak hedef, toplumsal yarardır. Alınan politik kararlar sonucu düzenlemeler ve uygulamalar, toplumun

tamamına elverişli durumu sağlaması beklenmektedir (Atabey, 2012, s. 112). Politikalar, günümüzde yazılı belge olması şartı aranmadan, nitelik bakımından uygulama olarak da ifade edilmektedir (İleri vd., 2016, s. 177).

Kavramsal olarak sağlık politikası: “Devletlerin sağlık sistemlerinde sağlık hizmetlerinin sunumu ve finansmanı belirleyen tüm eylemler” olarak ifade edilmekte ve sağlık üzerinde etkili olan kamu ve meslek örgütleri, gönüllü ve özel politik grupların tüm eylemlerini de kapsamaktadır. Geniş kapsamda ise sağlık politikası; sağlık hizmetlerinin sunulmasında benimsenen araçlarla izlenecek yol ve kararlar bütünüdür. Sağlık politikalarının belirlenme sürecinde, sunulan sağlık hizmetlerinin yanı sıra sağlığa doğrudan ya da dolaylı olarak etkileri bakımından, bağlamsal ve sosyal belirleyiciler dikkate alınarak çalışmalar yapılmaktadır (Atabey, 2012, s. 22).

Bir ülkenin sağlık göstergeleri, benimsenen ve uygulanan sağlık politikaları üzerinden belirleyici olmaktadır. Sağlık hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 60. maddede: “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliğı sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar” ifadesiyle güvence altına alınmıştır (Sargutan, 2005, s. 405).

Türkiye’de sağlık politikalarının belirlenmesinde, yasama ve yürütme başta olmak üzere, ilgili bakanlıklar ve üst düzey kamu kurumu yetkilileri, sendikal çalışmalar ve mesleki örgütleri, medya gibi ulusal aktörlerin eylemleri söz konusu olmaktadır (Toygar, 2022, s. 21). Bu başlık altında, sağlık politikasının oluşturulması sürecini etkileyen bağlamsal faktörler ve aktörleri incelenecektir.

2.1.Sağlık Politikalarının Oluşturulması

Sağlık, son zamanlarda yapılan tanımlamalarla, sosyal bir amaç olarak kabul edilmekte olup, toplumdaki bireylerin, gönüllü grupların, sağlık sektöründe hizmet veren ve iş birlikleri kuran

mesleki örgütlerinin katılımıyla toplumsal bir olgu haline gelmiştir. Toplumdaki bu grupların demokratik yönetim anlayışı ve temel sağlık hizmetlerine erişimde, adil ve kaliteli hizmet sunulması amacıyla bir araya gelerek politika süreçlerine katılmakta, süreçler belirlenerek sağlık politikaları oluşturulmaktadır (Toygar, 2022, s. 1-2).

Bu politikaların belirlenmesinde, ulusal ve uluslararası aktörlerin yer aldığı baskı ve çıkar grupları etkili olmaktadır. Dolayısıyla sağlık politikalarının oluşturulması süreci, sağlık hizmetlerinin dışında birçok faktör ve sosyal belirleyicilerle şekillenmektedir. Bu süreçte politik gündemdeki yoksulluğu önlemede enflasyonla mücadele, hava ve çevrenin korunması, iyi tarım, temiz suya erişim, tütün ve alkoldeki vergi oranları gibi ekonomik ve yönetsel birçok sosyal politika kararları sağlığı da olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Toygar, 2022, s. 1-2).

Sağlık hizmetleri 1980’li yıllara kadar Türkiye’de tedavi edici, eğitim ve araştırma hizmetleri olarak sunulmuştur. Savaşlara bağlı göç ve sosyoekonomik koşullar, dünya genelinde salgın hastalıklara neden olmuş bu sebeple toplum sağlığını korumak için koruyucu sağlık politikaları geliştirilmeye başlanmıştır (Avaner ve Fedai, 2018, s. 525-526).

Ancak, sağladıkları kredilerle ülkelerin sağlık politikalarında etkin rol oynamaya başlayan DSÖ ve DB gibi uluslararası örgütler, sağlıkta dönüşüm projeleri üzerinden destek vermiş ve bu sebeple kendi kurallarına koyarak sağlık politikasında belirlenmesinde finansal bir etken oluşturmuşlardır. Bu örgütler, reform niteliğinde geliştirdikleri formülasyonları Türkiye’deki projelerde uygulanabilmesi için kongreler düzenleyerek Türkçe metinler yazmış, kamuoyunu da ikna ederek politikaların gündeme gelmesi bakımından devletin dışındaki uluslararası aktörler olarak ortaya çıkmışlardır (Avaner ve Fedai, 2018, s. 525-526).

2.2.Sağlık Politikasını Etkileyen Bağlamsal Faktörler

Sağlık politikalarının oluşturulması sürecinde siyasal, ekonomik, sosyal olarak etkileyen bağlamsal faktörleri ifadede birçok sınıflandırma yapılmaktadır, ancak Leichter (1979) tarafından bu bağlamsal faktörleri anlatımda daha faydalı bir sınıflandırma yapılmış olup durumsal, yapısal, kültürel, uluslararası (dışsal) olarak kategorize edilmiştir (Buse vd., 2005, s.11; Toygar, 2022, s. 19).

2.2.1. Durumsal Faktörler

Savaşlar, pandemi, doğal afetler ve kıtlıklar gibi gerçekleşen olağanüstü halin etkisine göre kısa ya da uzun süre sonra, geçici ya da kalıcı olarak sağlık politikaları üzerinde etkili olabilmektedir. Sağlık politikalarını etkileyen durumsal faktörlere; tek bir sefer yaşanan deprem sonucunda hastane binası yapımı için imar yönetmeliklerinde kısa sürede kalıcı değişikliklere gidilmesi ya da diğer bir örnekle küresel çapta salgın olarak tanınan Human Immunodeficiency Virus (HIV/AIDS) pozitif olanların immün hastalıklara karşı daha duyarlı olduğu, gizli tüberkülozu tetikleyebildiği uzun bir süre sonra anlaşıldığından çok özel gelişen bu durum karşısında yeni tedavi ve kontrol politikaları geliştirilmesi örnek gösterilebilir (Buse vd., 2005, s.11; Toygar, 2022, s. 19).

2.2.2. Yapısal Faktörler

Siyasi yönetim sistemi, sivil toplumun katılım fırsatlarına açık ya da kapalı olması, benimsenen ekonomik yönetim şekli, teknolojik ilerleme, demografik özelliği ve istihdam tabanı gibi toplumun görece değişmeyen yapısal unsurlarıdır. Sağlık politikalarını etkileyen yapısal faktörlere; demografik yapısı yaşlı olan ülkelerde, yaşlıların bakım ihtiyaçları, tedavi ve ilaç masraflarının kamu kaynakları üzerinde yüksek maliyetler oluşturması ya da diğer bir örnekle medikal teknolojik ilerlemeyle birçok ülkede sezaryenle doğum yapan kadınların

sayısının artması örnek gösterilebilir (Buse vd., 2005, s.11; Toygar, 2022, s. 19).

2.2.3. Kültürel Faktörler

Bir toplumun kültürel geçmişi; bireylerin dini, dili, örf ve adetleri, aile yapısı, beslenme ve giyim alışkanlıkları gibi içinde bulunduğu toplumun ve yaşanan coğrafyanın şartlarına bağlı olarak, sağlık gereksinimleri için hayati etkiler yaratabilecek bilinç, davranış ve duygularla; hastalıkta ve sağlıkta yaşanan olaylara göstereceği tepki ve tutumlarını etkilemektedir (Helman, 2007, s. 6).

Bu bağlamda kültürel faktörlerinde sağlık politikalarını etkileyebildiğinden söz etmek mümkündür. Örneğin, göçmen gruplar gibi etnik azınlıkların coğrafi veya lisan farklılıkları sebebiyle temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz bilgilendirme ve hak kaybına sebebiyet verebilmektedir. Amerika’da yaşanan bir başka örnekte, George W. Bush, Başkanlığı döneminde doğum kontrol uygulamaları yerine cinsel perhizin gereğini savunmuş, kürtaj ve üreme sağlığı hizmetlerine ayrılan fonların kesilmesiyle kısıtlayıcı bir sağlık politikası benimsenmiştir (Buse vd., 2005, s.11; Toygar, 2022, s. 19-20).

2.2.4. Uluslararası (Dışsal) Faktörler

Devletler için sağlık politikaları ulusal hükümetler tarafından belirlense de, bölgesel sağlık sorunlarıyla mücadele gibi bazı zorluklarda çok taraflı kuruluşlarla, uluslararası güç birlikleri oluşturularak, ortak sağlık politikalarının belirlenmesi gerekebilmektedir. Örneğin, çocuk felcinin önlenmesinde ulusal sağlık önlemleri alınarak mücadele başarılı olsa bile, çocuk felci virüsü aşılanmamış bireylerin yer aldığı göçmen hareketliliği ile hastalık yeniden yayılmaya başlayabilir (Buse vd., 2005, s. 11-12; Toygar, 2022, s. 20).

2.3.Sağlık Politikasını Etkileyen Aktörler

Siyaset bilimi bağlamında aktör ifadesi için, eylemleri bakımından politikaları belirleyici ve/veya politik kararların alınmasında etkili olan birey veya gruplar olarak söz edilebilmektedir. Bunlar arasında siyasi liderler, üst düzey bürokratlar, ulusal sivil toplum kuruluşları, resmi olmayan politik gruplar, uluslararası birlik ve örgütler, uluslararası ajans ve araştırma kuruluşları sayılabilir. Sağlık politikalarının belirlenmesindeki süreçlerde etkileri bakımından değerlendirildiğinde doğrudan ve dolaylı şekilde rol alabilen bu yapıları, ulusal ve uluslararası aktörler olarak sınıflandırmak mümkündür (Toygar, 2022, s. 21).

2.3.1.Ulusal Aktörler

Türkiye’de sağlık politikalarının belirlenmesinde yasama, yürütme, ilgili bakanlıklar ve üst düzey kamu kurumu yetkilileri, sendikal örgütler ve mesleki birlikleri, medya gibi ulusal aktörlerin eylemleri söz konusu olmaktadır (Toygar, 2022, s. 21). Sağlık politikasını belirleyen ulusal aktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

2.3.1.1.Yasama ve Yürütme Organları

Hükümetler, halk sağlığını etkileyen sağlık hizmeti sorunları için genellikle kapsamlı reformlar yapmaktadır, ancak siyasi aktörler hükümetin politik eylemlerini etkileyerek aşamalı değişikliklere neden olabilmektedir. Bu sebeple politikaların yasal alanlarını ve sınırlarını belirlemede etkili ve öncü olan politikacı ve bürokratların, bu analitik süreci şekillendirebilmesi için amaca dönük araştırmada duyarlılık olarak bilgiye ulaşma ve politika geliştirme yetkinliklerine sahip olması gereklidir. Bu aktörler, sağlık politikalarını belirlemede ve yasal çerçevesini düzenlemede liderdirler. Bilhassa, geliştirilen sağlık hizmetleri ve halk sağlığı programları gibi sağlık reformları ve finansmanında

karar alımında etkin rolleri bulunmaktadır (White ve Murnaghan, 1973; Oliver, 2006; Canlı, 2024, s. 30).

Yasal çerçevelerinin şekillendirilmesinde etkin olan bu aktörler, halk sağlığı ve sağlık hizmetlerin sunumunda çeşitli stratejiler geliştirerek bölgesel ve ulusal düzeyde politika yapımına vasıta olabilirler. Aktörler, halk sağlığı ve sağlığın geliştirilmesi amacıyla, halk ve uzmanlar ile iş birliği içinde, eleştirel ve interaktif bilime dayalı olarak bütünleşen sağlık politikalarını şekillendirmektedir. Bu iş birliği yaklaşımının gereği, kamuoyu tarafından da kabul görece bilimsel dayanağı olan, uygulamada etkili sağlık politikaları geliştirilmektedir (Bryant, 2002; Mensah vd., 2004; Canlı, 2024, s. 31).

Bu süreçte politikacılar; sağlık sektör temsilcileri, mesleki ve akademik uzmanlarla iş birliğine ihtiyaç duymakta, ulaşılan bilgi ve belgelerle toplumun büyük kesiminin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde politika geliştirebilmektedir. Demokratik sürecin bir parçası olarak halkın görüşlerinin de alınması, daha etkili ve uygulanabilir politikaların belirlenmesi ve halk sağlığının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Bryant, 2002; Mensah vd., 2004; Canlı, 2024, s. 31).

Gelişmiş ve gelişmekte olan modern toplumlarda, toplumun gündemindeki sorun ve beklentiler kalıcı çözüm için resmi ya da sivil kurumlar aracılığıyla devlet idaresine iletilir (Çevik ve Demirci, 2008, s. 111). Parlamentonun gözetim ve denetleme yetkisi yürütmeyi de kapsadığından, halkın talepleri de dikkate alınarak hazırlanan, hükümetin tasarlaştırdığı yasal düzenlemeler kanunlaştırılması için parlamentonun onayına sunulmakta (Sevük ve Akın, 2019, s. 171), yasalaştıktan sonra yürürlüğe girmektedir. Dolayısıyla, tüm kamu politikaları sürecinde olduğu gibi sağlık politikalarının da belirlenmesinde yasama ve yürütme en etkili kurumlardır (Çevik, 2012, s. 111).

2.3.1.2.Bürokrasi

Halkın kendilerini yönetmesi için seçimle yetki verdiği yasama ve yürütmenin aldığı kararları uygulayan, idari kurumsal bir yapı olarak ifade edilmekte ve toplumun en önemli örgütlenmelerindendir (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s. 27). Bürokrasinin temel işlevi yasama ve yürütme tarafından kanunlaşan kamu politikalarının uygulanması ve yürütülmesidir (Heywood, 2015, s. 445).

Bürokrasi idari kurumlar ve onların üst düzey yönetici tarafından oluşmakta, kamu politikalarının şekillenmesinde bir referans ve uygulanmasında temel sağlayıcı olarak değerlendirilmektedir (Çevik ve Demirci, 2008, s. 37).

Resmî kurumlar idari ve yönetsel fonksiyonlarına göre bakanlıklara ayrılması, bürokrasinin temel özelliği olan alanında uzmanlaşma gereksinimindendir. Her kurumun kendi misyonu ve kurumsal faaliyet şekli mevcuttur. Örnek olarak Sağlık Bakanlığı'nın (SB) belirlediği sağlık politikalarının uygulanmasında, Hazine ve Maliye Bakanlığı finansal olarak karşılanmasından sorumludur (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s. 27).

Sağlık politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında yetki ve uzmanlık bakımından öncelikli olarak SB sorumludur. Bu sebeple hükümetin en üst düzeyde politika belirlemede referans merkezi olmalı ve karar aşamasında katılımcı rol üstlenmelidir. Sosyal ve ekonomik olarak faaliyette bulunan kurumların yanı sıra, kendi planlama ve finanse edecek diğer yönetim organlarının katılımını sürekliliği temin edilmelidir. Bu noktada Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) da sağlık hizmetlerinin finanse edilmesi ve bu yönde politikalar geliştirmesi bakımından farklı bir bürokrasi kurumu olmaktadır (Cansever, 2020, s.11; Toygar, 2022, s.20).

2.3.1.3.Yargı

Yargı organının, kanunları anlamlarıyla yorumlayıp hükme bağlayan bir fonksiyonu bulunmaktadır (Heywood, 2015, s. 356). Modern ve demokratik devletlerin temel özelliği olan kuvvetler ayrılığı ilkesi şartı olarak yargının, yasama ve yürütmeyle uyumlu bir düzen kurması ve denge oluşturması umulsa da beklenen seviyede olmamaktadır. Zaman zaman bu üç unsurun birbiri üstünde daha etkin bir pozisyon aldığı durumlarda söz konusu olabilmektedir. Yargının, yasama ve yürütme üstünde bir denetim mekanizması olmalıdır (Çevik ve Demirci, 2008, s. 35-36).

Yargının diğer bir özelliği ise, hukuksal düzenleme ve tartışmaların çözümünde bağlayıcı karar yetkisi ile donatılmış devlet organı olmalarıdır. Bu devlet organına bağlı hâkimlerin temel rolü, düzenlenen yasaları anlam bakımından yorumlayarak hüküm verilmesini sağlamaktır. Devletler ve yönetim sistemlerine göre bu görev, rol ve önem bakımından değişiklik gösterebilmektedir (Heywood, 2015, s. 424).

Yargı organının hukuki faktörü, belirlenen kamu politikalarının yasalaşmasında, sürece etkili olmaktadır. Yasama ve yürütme tarafından belirlenen kamu politikalarının uygulanması aşamasında hukuki sınırlamalarla bürokrasiyi denetim altına almaktadır (Sevük ve Akın, 2019, s. 172),

Türkiye’de sağlık politikalarını yasal açıdan etkileyerek düzenleme ve değiştirme bakımından rolü bulunan yargı organı faktörleri olarak; Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Bölge İdare Mahkemeleri sayılabilir. Örneğin Anayasa Mahkemesi, yasama ve yürütme tarafından sağlık ve diğer kamu politikalarıyla ilgili kabul edilen yasaları Anayasa uygunluk bakımından denetleyerek gerek olması halinde iptal kararı alabilmektedir. Danıştay ve İdare Mahkemeleri ise temel fonksiyon olarak idarelere karşı açılan davaları görürken bazı durumlarda alınan hükümet

kararlarının iptal isteminde de bulunabilir (Çevik ve Demirci, 2008, s. 35-36). Anayasa Mahkemesi yargı organı olarak politika belirlemede etkili olsa da sağlık politikalarının belirlenmesindeki rolünü kısıtlı bir çerçevede yürütmektedir (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s.25; Toygar, 2022, s.23).

2.3.1.4.Sivil Toplum Kuruluşları

Halkın karar alma süreçlerinde yer alması için örgütlenme ihtiyacı, modern devletin doğuşu ile toplumsal yapı içerisinde var olma süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Kamu politikalarının belirlenmesinde devlet yönetimleri ve siyasal yapılar, toplumsal talep ve beklentileri karşılamak üzere toplumun oluşturduğu bu sivil örgütlenmeleri dikkate almaktadır. Günümüzde “Sivil Toplum Kuruluşları (STK)” adını alan bu örgütler, toplumda kurumsallaşmış birer yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz toplum yapısının sivil temsilde önemli bir öge haline gelen STK’lar, kamu politikalarının belirlenmesinde etkili roller almakta ve demokratikleşmede siyasal bir eşik olmaktadır (Baharççek, 2008, s. 299).

Toplumun eylemler bakımından en etkili yapısı olan STK’lar, kâr amacı gütmeyen hükümet dışı çıkar grupları olarak tanımlanmaktadır (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s. 33). Günümüzün neoliberal yönetim anlayışıyla kamu politikalarının belirlenmesine yönelik devletlerin mutlak eylemlerinden oluşmadığı gerçekliği hâkimdir. Bu bağlamda neoliberal yaklaşım, yeni yönetim anlayışı ve küreselleşme şeklinde üç önemli dinamiği bulunan STK’lar, küreselleşmeyle birlikte toplumsal yarar arayışı dünya çapında sivil toplum lehine yayılım göstermekte ve kamu politikalarının belirlenmesinde etkin olmaktadır (Babaoğlu, 2013, s. 167-168).

Kamu politikalarını etkileyen aktörler bakımında doğrudan ilgili olmayan paydaşlar söz konusu olabilmekte, bu sebeple de her üretilecek politika için tüm aktörlerin katılım

göstermesi beklenmemektedir. Devletin ve özel sektörün eğilmediği, göz ardı edilen toplumsal sorunlarda doğrudan ilgili paydaşlardan oluşan yani STK’lar, baskı grupları olarak politikaların gündeme gelmesi ve belirlenmesinde yapıcı bir rol üstlenmektedir (Bulut vd., 2017, s. 31; Gül, 2024, s. 1766).

Elbette ki bu örgütlerin aktif katılım sağlamaları, bulundukları toplumun ve ülkelerin demokratik yapısı ve kültürlerine bağlı olmaktadır. Bu bağlamda daha çok modern batılı toplumlarda politika belirlenmesi süreçlerinde demokratik katılıma açık olduğu, STK’ların baskın bir rol üstlendikleri, yönetimde etkin oldukları bilinmektedir (Çevik ve Demirci, 2008, s. 45-46). STK’lar, toplumun talep ve beklentileri örgütlü şekilde devlet yönetimlerine iletilmekte, aracılık yoluyla iletilen taleplerin siyasal temsilciliğini de yaparak politikaların belirlenmesinde söz sahibi olabilmektedirler (Bulut vd., 2017, s. 31).

Tanımında, her ne kadar hükümet dışı bir yapı olarak görülse bile, politika yapım süreçlerindeki etkisi giderek artan STK’ların statüleri dünyada farklılaşmaya başlamıştır. Zamanla bazı STK’lar hükümetlerle kurumsal yapıda ilişki içerisine girmiş, sağlanan fonlarla hükümetler tarafından desteklenmiştir. Bu yeni tip STK’lar, ilk olarak 1990’lı yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti’nde görülmüş ve “GONGO (Government Organized Nongovernmental Organization - Hükümet Tarafından Oluşturulmuş Hükümet Dışı Örgütler)” adıyla tanınmışlardır. Çin Halk Cumhuriyeti tarafından DB ve BM Kalkınma Fonu kaynaklarının yönetilmesi amacıyla kurulan örnekte olduğu gibi yapıları bakımından hükümetlerle birlikte hareket eden bu yeni tip STK’lara son dönemlerde daha sık rastlanmaktadır (Oğuz, 2018, s. 251). Günümüzde siyasi otoriteler tarafından da araç olarak kullanılan, biçimsel ve eylemsel bakımdan GONGO’lar gibi hareket eden ancak STK olarak yapılandırılmış yeni tip yapılar oluştuğu görülmekte ve

politika yapım süreçlerinde etkili olmaktadır (Toygar, 2022, s. 24-25).

2.3.1.5.Kamuoyu

Kamuoyu kavramı 1741 yılında İngilizler tarafından “halkın düşüncesi” olarak ifade edilmiş, 18. yüzyılın sonlarından itibaren şehirleşme ve sanayinin gelişmesi, toplumlarda okuryazar kişi sayısının artması, demokratikleşme seviyesinin yükselmesi, kitle haberleşme araçlarının yaygınlaşmasıyla günümüzdeki modern anlamına kavuşmuştur. Kamuoyu, sosyal bilimcilere göre bireylerin duygu, davranış ve görüşlerinin, yaşamsal ve çevresel etkilerle birlikte ilişkili bulunduğu toplumun görüşü olduğu ifade edilmekte, diğer bir görüşle kanaat önderlerinin ölçütü olarak siyasi erkin politik eylemlerini biçimlendirmektedir (Atabek, 2002, s. 223-224; Sevük ve Akın, 2019, s. 176).

Kamuoyu, bugünkü tanımıyla belirli zaman ve meselelerde, ilgili kişilerden oluşan toplulukların hâkim olduğu görüş olarak ifade edilmektedir. Kamuoyu, toplumun tüm kesimleri tarafından benimsenmiş, tek bir fikir bloğu olarak görülmemelidir. Kamuoyu oluşumunda, etki yaratan söz konusu unsurlar nicel faktörlerden ziyade kalite ve yoğunlaşma gibi nitel faktörler olmakla birlikte, bilgisiz çoğunluğun temelsiz görüşleri yerine meselenin üzerine bilgi sahibi ve konunun uzmanları kanaati daha ağır basmaktadır. Belirli hedef ve amaçlara yönelmiş toplulukların düşünceleri, zayıf teşkilatlanan veya hiç örgütlenmemiş toplulukların tereddütlü eğilimlerine karşın toplumda daha etkili olmaktadır (Kapani, 2013, s. 266; Sevük ve Akın, 2019, s. 176).

2.3.1.6.Medya

Medya, toplum ve bireyler üzerinde duygu, düşünce ve davranışlarının biçimlenmesinde önemli bir araç olmakla birlikte, kamuoyunun ilgisini çeken konuları gündeme taşıyarak politik

gündemi belirleyebilen etkileşimli bir özelliğe sahiptir. Bu noktada politika belirleyici aktörlerin kamu ve medya gündemini yakından takip ederek refleks gösterdiklerinden, doğrudan etkileşim sağlamaktadır. Rogers ve Dearing'in (1988) yaptığı çalışmada gündem konusunun yaşamdaki önemi, iletişimde bireyi seçkin olmaksızın dikkat çeken haberlerle etkilerken, medya gündeminin kamuoyunu etkilediği bir süre sonra politika gündemine dönüştüğüne görülmüştür (Rogers ve Dearing, 1988, s. 557; Eke, 2022, s. 51).

Günümüzün gelişen teknolojisi iletişim kanallarının çeşitlenmesini ve beraberinde küreselleşmeyi sağlamış, medyayı bireylerin kullanımına sunarak eş zamanlı ve etkileşimli bir sosyal iletişim aracı haline getirmiştir (Eroğlu, 2015, s. 43). Kamu kuruluşları da bu noktada, kendi yayın organları olan internet sitelerinden gündemini ve politikalarını sunmakta, sosyal medya gibi çeşitli platformlarda yer alarak paydaşlarına ve hizmet talebi olan potansiyel alıcılarla doğrudan etkileşime geçmektedirler (Ertaş, 2015, s. 15).

Medyanın yaşadığı büyük dönüşümle geniş kitlelere hitap eden televizyon ve radyo kanalları, basılı yayınlar gibi kitle haberleşme araçlarından oluşan geleneksel medya etkili gücünü ve cazibesini kaybetmiş, yerini sosyal medya araçları almış, internetin yaygınlaşması ile birlikte geniş kitleler tarafından kullanılan sosyal medya gündemi belirleyen etkili bir iletişim aracı haline gelmiştir. Sosyal medyanın haberleşme aracı olarak etkin kullanılmasının yanı sıra, sosyal medya üzerinden kitleler etkileşimde bulunarak organize olabilmektedir (Toygar, 2022, s. 89).

İnsanların okuyucu rolünden çıkarak içerik üretebilmesi, coğrafi sınırlar olmadan “uçtan uca” ve “herkesten herkese” anlayışıyla yayınlayabilmesi, diğer kullanıcılarında etkileşimle katılarak içeriğin geliştirilmesi ve dolayısıyla

demokratikleştirmesi açısından kullanıcılar için içerik sağlayıcı olan sosyal medyayı daha cazip kılmaktadır (Ertaş, 2015, s. 18). Toplumsal hareketlerin sosyal medya üzerinde organize olabilmesi ve eylemleri bakımından değerlendirildiğinde, politika yapıcılar sosyal medyayı yakından takip etmekte ve aktif olarak kullanmaktadır. Bu nedenle politika yapıcılar da gündemi sosyal medyaya taşımakta, sosyal medyanın önemini ve etkinliğini arttırmaktadır (Eroğlu, 2015, s. 43).

Sosyal medya platformları çok uluslu ticari bir yapıya sahip olmakla birlikte, içerik sağlayıcı olarak ulusal bir hüviyeti bulunmasa da yerel kimlikte içerik oluşturucular sebebiyle ulusal aktörler arasında değerlendirilmektedir. Sosyal medya aracılığıyla sağlık hizmeti sorun ve taleplerinin ülke gündemine taşınması, siyasi iktidarın toplumun taleplerini buradan gündeme alması, sağlık politikaları ile ilgili gündemin belirlenmesinde etkili olan bu platformlar günümüzün en güçlü politika belirleyici aktör konumuna gelmesini sağlamıştır. Geleneksel medya bile saygınlığını ve cazibesini korumak üzere sosyal medya platformları üzerinden varlık göstermektedir. Sosyal medya, son dönemde Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19)’a bağlı gelişen küresel salgın ile birlikte, tıp uzmanlarının bilgilendirme platformu olarak ön plana çıkmış, içerik sağlayıcılar üzerinden paylaşılan video görüntüleri ile “sosyal medya tıbbi” olarak nitelendirilen olgular gelişmiş ve halk sağlığı bakımından kamuoyunu yönlendirmede etkin olarak kullanılmıştır (Toygır, 2022, s. 26).

2.3.2. Uluslararası Aktörler

Günümüzde, küreselleşmenin yaratmış olduğu etkileşim sebebiyle ülke yönetimleri, alacağı politik kararlarda diğer devletlerin politikalarından hem etkilenebilmekte hem de aldığı kararlar neticesinde bölgesel veya küresel düzeyde politik olarak etkileyebilmektedir (Sevük ve Akın, 2019, s. 176). Ulusal

aktörler tarafından alınan sağlık kararlarının etkileri, ulusal aktörlerin eylemlerinde olduğu gibi “içeriden içeriye” değil, dış aktör olarak “dışarıdan içeriye” etki göstermektedir (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s. 36).

Koivusalo’a (2009) göre bu kuruluşlar, sağlık politikalarını etkilemede şu üç farklı yolu izlemektedir (Toygar, 2022, s. 26):

- 1) Düzenleyici standartlar getirme,
- 2) Ortak adımların atılmasını sağlama,
- 3) Sağlık politikalarının sınıflandırılması ve kaynakların bölüşürülmesi.

Uluslararası işbirlikçi örgütler, çeşitli eylem ve politik hedefler için bir araya toplanarak hem bölgesel hem de küresel çalışma çevrelerinde etkin politikalar yürütmekte, belirlenen çerçeve anlaşma şartlarına uyma koşulu ile paydaşlarını bir araya getirmekte, aykırı eylemleri önlemek için yaptırımlarını uluslararası hukuk normlarıyla uygulatmaktadır. Bu örgütlerin üyesi olan devletler, iç ve dış politikalarının iş birliği içerisindeki örgütlerin ve uluslararası hukuka uygunluğunu gözeterek eylemlerini gerçekleştirmek durumundadır (Babahanoğlu ve Örselli, 2016, s. 44-45). Uluslararası iş birliği örgütlerinin bürokratik mekanizmaları devletlerinkine benzerlik göstermekle birlikte, üye ülkeler fikir alışverişiyle diğer üye ülkeleri etkileme çabası içerisinde müzakerecilik ve lobicilik faaliyetleri gerçekleştirmekte ve politikalar olgunlaştırılmaktadır (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s. 35-36).

Bu örgütlerin oluşturulmasında ve uluslararası alandaki etkinlik düzeylerinin belirlenmesinde etkili faktör, kurucu ve üye ülkelerin gelişmişlik düzeyleridir. Bu örgütler ekonomi ve sağlık başta olmak üzere çeşitli politik alanlarda faaliyet göstermekte hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde tüm dünya ülkelerinin

ekonomik ve politik kaderini belirleyecek kadar etkili olmaktadır (Parlak, 2008, s. 52).

Bir araya gelerek örgütlenen bu uluslararası aktörlerin oluşumundaki temel kaynak ekonomik sebeplerdir (Eroğlu, 2013, s. 150). Ülkeler sağlık politikalarını gerçekleştirmede sağlık finansmanına ihtiyaç duymakta, gerekli finansmanı üye ülkelerden düzenli olarak aldıkları aidatlardan elde ettikleri gelir, bağışçılar ve gelişmiş ülkelerden hibe toplayarak oluşturdukları bütçelerle, kaynak aktarımı sağlamada aracılık eden DB ve “Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)” sağlık finansmanı sağlayan uluslararası kuruluşlar olarak, sağlık politikalarını etkileyen uluslararası aktörlerin başında gelmektedir (Orhaner, 2014, s. 43). Sağlık politikalarının belirlenmesinde etkili olan uluslararası aktörlerin en önemlilerinden bazıları ise şunlardır:

2.3.2.1.Dünya Bankası (DB)

BM’nin Temmuz 1944’de düzenlediği Bretton Woods Konferansı’nda yapılan anlaşma sonucu DB kurulması kararı alınmış, konferans sonrasında aynı yıl Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) kurulmuştur. Dünya Bankası Grubu (WBG) olarak adlandırılan grup kuruluşları, 1985 yılına kadar sırasıyla; Uluslararası Kalkınma Ajansı (IDA), Uluslararası Finans Kurumu (IFC), Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID) ve Çok Taraflı Yatırım Garantisi Ajansı (MIGA) kurulmuştur (Savaş, 2020, s. 143).

DB, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimi olan mali ve teknik desteğin karşılanması yönünde politikaları etkileyebilen önemli bir pozisyonda olup, gelişmekte olan ülkelerin her sektörden ayrı ayrı geliştirdikleri birçok projede paydaş olarak yer almaktadır (Eroğlu, 2013, s. 156).

Küresel sağlık sistemlerinin örgütlenmesinde etkisi ve katkısı bakımından DB, kendisini imgesel olarak “bilgi tabanlı

kuruluş” şeklinde konumlandırmıştır. Merkezi Washington’da bulunan ve 189 üye ülkenin katılımıyla faaliyet gösteren DB’nin, 170’in üzerindeki paydaş ülkede 130’dan fazla bölge ofisi bulunmaktadır. Sağlık hizmetleri dâhil olmak üzere toplumsal ve politik sorunlara yönelik rapor hazırlanmasında akademik iş birlikleri gerçekleştirmekte ve birçok araştırmaya kaynak aktarmaktadır (Lister, 2008, s. 56). DB, neoliberal yönetim anlayışının etkilediği kapitalist ülkelerde ağırlığını koyarak ülke yönetimlerindeki politik süreçlere ve kararlara dâhil olmuş, Türkiye’de 1990’lardan sonra sağlık hizmetlerine verdiği finansal ve teknik destekle piyasa yönlü belirleyici bir politika izlenmesini sağlamıştır (Yıldırım ve Yıldırım, 2013, s. 369).

Sağlık politikalarının küresel düzeyde geliştirilmesinde kalkınma yardımları aracılığıyla mali finansman sağlanması gibi en fazla katkının DB tarafından sağlandığı bilinmekle birlikte, DB’ce gelişmekte olan ülkelere kalkınma yardımları kredi ve finansman olarak sağlanmakta, az gelişmiş ülkelere ise hibe destekleri verilmektedir (Orhaner, 2014, s. 43).

DB, çeşitli dönemlerde üye ülkelere ait yayınladığı raporlarda, sağladığı finansal desteklerle birlikte ilgili ülkelerde yapılan teknik düzenlemelere ve yatırımlara yönelik söylemlere yer verilmektedir. Bu doğrultuda 28.07.2017 tarihinde yayınlanan “IBRD, IFC ve MIGA Türkiye Cumhuriyeti’ne Yönelik 2018-2021 Mali Yılı Dönemini Kapsayan Ülke İşbirliği Çerçevesi” başlıklı raporunda, sağlık hizmetlerinin sunumuna ilişkin Kamu-Özel İşbirliği’nin (KÖİ) MIGA ve Avrupa İmar ve Kalkınma Ajansı (EBRD) finansal kredi yoluyla desteklendiğini, biyofarmasötik üretim gibi uzmanlaşmış hizmet alanlarına yatırımın destekleneceğinden bahsedilmiştir. Bu gibi örneklerin çoğaltılabildiği bu durum, DB’yi hem Türkiye sağlık politikaları üzerinde hem de küresel sağlık politikalarının belirlenmesinde önemli bir uluslararası aktör olarak konumlandırmaktadır (Toygar, 2022, s. 27-28).

2.3.2.2.Uluslararası Para Fonu (IMF)

Devletin piyasa ekonomisine karışması, kamuda kaynakların kötüye kullanımına sebep olduğundan kamuda tasarruf için harcamaların kısılması, buna mukabil devlet tarafından özel sektörün kurulmasına teşvik edilerek desteklenmesi, serbest piyasanın oluşması ve gelişmesi için yabancı yatırımcılara her türlü güvence ve imkân sağlanarak desteklenmesi kapitalizmin temel eylemselliğidir (Eroğlu, 2013, s. 150). Çevre kapitalist ülkeleri yenedünya düzeni neoliberal sistemde yer alması için önemli stratejik bir kuruluş olan IMF desteklemekte, verdiği bu destekle sağlık politikalarının belirlenmesinde yapısal uyum programları gibi unsurlarla dolaylı biçimde etkilemektedir (Yıldırım ve Yıldırım, 2013, s. 369). Uluslararası ekonomik yapıyı ve ticari ilişkileri yeniden inşa edebilmek için kurulan IMF, yüksek finansman sağlayacak sistemler oluşturarak, piyasa ekonomilerinin gelişmesini ve mali zorluk yaşayan ülkelere derhal ulaşılmasını sağlamaktadır. Günümüzde IMF'ye üye ülke sayısı 190'a ulaşmıştır (Sevük ve Akın, 2019, s. 178).

IMF, ülkeler tarafından yazılan niyet mektuplarını, sağladıkları finansmanların sonuçlarını gözlemleyerek, belirlenmiş olan hedeflerin gerçekleşme aşamalarını raporlamaktadır. Türkiye'den yazılan 01.05.2007 tarihli niyet mektubu buna örnek verilebilir. Niyet mektubunun 12. maddesinde sağlık hizmetlerinin sunumuna ilişkin olarak; sağlık hizmet kalitesinin ve verimliliğin arttırılmasına yönelik bir takım tedbirler alındığı, sağlık tesislerinin tasarruf sağlamak üzere satın alma usullerinin düzenlendiği, sağlık hizmetlerine erişim ve ilaç takip bilişim sistemleriyle kontrolünün sağlanacağı, kamu tesislerinde verilen ayakta tedavi hizmetlerinden katkı payı alınması, Aile Hekimliği uygulamasının pilot uygulamadan çıkıp yaygınlaştırılacağı, genel bütçesinin aşılması durumunda diğer harcama kalemlerden kesinti yapılacağı gibi sağlık

politikalarındaki reform hususları ele alınmıştır. Bu örnekler, ülkelerin politika başlıklarına ve çeşitli dönemlere göre çoğaltılabilmekte, başta sağlık olmak üzere üye ülkelerin ekonomisinde temel politikaları belirlemede etkili ve sınırlayıcı olması, dolayısıyla IMF'nin uluslararası aktör olduğu görülebilmektedir (Toygar, 2022, s. 28-29).

2.3.2.3. Avrupa Birliği (AB)

Avrupa ülkeleri, kıta üzerinde yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarıyla ekonomik ve toplumsal kayıplar vermiş, bu kayıpları önlemek ekonomik iş birliklerini geliştirmek maksadıyla ilk olarak 1951 yılında Paris'te bir araya gelmiş, uluslar üstü kuruluş olan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET), bugünkü adıyla Avrupa Birliği (AB) olarak adlandırılan örgütün temelleri atılmıştır (Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, 2024, s. 1).

AB, ilk olarak Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) anlaşması ve daha sonra Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) kuran bir dizi anlaşmalar imzalamışlardır. Yapılan anlaşmaların çerçevesinde sağlığın korunmasına ilişkin AKÇT'de çalışanların “sağlık ve güvenliği”, AAET'de “radyasyona karşı korunma ve sağlığın korunması” gibi ifadeler yer almakta; 1957 yılında yapılan Roma Antlaşması'nda ise, “yaşam kalitesinin yükseltilmesi”, “mesleki kaza ve hastalıkların önlenmesi”, “sağlık çalışanları ve hastalar dâhil, tüm insanlara serbest dolaşım hakkı verilmesi” gibi özel durumlar için sağlık konusu maddelere dâhil edilse de, bu anlaşmalarda sağlık politikalarına ilişkin ayrı bir madde yer almamaktadır. AB'nin uluslararası bir aktör olarak, devletlerin sağlık politikaları üzerine belirleyici hukuki rolü ilk olarak 1987 yılında yapılan Avrupa Tek Senet anlaşması ile görülmüştür (Akdur, 2006, s. 90). 1991 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması, AB gündeminde geri planda kalan sağlık politikalarının belirlenmesi çerçevesinde

önem kazanmıştır (Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, 2024, s. 1).

Uluslararası bir kuruluş olan AB, üye ve aday ülkelerin ekonomik ve yönetsel faaliyetlerinde reform çalışmalarında ve politik kararların alınmasında etkili olmaktadır (Eroğlu, 2013, s. 158). Özellikle uyum sürecindeki üye ülkelere verilen teknik destek ve fon oluşturulmasıyla, aday ülkelerin politik süreçlerinde etkin bir role sahiptir. Yayınlanan ilerleme raporlarında, bilhassa sağlık alanında getirilen eleştiriler, reformun gerekliliği ilhamı vererek itici bir güç etkisi yaratmaktadır (Yıldırım ve Yıldırım, 2013, s. 369).

AB’de politikaların oluşturulması sürecinde Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi yer almakta; politikaların oluşturulmasında AB üye ülkelerin demografik yapısı, nüfus ve yaş eğilimleri, gözlenen iklim farklılıkları, geniş çaplı fiziksel ve biyolojik hadiseler, halk sağlığı ve bulaş riski gelişen hastalıklar gibi toplumsal ve çevresel konular üzerinde durulmaktadır. AB’nin sağlık politikalarının belirlenmesinde en önemli strateji AB toplumları sağlığının geliştirilmesi, korunması ve sürdürülebilir olmasını sağlamak, sağlık hizmetlerinin ulaşımını kolaylaştırmaktır (Yıldırım ve Yıldırım, 2011, s. 174; Bostan ve Kılıç, 2018, s. 251; Toygar, 2022, s. 29-30).

Türkiye’nin AB’ye uyum süreci ilk olarak 1963 yılında Avrupa Topluluğu (AT) ile Türkiye imzalanan Ankara Anlaşması’yla başlamış, ilişkilerin güçlendirilmesi amacıyla 1973 yılında Katma Protokol imzalanarak yürürlüğe konulmuştur. AT’ye 1987 yılında yapılan tam üyelik başvurusu, ekonomik ve politik olarak henüz hazır olmadığı gerekçesiyle kabul edilmemiş, son olarak 1995 yılında Türkiye ile AB arasında düzenlenen Ortaklık Konseyi toplantısında, yapılan anlaşma sonucu alınan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı uyarınca

Gümrük Birliği anlaşması yapılmıştır (Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, 2024, s. 1).

2.3.2.4.Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)

Sağlık alanında uzmanlaşan ve BM'nin uluslararası sağlık organizasyonlarını yönlendiren DSÖ, toplumların sağlık durumunu yakından takip ederek ülkelere teknik açıdan desteklemekte, bölgesel ve küresel yaşanan sağlık sorunlarının çözümüne hızlı bir şekilde müdahil olmaktadır. Salgınlarla mücadelede toplumsal bağışıklık için aşılama gibi çalışmaları desteklemekte ve kampanyalar yürütmektedir. DSÖ'nün sağlık alanında yürüttüğü bu çalışmaların odağında, her insanın iyi bir sağlık hakkı olduğu ve adil bir şekilde bu hakka ulaşabilmeli fikri benimsenmiştir. DSÖ, devletlerin sağlık alanındaki uzmanları ve diğer paydaşları bir araya getirerek, sağlık alt yapılarının güçlendirilmesi, adaletli bir sağlık sistemi oluşturulması ve etkin politikalar belirlenmesinde onlara kılavuzluk etmektedir (Buzgan ve Güner, 2020, s. 135-137; Canlı, 2024, s. 37-38).

DSÖ ileri düzeydeki gelişme ve gündemi takip edebilen, küresel sağlığın geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde, halk sağlığı ve sosyoekonomik sorunlara eğilen, az sayıdaki uluslararası çalışma örgütlerinden birisidir (Lister, 2008, s. 84). DSÖ misyonunun, BM'nin örgüt anayasası ikinci maddesinde “sağlık alanındaki uluslararası çalışmalarda, yönlendirici ve eşgüdüm sağlayıcı yetkili kurum işlevini yerine getirmek” olduğu ifade edilmiştir (Koivusalo, 2009, s. 302). Her ne kadar misyonunda doğrudan üye devletler ve paydaşlarıyla doğrudan iş birliği yapsa da DB ve IMF gibi diğer uluslararası örgütler ile sağlık ekonomisi alanında dolaylı olarak temas halinde olabilmektedir (Eke ve Eroymak, 2019, s. 402; Toygar, 2022, s. 90). Örneğin, 2008’de hazırlanan MPOWER eylem planıyla tütünle mücadele kapsamında çalışma hazırlanmış, üye ülkeler bu eylem planını

politik olarak benimsemiş, gerekli hukuki düzenlemelerle uygulamaya geçmiştir (Tengilimoğlu ve Güzel, 2020, s. 35).

DSÖ, 1978 yılında Temel Sağlık Hizmetleri Uluslararası Konferansı düzenlenmiş, alınan kararlar neticesinde Alma Ata Bildirgesi hazırlamıştır. Bildirgede, “2000 yılına kadar herkes için yeterli sağlık düzeyi” vurgulanmış, üye ülkeler için temel sağlık hizmetleri uygulaması geliştirerek sağlık hizmetlerinin birinci basamak olarak adlandırılan ayaktan tedavi edici sağlık hizmetleriyle eş zamanlı verilmesi özendirilmiştir. Belirlenen bu stratejiler doğrultusunda halkın sağlıklı yaşam alışkanlıklarına özendirilmesi, çevre sağlığı korunması, nüfusun ortalama yaşam süresinin uzatılması, doğumda anne sağlığı ve bebek ölüm oranlarının azaltılması gerçekleştirilen uygulamalardandır (Bostan ve Kılıç, 2018, s. 249-250).

DSÖ, sağlığın geliştirilmesi alanındaki etkileriyle yalnızca BM’ye üye ülkelerde değil, tüm dünyada küresel sağlık politikalarını belirleyen düzenleyici ve danışman bir role sahiptir. Bu durum, DSÖ’yü önemli bir uluslararası aktör yapmaktadır. DSÖ, sağlık sistemlerinin güçlenmesine yönelik toplanılan veri kaynaklarını yayınladıkları raporlarla üye ülkelerin paylaşımına sunarak, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi, sağlık sistemlerinin korunması ve güçlendirilmesinde katkıda bulunur. Örneğin, 2003 yılında yaşanan SARS virüsü salgınına karşı bir uyarı yayınlayarak, hastalığın yayılma hızının kontrol altına alınması için gerekli sağlık tedbirlerinin uygulanması yönünde ülkelerle eş güdümlü olarak hareket etmiş, yapılan iş birlikleri ile salgının etkisi azaltılmıştır. Benzer bir örnekte, 2014 yılında Batı Afrika’da görülen Ebola salgınının bölgesel ve küresel yayılım hızını önlemede oluşturulan acil müdahale gruplarının yönlendirilmesinde eş güdümlü hareket edilmesini sağlamış, salgının seyrinin kısıtlanmasını sağlayarak küresel sağlığın korunmasında önemli rol oynamıştır (Canlı, 2024, s. 38).

DSÖ, bölgesel ve küresel acil sağlık durumlarına müdahalelerin yanı sıra, halk sağlığını sürdürülebilir şekilde iyileştirmeye yönelik çalışmalarda da bulunmaktadır. Bulaşıcı hastalıklarla mücadele, aşılama gibi önlemlerin yanı sıra halk sağlığını koruyucu tedbirleri de teşvik etmekte, uygulanabilmesi için kılavuzlar yayınlamakta ve politikalar geliştirmektedir. Örneğin, halkın sağlığına olumsuz etkilerin önlenmesine yönelik hazırlanan Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'yle, tütün ürünlerinin tüketilmesi sonucu oluşan hastalıkların önlenmesi ve topluma getirmiş olduğu sağlık yükünün azaltılması yönünde küresel bir yol haritası belirlenmiştir. DSÖ, son dönemde yaşanan COVID-19 salgınıyla mücadelede uluslararası iş birliğiyle standartları belirleyerek, geliştirilen erken uyarı yöntemiyle kaynak ve bilgi paylaşımı sağlamış, toplumsal bağışıklığı sağlanması ve hastalığın önlenmesi yönelik aşı geliştirilmesi teşvik edilerek, dağıtımında etkin rol üstlenmiştir. DSÖ'nün yaptığı bunun gibi çalışmalar, salgın hastalıklarla mücadelede ve önlenmesinde ülkelerin sağlık sistemlerini güçlendirmekte, sağlık hizmeti sunumunda kapasite ihtiyacını optimum seviyede karşılanmasına yardımcı olmaktadır (Javed ve Chattu, 2020, s. 302-303; Canlı, 2024, s. 38).

2.3.2.5. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)

İkinci dünya savaşı sonrasında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kanada ticari serbestinin artması ve Batı Avrupa ülkelerinde savaşın bırakmış olduğu ağır ekonomik çöküntüyü gidermek amacıyla, Marshall Planı devreye sokarak Avrupa'ya 12 milyar dolar mali yardımda bulunulmuştur. Bu yardımların ulaşmasının koordine edilmesi ve ticari serbestinin gelişimi için bir örgüte ihtiyaç duyulmuş, bu amaçla 1947-1960 yılları arasında Avrupa Ekonomi İşbirliği Örgütü (OEEC) adıyla faaliyetlerine başlamıştır. Misyonunu tamamlayan örgüte, 1960 yılından Paris'te yapılan anlaşmayla daha geniş görevlerin

tanımlanmış, bugünkü bilinen adını alarak faaliyetlerine OECD olarak devam etmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024).

OECD'nin uluslararası aktör olarak devletlerin sağlık politikalarını etkilemekteki rolü, üye ülkelerin sağlık sistemlerinin yapısını etkinlik, ulaşılabilirlik ve hizmet sunumun kalitesi yönüyle araştırarak analiz etmektir. Analizlerini raporlarla yayınlarak sağlık hizmetlerinin sunumundaki derecelendirmesiyle klinik kalite, maliyet kontrolünü teşvik etmekte, politik süreçleri belirlemektedir. OECD'nin rehberlik ederek yayınlamış olduğu sağlık verileri, politika yapıcılar için ulusal ve uluslararası sağlık sistemlerini karşılaştırmada temel kaynak oluşturmaktadır. OECD, politika kararlarını alma süreçlerinde ülkelere danışmanlık yaparak küresel düzeyde sağlık politikalarını yönetebilmekte, bu bağlamda sağlık politikalarını etkileyen uluslararası aktör olarak önemli bir pozisyonda yer almaktadır (Canlı, 2024, s. 39-40).

OECD'nin diğer bir işlevi, üye devletlerin sağlık uygulamaları alanında örgütlenmesi ve bu uygulamaların yaygınlaştırılması için ülke politikalarına uyumunun sağlanmasıdır (Lister, 2008, s. 79). OECD, DB ve IMF kadar etkin olmasa da rolü bakımından, reform ihtiyacını kuvvetlendirmesiyle neoliberal politikaların sağlık alanına uygulanmasında etkili olduğu görülmektedir. OECD, sağlık politikaların belirlenmesindeki odağı temel sağlık hizmetlerinin sunumun finansal boyutu ve örgütlenme yapısıdır (Koivusalo, 2009, s. 306).

OECD'nin yıllık olarak yayınlamış olduğu bebek ölüm oranları, 10.000 kişiye düşen uzman hekim sayısı, 100.000 kişiye düşen yatak sayısı vb. göstergeler, ülkelerin sağlık sistemlerinin bulunduğu düzeyi göstermekte, sağlık hizmeti sunumundaki performanslarını değerlendirir rasyonel nitelik taşımaktadır. Bu noktada politika yapıcılarının yanı sıra, OECD internet sayfası

üzerinden yayınlanan “OECD Health Statistics” raporları ve istatistikleri açık veri kaynağı olarak birçok proje, araştırma ve akademik yayında kullanılmakta, bu bağlamda sağlık politikaları belirlenmesinde etkili olmaktadır (Toygar, 2022, s. 31).

3. SONUÇ

Sağlık, toplumun tüm kesimleri için önemli olmakla birlikte toplum sağlığı ve çevresel etkiler bakımından kamu hizmetlerinin öncelikli konuları arasındadır. Sağlık sistemleri, ülkelerin sağlık politikalarıyla şekillenen ve dönemsel olarak gelişmelere ve ihtiyaçlara bağlı olarak değişen sağlık hizmetinin uygulanma biçimi şeklinde ifade edilebilir. Sağlık sistemleri, bu sistemlerin kurulması, işlerliğinin sağlanması ve ihtiyaçlara göre yenilenmesi kamu yönetimi açısından önemlidir. Bu çalışmada, Türkiye’de sağlık politikalarını etkileyen faktörler detaylı olarak incelenmiştir.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren sağlık politikalarında yapılan reform çalışmaları ve düzenlemeler sonucunda, günümüz sağlık sistemine ışık tutacak uygulamalar yasalaşarak hayata geçirilmiş, halen kullanılmakta olan kanunlarla sağlığa erişimde çok önemli mesafeler kat edilmiştir. Daha sonra yürürlüğe giren 1982 Anayasası, yeni resmi politikaların uygulanmasında kamu sağlık örgütü ve sağlık sektörü için zorlayıcı bir yapı teşkil etmiştir. Bu maksatla sağlık hizmetlerinin finanse edilmesinde örgütlenmenin yöntemlerini tartışmaya açan hükümetler, genellikle benzer örnekler üzerinde durulan modeller ile bir reform arayışına girmiş ve belirlenen politikaların uygulanmasına çabalamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da yaşanan ekonomik çıkmaz, sağlık politikalarını uygulayabilmek için ülkeleri finansal arayışa itmiş, bu dönemde ortaya çıkan

uluslararası finans kuruluşları ve örgütler sağlık politikalarını küresel olarak şekillendirmişlerdir.

Türkiye’de de sağladıkları kredilerle etkin rol oynayan DB, IMF ve DSÖ gibi uluslararası örgütler, sağlıkta dönüşüm projeleri üzerinden destek vermiş, bu sebeple kendi kurallarını koyarak sağlık politikalarının belirlenmesinde finansal bir etken oluşturmuşlardır. Bu örgütler, reform niteliğinde geliştirdikleri formülasyonların Türkiye’deki projelerde uygulanabilmesi için kongreler düzenleyerek yayınladıkları raporlarla hem siyasi gündemi belirlemiş hem de vurguladıkları sağlıkta dönüşümün gerekliliği hususunda kamuoyunu ikna ederek politikaların gündeme gelmesini sağlamışlardır.

Gelişmiş ülkelerin üyesi olduğu uluslararası örgütler, kendilerinin de içinde bulunduğu küresel sağlık pazarını genişletirken varlığını koruyabilmek amacıyla yatırım, teşvik ve kredilerle sağlanan finansal kaynağın geri dönebilmesi ve sürdürülebilir olmasını beklemekte, bu sebeple risklerin ortadan kaldırılması için ülkelerin politikalarını yakından takip ederek gerektiğinde finansal etkisiyle politikaları belirleyici aktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Aslında bu durum Türkiye’nin de içinde bulunduğu küresel sağlık pazarında Türk sağlık sektörünün beklenen ve istenilen bir oyuncu olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Atabek, N. (2002). Kamuoyu, Medya ve Demokrasi. *Kurgu Dergisi*, 19(1), 223-224.
- Atabey, S. E. (2012). *Sağlık Sistemleri ve Sağlık Politikası*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Avaner, T. & Fedai, R. (2018). Türkiye’de Sağlık Politikalarında Dönüşüm. C. Babaoğlu & E. Akman içinde, *Kamu Politikası Analizi Türkiye Uygulamaları* (ss.513-558). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Babahanoğlu, V. & Örselli, E. (2016). *Kamu Politikası Türkiye’de Uyuşturucu İle Mücadelede Uygulanan Politikalar ve Toplumsal Algı*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Babaoğlu, C. (2013). Kamu Politikası Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. M. Yıldız & M. Z. Sobacı (Dü.) içinde, *Kamu Politikaları: Kuram ve Uygulama* (ss.174-196). Ankara: Adres Yayınları.
- Baharçiçek, A. (2008). Hükümet Dışı Örgütler (NGO's) ve Demokratikleşme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 297-308.
- Bostan, S. & Kılıç, T. (2018). Sağlık Politikalarında Uluslararası Çevre ve Kuruluşların Etkisi. D. Tengilimoğlu (Dü.) içinde, *Sağlık Politikaları* (ss.247-262). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bryant, T. (2002). Role of Knowledge in Public Health and Health Promotion Policy Change. *Health Promotion International*, 1(17), 89-98.
- Bulut, Y., Alan, S. & Kahraman, Ö. F. (2017). Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 23-38.

- Buse, K., Mays, N. & Walt, G. (2005). *Making Health Policy*. Maidenhead, England: Open University Press McGraw-Hill Education.
- Buzgan, T. & Güner, Ö. (2020). Dünya Sağlık Örgütü'nün Pandemilerdeki Etkinliği ve Post-Pandemik Dönemdeki Geleceği. M. Şeker & C. K. Ali Özer içinde, *Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Canlı, Ö. F. (2024). *Türkiye'deki Sağlık Politikalarının Gelişimi ve Tıbbi Sosyal Hizmete Yansımaları*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Cansever, İ. H. (2020). *Türkiye'de Sağlık Planlaması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çevik, H. H. (2012). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çevik, H. H. & Demirci, S. (2008). *Kamu Politikası: Kavramlar, Aktörler, Süreç, Modeller, Analiz, Karar Verme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (2024). *Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü*. T.C. Sağlık Bakanlığı E-Kütüphane Sistemi: <https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Home/GetDocument/396> adresinden alındı. Erişim tarihi: 30.05.2024.
- Dünya Sağlık Örgütü (1986). *Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesine Yönelik Ottawa Sözleşmesi*. Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü.
- Eke, E. & Eroymak, S. (2019). Uluslararası Aktörlerin Küresel Sağlık Politikaları Üzerine Etkileri: Teorik Bir İnceleme - The Effects of International Actors on Global Health Politics: A Theoretical Review. *Mehmet Akif Ersoy*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(28), 388-407.

- Eroğlu, H. T. (2015). Kamu Politikasının Sivil Aktörleri Bağlamında Sosyal Medya. H. Ertaş (Dü.) içinde, *Kamu Yönetiminde Sosyal Medya: Kuramdan Uygulamaya* (ss.43-58). Konya: Palet Yayınevi.
- Ertaş, H. (2015). Kamu Yönetiminde Sosyal Medyanın Kullanımı. H. Ertaş (Dü.) içinde, *Kamu Yönetiminde Sosyal Medya: Kuramdan Uygulamaya* (ss.15-42). Konya: Palet Yayınevi.
- Gül, S. K. (2024). Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Güç ve Güç İlişkileri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(92), 1761-1772, DOI: <https://doi.org/10.17755/esosder.1514232>
- Helman, C. G. (2007). *Culture, Health and Illness*, Fifth edition. London, England: Hodder Arnold.
- Heywood, A. (2015). Siyaset (4. Edisyondan Çeviri b.). (B. B. Özipek, B. Şahin, M. Yıldız, Z. Kopuzlu, A. Yayla, U. C. Karaca & H. Y. Başdemir, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- İleri, H., Seçer, B. & Ertaş, H. (2016). Sağlık Politikası Kavramı ve Türkiye’de Sağlık Politikalarının İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 176-186.
- Javed, S. & Chattu, V. K. (2020). Strengthening the COVID-19 pandemic response, global leadership, and international cooperation through global health diplomacy. *Health Promotion Perspectives*, 10(4), 300-305.
- Kapani, M. (2013). *Kamu Hürriyetleri* (7. Baskı b.). Ankara: Yetkin Yayınları.

- Koivusalo, M. (2009). Kapitalizmde Sağlık-Sağlıksızlık Semptomları. L. Panitch & C. Leys içinde, *Küresel Sağlık Politikasının Biçimlenişi* (U. Haskan, Çev., ss.302-317). İstanbul: Yordam Kitap.
- Lister, J. (2008). *Sağlık Politikası Reformu: Yanlış Yolda mı Gidiyoruz?* (M. İnan, A. Kılıçaslan, D. İ. N. Erten & H. C. Kurban, Çev.) İstanbul: İNSEV Yayınları.
- Mensah, G. A., Goodman, R. A., Zaza, S., Moulton, A. D., Kocher, P. L., Dietz, W. H., . . . Marks, J. S. (2004). Law as a Tool for Preventing Chronic Diseases: Expanding the Spectrum of Effective Public Health Strategies. *Preventing Chronic Disease*, (1), 2-5.
- Oğuz, M. C. (2018). Otoriter Rejimler ve Sivil Toplum İlişkisi: Bir “Yumuşak Güç” Stratejisi olarak GONGO’ların Yükselişi. *Mülkiye Dergisi*, 42(2), 239-260.
- Oliver, T. R. (2006). The Politics of Public Health Policy. *Annual Review of Public Health*, (27), 195-233.
- Orhaner, E. (2014). *Türkiye’de Sağlık Sigortası*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Parlak, B. (2008). *Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar*. İstanbul: Turhan Kitabevi.
- Rogers, E. M. & Dearing, J. (1988). Agenda Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going? *Annals of the International Communication Association*, 11(1), 555-594.
- Sargutan, A. E. (2005). Sağlık Sektörü ve Sağlık Sistemlerinin Yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(3), 400-428.
- Savaş, N. (2020). Dünya Bankası'nın Sağlık Reformları Üzerine Etkisi; Türkiye’de Sağlıkta Dönüşüm Örneği. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5(1), 142-157.

- Sevük, M. Y. & Akın, P. (2019). Kamu Politikalarını Etkileyen Resmi, Sivil ve Uluslararası Aktörler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 167-183.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2024). *Dış Politika / Uluslararası Kuruluşlar ve İşbirliklerimiz / İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)*. T.C. Dışişleri Bakanlığı: https://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati_oecd_tr.mfa adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 31.05.2024.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2011). *Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü*. (T.C. Sağlık Bakanlığı, Çev.) Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Tengilimoğlu, D. & Güzel, A. (2020). Sağlık Politikası Belirleme Süreci ve Politikayı Belirleyen Aktörler. D. Tengilimoğlu içinde, *Sağlık Politikası* (ss.9-39). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Toygar, Ş. A. (2022). Sağlık Politikası: Kavramsal Çerçeve. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 3(3), 11-40.
- White, L. K. & Murnaghan, J. (1973). Health Care Policy Formation: Analysis, Information and Research. *International Journal of Health Services*, (3), 81-91.
- Yıldırım, H. H. & Yıldırım, T. (2013). Türkiye Sağlık Reformları ve Politikaları: Politika Analizi Çerçevesinde Bir Değerlendirme. M. Yıldız & M. Y. Sobacı (Dü.) içinde, *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama* (s. 352-385). Ankara: Adres Yayınları.

UNDERSTANDING AND MANAGING CLOUD TECHNOLOGY IN THE PUBLIC SECTOR

Alper Tunga ŞEN¹

1. INTRODUCTION

The public sector has experienced a significant shift in the way it operates and delivers services to citizens, thanks to the rapid advancements in cloud technology. As governments strive to improve efficiency, reduce costs, and enhance data-driven decision-making, the adoption of cloud computing has become a crucial strategy. However, the implementation of cloud technology in the public sector comes with its own set of challenges, particularly in terms of security and privacy. Governments, with their vast troves of sensitive information and critical infrastructure, must navigate the complexities of cloud computing while ensuring the protection of citizen data and the integrity of their systems (Diez & Silva, 2013).

One of the primary benefits of cloud computing in the public sector is the potential for cost savings. Governments are facing budget constraints and increasing demands for digital services, and cloud computing offers a viable solution by allowing them to scale their IT infrastructure and services based on fluctuating needs. Moreover, the cloud's ability to provide on-demand access to resources and eliminate the need for costly on-premises hardware and software can lead to significant long-term savings for public organizations (Alshareef, 2023).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, alpertungasen@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1943-9040.

While the potential benefits of cloud computing are evident, the public sector must also address the unique challenges that come with its adoption. One of the most significant concerns is the security and privacy of sensitive government data stored in the cloud. Governments are responsible for safeguarding highly confidential information, such as personal records, national security data, and critical infrastructure details. To mitigate these risks, public sector entities must carefully evaluate cloud service providers, ensure robust security protocols are in place, and implement comprehensive risk management strategies (Clarke, 2013).

2. CONCEPT AND FEATURES OF CLOUD TECHNOLOGY

Although cloud computing technologies do not have a very long history, they have found a place for themselves today as a transformative technology that causes organizations or institutions to radically change the way they approach information technology infrastructures and services (Qaisar, 2012). When this technology is defined, it can be expressed as a new information age in which certain resources can be easily found upon relevant demands, are scalable and accessible from anywhere with an internet connection (Gutierrez and Gutierrez, 2016). Cloud computing technologies are expressed as a revolutionary information architecture that redefines the "where" and "how" of information (Kushida et al., 2015). In particular, it provides on-demand access to information technology resources without requiring high levels of capital expenditure in the process of accessing information, thus lowering the barriers to entry for new participants in multiple sectors (OECD, 2014).

When the historical development process of cloud technology is examined, the development of cloud technology

dates back to the 1970s, when the internet first emerged. However, in addition to this, the technology used today was not fully formed until the 2000s. Cloud technology was widely adopted in the 2010s and its development trend continues until today's 2020s. The ubiquitous use of the internet has played the most effective role in the historical development of cloud technology. In particular, the 2010s, when the internet became widespread globally, have a special importance in the historical development of cloud technology. While the world is experiencing a rapid transition towards digital processes, this development trend is expected to continue and even accelerate in the coming years. This acceleration is also evidence that cloud technology will be mentioned much more in all areas of life in the near future (Tangut, 2021). Cloud computing provides users with a range of services, including software, infrastructure and platform, allowing remote access to applications, computing resources and development platforms. The flexibility and scalability of cloud computing technologies have made the system a platform for innovation and have allowed organizations to focus on their core competencies without the burden of managing their IT infrastructure (Zbakh et al., 2017). According to a definition made by a different scientist, Cloud computing technologies are described as a new IT paradigm or service where scalable and virtualized resources are dynamically provided over the Internet. On the other hand, it should be stated that the infrastructure of cloud technologies is not completely new. However, when combined with various services offered through advanced technology, including virtualization, which plays an important role in providing flexibility and consolidation of core resources, it emerges as a much more effective technology. Virtualization enables cloud providers to use IT resources efficiently by running multiple virtual machines on a single physical server, and provides access to resources and services on demand (Malhotra et al., 2014). Before discussing what the

features of cloud technology are, the components of the technology should be mentioned. Essentially, cloud technology consists of several basic components that work simultaneously to provide a comprehensive and efficient computing ecosystem. One of the basic components of cloud technology can be expressed as virtualization (Odun-Ayo et al., 2017). The concept of virtualization allows the creation of virtual machines that can run multiple operating systems and applications on a single physical server. This technology allows cloud service providers to optimize their infrastructure, allocate resources efficiently, and scale up or down as needed (Kamoun, 2009). Another important component of cloud technology is a network cloud infrastructure consisting of interconnected servers and data centers distributed across various geographical locations. This distributed infrastructure provides users with scalable, elastic storage and computing resources, allowing access to data and applications from anywhere with an internet connection. As mentioned before the cloud study, it is also based on a series of services as a software service, platform service and infrastructure service that enable users to access and use cloud-based applications, development platforms and computing resources without the need for local hardware and software (Odun-Ayo et al., 2017). On the other hand, with the development of Industry 4.0, which has been frequently mentioned in recent years, the existence of cloud technology has gained much more importance. The components that enable the emergence and spread of cloud technology are much more than the issues listed above. In addition to the components mentioned, other components that have caused cloud technology to be talked about so much can be listed as the emergence of smart cities, user preferences, the fact that smart services are preferred much more, the increase in the need for large data sets, the increase in the importance of databases and data mining, the more effective use of network structures, the emergence of smart devices and robots (Tangut, 2021).

After explaining the components of cloud systems within this subheading, the features of cloud systems should also be mentioned. It should not be forgotten that cloud technologies may have different features considering the relevant service or distribution principle. However, since it cannot be discussed in great detail, the basic features of cloud technologies will be mentioned here. These features are as follows. First of all, in order to talk about a cloud technology, it is absolutely necessary to mention the existence of virtual network structures. It should be known that virtual networks exist in all cloud technologies. Secondly, all data storage activities in cloud technologies are carried out virtually. Whether you are a public institution or a private sector organization, a payment must be made in order to use cloud technologies. Of course, this payment varies according to the amount of use. It is known that all cloud technologies have interfaces. As mentioned before the study, very dynamic resources are provided in cloud technologies. On the other hand, this dynamic also allows data recovery in possible bad scenarios. When desired, the source scanning process can be performed automatically. The level of access to cloud technologies is high. Cloud technologies have a more controllable structure due to developments such as artificial intelligence. However, since information sharing is essential in this technology, permanent storage of data is also a different feature. In addition to its features such as being flexible and having high capacity, it provides the opportunity to access data very quickly (Dokuz and Çelik, 2017).

When all these mentioned issues are taken into consideration, the importance and increasing popularity of the mentioned cloud technologies are understood more clearly. Today, especially the developments with technological infrastructure provide rapid and effective development. Cloud technology will undoubtedly be affected by this rapid development process and will make its name heard much more

with different innovations. The point that should not be forgotten in this regard is that cloud technologies should not be considered as a concept that should be taken into consideration only at the private sector and government level. The areas of use of cloud technologies, which should also be integrated into the public sector, should be increased.

3. AREAS OF USE OF CLOUD TECHNOLOGY

Cloud technology has supported a change in the way we work, communicate and store data by providing a flexible and scalable infrastructure that can be accessed from anywhere with an internet connection. One of the main areas where cloud technology has had a significant impact is undoubtedly the manufacturing sector, where it has enabled the transformation of traditional production models into more efficient, reconfigurable production lines. In cloud manufacturing, geographically distributed resources in various sectors are combined with the help of cloud-based services and provided to users in a centralized manner. This has provided significant assistance in effective load balancing and dynamic response to customer demands. This approach has been accepted as a new paradigm in manufacturing enterprises because it enables flexible and scalable business processes in the workshop and in the software itself. The benefits of cloud technology in manufacturing extend beyond the workshop, because it can be applied to various stages of the manufacturing process lifecycle. Cloud-based solutions can be used to facilitate and optimize the entire product development process, from design and simulation to production and logistics (Bateman and Cheng, 2002). In addition, cloud technology is not limited to the manufacturing sector alone; it has also found application areas in a wide range of sectors, such as healthcare, education, finance and entertainment. In the healthcare sector,

cloud-based platforms can be used to securely store and share medical records, while allowing healthcare professionals to access patient information from anywhere, and in the education sector, cloud-based learning management systems help students access educational resources and collaboration tools. (Brintha and Benedict, 2018). The versatility of cloud technology is further emphasized by its ability to support a variety of business models, from the traditional pay-per-use model to more complex subscription-based services. As technology continues to develop, it is also necessary to say that we are likely to see even more innovative applications of cloud technology in the coming years (Wu et al., 2013). Cloud computing technology is used in various industry sectors, including information systems, resource management, and performance management. This versatile technology enables various applications in individual sectors, thus benefiting a wide range of industries (Tangut, 2021). Widely preferred due to its adaptable features, cloud computing is also preferred due to its more cost-effectiveness. The distinctive features of cloud computing are not only reduced complexity and increased inclusiveness, but also important in expanding the application areas. The service management of cloud computing is performed by the service provider (Turan and Kaya, 2017). Various studies have shown that cloud computing is used by organizations for various purposes, such as increasing employees' access to information, reducing operational expenses, increasing efficiency, eliminating the need for centralization, increasing standardization, creating mobile applications, and facilitating mergers and acquisitions (Tangut, 2021). The versatility of cloud technology has been proven by its widespread adoption in various sectors. Cloud-based solutions contribute to its growing popularity by offering a variety of applications tailored to the unique needs of different business sectors. Currently, cloud technology is widely used in various fields, including finance,

chemistry, entertainment, and academic research (Karasulu et al., 2010).

Considering the information provided, the reasons why cloud technologies are increasingly preferred and have a place in every sector are more clearly seen. However, the disadvantages of cloud technologies should also be mentioned. One of the most fundamental concerns surrounding cloud technology can be expressed as security and privacy issues. The nature of cloud computing, which involves storing and processing data on remote servers, reveals a number of security vulnerabilities that traditional in-house computing does not encounter. The increased risk of data breaches, unauthorized access, and the potential for sensitive information to be compromised can be expressed as important disadvantages that should be carefully evaluated when adopting cloud solutions (Behl, 2011). Especially when the public sector is considered, unauthorized access to data can lead to a serious security vulnerability. Another disadvantage or concern is that relying on third-party service providers in cloud computing systems can pose a threat to the confidentiality, integrity, and availability of data. Data outsourcing and the multi-tenant environment of cloud infrastructure can lead to loss of control over sensitive information and make it difficult for users to ensure the protection of their data (Reece et al., 2023). Finally, another important disadvantage of cloud technology can be expressed as the potential for systemic risk and security vulnerabilities in multi-cloud environments. The interconnectedness of cloud platforms and the complexity of managing multiple cloud services can create a domino effect where a breach or failure in one cloud service can have cascading consequences across an organization's entire cloud infrastructure (Al Zain et al., 2012). Of course, it should not be forgotten that the disadvantages mentioned can be eliminated by taking the relevant measures.

4. UNDERSTANDING CLOUD TECHNOLOGY IN THE PUBLIC SECTOR, CHALLENGES AND SOLUTION SUGGESTIONS

Cloud computing technologies and the effective and efficient management activities of these technologies offer many advantages to both governments and public institutions, such as improved performance, cost savings and improved service delivery. Cloud technology systems have become an increasingly widespread technology, especially in the public sector in recent years. However, in addition to all these advantages of cloud technology, its adoption in the public sector, just like in the private sector, has led to difficulties and concerns, especially in the areas of security and privacy (Jansen & Grance, 2011). Common features of cloud computing systems, such as on-demand scalability, highly available and reliable consolidated computing resources, secure access to metered services and the shifting of data and services from inside to outside the organization, have been realized to some extent, but it is also useful to state that cloud computing systems are still in an ongoing development process. The National Institute of Standards and Technology, an international organization, provides guidelines on security and privacy challenges associated with public cloud computing, highlighting the issues that public institutions should consider when outsourcing data, applications, and infrastructure to a public cloud environment (Jansen & Grance, 2011). This helps to both address current concerns and prevent potential problems that may arise.

Another challenge is vendor lock-in, where public institutions become overly dependent on a particular cloud service provider and find it difficult to move to another provider. This can lead to a lack of flexibility and the potential for increased costs over time (Opara-Martins et al., 2016). In conclusion, the adoption of cloud technology in the public sector offers

significant benefits, but it also presents a number of challenges and issues that must be carefully managed. Public sector institutions must weigh the benefits of cloud computing against the potential risks and develop comprehensive strategies to mitigate security and privacy concerns (Jansen & Grance, 2011). To overcome these challenges, public sector organizations should take a careful and well-planned approach to cloud technology adoption. This includes conducting thorough risk assessments, implementing robust security measures, and carefully selecting cloud service providers that are compatible with the organization's security and privacy requirements. Additionally, public organizations should explore the use of hybrid or private cloud solutions that provide greater control over data and infrastructure while providing the benefits of cloud computing. Overall, cloud technology adoption in the public sector presents both opportunities and challenges (Jansen & Grance, 2011). In addition to the general problems that may be experienced, it would be more useful to address the problems that may be experienced in developing countries for clarity. In developing countries, a number of obstacles may arise, such as inadequate internet infrastructure, lack of existing technological skills, and increased privacy and security concerns regarding stored data. Access to cloud services, data transfer, and implementation of security measures may become more difficult due to limited internet infrastructure. When it comes to setting up and maintaining cloud-based systems and selecting appropriate cloud service providers and solutions, institutions and organizations that lack technical experience may also find it challenging to have insufficient technical staff. Data security and privacy concerns can be a significant barrier to widespread adoption of cloud computing. Finally, institutions may be concerned that they cannot trust the security of their data if it is hosted on servers located in other countries (Razi and Batan, 2023).

5. INCREASING SERVICE EFFICIENCY AND EFFICIENCY WITH CLOUD TECHNOLOGY IN THE PUBLIC SECTOR

The public sector is facing increasing demands for efficient and responsive electronic services, even as budgets for information and communication technology are being reduced (Diez & Silva, 2013). One possible solution to this challenge is the adoption of cloud computing, which offers a new model for delivering and consuming IT services. Cloud computing can enable public organizations to streamline their IT processes, shorten time to market for new services, and test innovative technologies such as IoT and Big Data with a low initial investment (Sfondrini et al., 2018). However, migrating mission-critical services and sensitive data to public cloud environments is not without its challenges. Security, privacy, and compliance concerns must be carefully addressed before the benefits of cloud computing can be fully realized in the public sector. Furthermore, the client-side computing environment must also meet the organization's security and privacy requirements, which can place additional demands on the IT infrastructure. Despite these obstacles, research suggests that it is possible for most government organizations to deploy at least some of their IT services to the public cloud, provided that appropriate risk mitigation strategies are implemented. The adoption of cloud computing in the public sector can provide significant improvements in service quality and efficiency, but requires a thoughtful and comprehensive approach to implementation (Jansen & Grance, 2011). Considerations on how cloud technology can increase service efficiency and effectiveness in the public sector can be listed as follows (Türkoğlu, 2024);

- *Streamlining Operations by Centralizing Data Management:* Cloud services provide public institutions with an integrated platform to efficiently store, manage,

and analyze extensive data sets. This centralized approach facilitates the seamless flow of data between departments, making decision-making processes agile and optimizing resource allocation.

- *Empowering Citizens by Improving Service Quality:* Today, as public services intersect with technology, we see new initiatives emerging all over the world that are changing the way citizens interact with government services. Innovative collaborations are expanding the scope of public services and empowering citizens, from the digitalization of social security-related work to finding solutions to urban infrastructure problems. With the integration of new technologies such as artificial intelligence and machine learning, public institutions are making their services more inclusive and more secure and easily accessible to everyone, regardless of socioeconomic status or geographic location.
- *Informed Decision Making Using Data Analytics:* Cloud-based analytics tools have become indispensable for public institutions aiming to extract valuable insights from complex data sets. Public institutions are improving their ability to make informed decisions based on data with these advanced technologies.
- *Increasing Collaboration and Efficiency:* Cloud services make collaboration and communication between government institutions seamless and easy, encouraging a culture of transparency and accountability. With advanced collaboration tools, teams work together on projects, share documents, and track progress in real time. For example, a government institution can use cloud services for disaster recovery planning to ensure effective coordination and resource allocation in critical situations.
- *Eliminating Legal Compliance Challenges:* Public institutions also need to overcome challenges related to

data privacy, regulatory compliance, and accessibility. While cloud services offer numerous benefits, they also support data integrity and inclusivity with strong security protocols, compliance frameworks, and availability features.

6. THINGS TO CONSIDER IN USING CLOUD TECHNOLOGY IN THE PUBLIC SECTOR

Today, as mentioned before the study, many public institutions have started to adopt cloud technology and management and have made serious attempts to benefit from the opportunities of cloud technology. It is known that there are some difficulties and concerns expressed by both scientists and public employees in the process of choosing cloud technology and starting to operate in the public sector. Suggestions are increasingly being put forward to solve these concerns and possible problems. In addition to all these, it is also known that there are factors that need to be considered for the use of cloud technology in the public sector. The important point here is that these factors should not be confused with risks or concerns. The points to be considered can be listed as follows (Tangut, 2021);

- It should not be forgotten that the focus of the use of cloud technology in the public sector is to provide public benefit.
- Another important issue in the use of cloud technology in the public sector is that participation should be kept as high as possible. In this way, the goal of increasing both communication and cooperation can be achieved more easily.
- Data-based actions are another issue to be considered. In accordance with data-based actions, processes such as analysis, learning, application, and accumulation come to the fore. The complex processes that cloud

technology involves affect efficiency. For this reason, it is difficult for cloud technology applications that do not progress in an efficiency-focused manner to provide sustainable benefits (Sallehudin et al., 2018).

- Finally, in order to ensure the development of cloud technology in the public sector, attention should be paid to the sustainability of this technology. In this way, the possibility of future generations developing and advancing the relevant technology should be increased.

If all these mentioned issues are taken into consideration, the development process of cloud technology in the public sector will be both accelerated and carried out within a more effective and efficient management process.

7. POSSIBLE AREAS OF USAGE OF CLOUD TECHNOLOGY IN THE PUBLIC SECTOR

It should not be forgotten that cloud computing systems are a broad concept that has the potential to be used in almost every sector, job and field of work, and the possible areas of use in the public sector can be listed as follows (Özdaş, 2014);

- General-purpose applications that do not require customization are applications that can be easily transferred to cloud computing and can be easily adapted to all institutions once the infrastructure is created. The most well-known example of this is the transfer of corporate e-mail applications to the cloud computing infrastructure.
- Cloud computing will be a good choice for applications that require the storage and transfer of large files to the user's computer, such as applications that broadcast audio and video over the internet. As a

matter of fact, cloud computing is frequently used in this area.

- Servers hosting internet applications used by large masses do not operate with a constant density. The density changes at certain hours of the day, on certain days of the week or during certain periods of the year. Cloud computing offers an ideal solution for such internet-based applications that experience intense demand at certain time intervals (ÖSYM, Digital Tax Office, etc.).
- In cases where there is a possibility of incorrect estimation of resource requirements, the use of cloud computing will prevent unnecessary expenses.
- Cloud computing provides significant benefits in applications requiring high computing power. Decision support systems are generally based on processes requiring intensive processor power. An important requirement of decision support systems is to complete the analysis of data that will be effective in decision making in a very short time and to support early decision-making as much as possible. Early decision-making is possible with a high-performance computing infrastructure.
- Multi-centered institutions need to use cloud computing infrastructure. In such institutions, with cloud computing systems, the entire system can be managed from a single center and the units affiliated to the center can allocate resources as needed within the framework of their authority without informing the center.

Examples shared about the use of cloud technology in the public sector indicate the existence of intense interest as a developing field. It is expected that institutions operating in the

public sector will examine successful examples in the use of cloud technology in Turkey and the world and make the right adaptations (Tangut, 2021).

Determining the needs of citizens and meeting these needs by working in these areas should be the focus of examples for the use of cloud technology in the public sector. With such an approach, priority needs determined according to sectors in terms of cloud technology in Turkey emerge. Public institutions will have the chance to use cloud technology effectively by focusing on these areas in every sector, from economy to law, from health to transportation, from education to security (Orka, 2017).

8. CONCLUSION

As technological advancements continue to reshape the landscape of modern society, the public sector has increasingly embraced the transformative potential of cloud technology. Cloud infrastructure, which provides on-demand access to computing resources, has become a vital tool for governments to enhance information sharing, streamline applications processing, and achieve cost-effective technological solutions (Paquette et al., 2010). However, the transition to cloud-based systems is not without its challenges, as the sensitivity of government data and the current state of cloud security technologies have raised concerns about the feasibility of outsourcing all IT services to public cloud environments (Diez & Silva, 2013).

Despite these concerns, it is possible for most government organizations to deploy some of their IT services to public clouds, provided that appropriate risk mitigation strategies are in place (Jansen & Grance, 2011). This requires a comprehensive understanding of the security and privacy implications associated with cloud computing, both on the server-side and the client-side. (Paquette et al., 2010). Governments are facing growing demands

for electronic services while simultaneously grappling with reduced ICT budgets. Cloud computing has emerged as a potential solution, offering a new way of providing and consuming IT services that can address these challenges (Diez & Silva, 2013). The adoption of cloud technology in the public sector has been uneven, with governments often hesitant to fully embrace the cloud due to concerns over security, privacy, and compliance (Wang et al., 2016).

REFERENCES

- Alshareef, H. N. (2023). Current development, challenges, and future trends in cloud computing: A survey. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 14(3), 329-338.
- AlZain, M. A., Pardede, E., Soh, B., & Thom, J. A. (2012). *Cloud computing security: from single to multi-clouds*. In 2012 45th Hawaii International Conference on System Sciences (pp. 5490-5499). IEEE.
- Bateman, R. J., & Cheng, K. (2002). Devolved manufacturing. *Concurrent Engineering*, 10(4), 291-298.
- Behl, A. (2011). *Emerging security challenges in cloud computing: An insight to cloud security challenges and their mitigation*. In 2011 World Congress on Information and Communication Technologies (pp. 217-222). Ieee.
- Boukhris, Y. (2018). *Cloud computing and virtualization in developing countries*. In Emerging Technologies for Developing Countries: First International EAI Conference, AFRICATEK 2017, Marrakech, Morocco, March 27-28, 2017 Proceedings 1st (pp. 205-213). Springer International Publishing.
- Brintha, N. C., & Benedict, S. (2018). A survey on cloud-based solutions for cloud manufacturing. *International Journal of Computer Aided Engineering and Technology*, 10(1-2), 126-140.
- Clarke, R. (2013). Data risks in the cloud. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 8(3), 9-10.
- Diez, O., & Silva, A. (2013). Govcloud: Using cloud computing in public organizations. *Institute of Electrical and Electronics Engineers*, 32(1), 66-72.

- Dokuz, A.Ş. ve Çelik, M. (2017). Bulut bilişim sistemlerinde verinin farklı boyutları üzerine derleme. *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 316-338.
- Gutierrez, F., & Gutierrez, F. (2016). Spring boot in the cloud. *Pro Spring Boot*, 307-333.
- Jansen, W., & Grance, T. (2011). *Guidelines on security and privacy in public cloud computing*. National Institute of Standards and Technology, Gaithersburg.
- Kamoun, F. (2009). Virtualizing the datacenter without compromising server performance. *Ubiquity*, 9, 1-12.
- Karasulu, B., Ballı, S. & Korukoğlu, S. (2010). Bulut hesaplama teknolojisi. *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 10-12 Şubat, 161-168.
- Kushida, K E., Murray, J., & Zysman, J. (2015). Cloud Computing: From Scarcity to Abundance. *Springer Science+Business Media*, 15(1), 5-19.
- Malhotra, L., Agarwal, D., & Jaiswal, A. (2014). Virtualization in cloud computing. *J. Inform. Tech. Softw. Eng*, 4(2), 1-3.
- Odun-Ayo, I., Ajayi, O., & Okereke, C. (2017). *Virtualization in cloud computing: Developments and trends*. In 2017 International Conference on Next Generation Computing and Information Systems (ICNGCIS) (pp. 24-28). IEEE.
- Opara-Martins, J., Sahandi, R., & Tian, F. (2016). *Implications of integration and interoperability for enterprise cloud-based applications*. In Cloud Computing: 6th International Conference, CloudComp 2015, Daejeon, South Korea, October 28-29, 2015, Revised Selected Papers 6 (pp. 213-223). Springer International Publishing.

- Orka, Ö.T. (2017). *Bulut bilişim uygulamaları ve büyük veri analizinin özellikle müşteri ilişkileri yönetimi ve pazarlama stratejilerinin belirlenmesindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- Özdaş, M. R. (2014) *Bulut bilişimin kamuda kullanımı dünya örnekleri ve Türkiye için öneriler*, Uzmanlık Tezi, T. C. Kalkınma Bakanlığı.
- Paquette, S., Jaeger, P T., & Wilson, S. (2010). Identifying the security risks associated with governmental use of cloud computing. *Elsevier BV*, 27(3), 245-253.
- Qaisar, E. J. (2012) *Introduction to cloud computing for developers: Key concepts, the players and their offerings*, IEEE TCF Information Technology Professional Conference, Ewing, NJ, USA, pp. 1-6,
- Razi, M., & Batan, A. (2023). Opportunities and challenges of cloud computing in developing countries. *Artificial Intelligence in Society*, 3(1), 1-8.
- Reece, M., Lander Jr, T. E., Stoffolano, M., Sampson, A., Dykstra, J., Mittal, S., & Rastogi, N. (2023). Systemic risk and vulnerability analysis of multi-cloud environments. *arXiv preprint arXiv:2306.01862*.
- OECD (2014), Cloud Computing: The Concept, Impacts and the Role of Government Policy, *OECD Digital Economy Papers*, No. 240, OECD Publishing, Paris
- Sallehudin, H., Razak, R.C., İsmail, M., Fadzil, A.F. & Baker, R. (2018). Cloud computing implementation in the public sector. *Asia Pacific Journal of Information Technology and Multimedia*, 7 (2), 27-42.
- Sfondrini, N., Motta, G., & Longo, A. (2018). *Public cloud adoption in multinational companies: a survey*. In IEEE

- International Conference on Services Computing (SCC) (pp. 177-184). IEEE.
- Tangut, B. (2021) *Kamuda Bulut Teknoloji Yönetimi ve Büyük Veri Madenciliği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Turan, N. & Kaya, H. (2017). Bulut bilişim ve sağlık bakımı. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14 (2), 161-166.
- Türkoğlu, G. T. (2024) *Kamu sektöründe bulut teknolojisi ile hizmet kalitesini artırma*, Erişim Adresi: <https://kartaca.com/kamu-sektorunde-bulut-teknolojisi-ile-hizmet-kalitesini-artirma/>, Erişim Tarihi: 11.09.2024
- Wang, Z., Zhang, T., Yang, Y., & Qu, H. (2016). Comparison of Security Frameworks for Governmental Clouds between United States and European Union. In *Proceedings of the 6th International Conference on Communication and Network Security* (pp. 30-34).
- Wu, D., Greer, M J., Rosen, D W., & Schaefer, D. (2013). Cloud manufacturing: Strategic vision and state-of-the-art. *Elsevier BV*, 32(4), 564-579.
- Zbakh, M., Essaaidi, M., Manneback, P., & Rong, C. (2019). *Cloud computing and big data: technologies, applications and security*. Springer.

MARDİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE BELEDİYENİN SURİYELİ GÖÇMENLERE YAPTIĞI SOSYAL YARDIMLARA İLİŞKİN BELEDİYELERDE ÇALIŞAN SOSYOLOGLARIN DÜŞÜNCELERİ¹

Cemil İNAN²

Rena YASİN³

1. GİRİŞ

Yerel yönetimler coğrafi sınırları içindeki tüm insanlara hizmet etme yükümlülüğündedirler. Bu durum ilgili yasal metinlerde düzenlenmiş durumdadır. Yerel yönetimlerin vermekle yükümlü oldukları hizmetler içerisinde göçle ilgili üstendikleri görevler arasında sosyal yardımları da kapsamakta olan sosyal hizmet uygulamalarının yasal dayanağı 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur. Belediyelerin yürütmüş olduğu hizmetlerin direkt yahut in direkt kullanıcılarından olan göçmenler özellikle son 10 yıllık süreçte önemli paydalardan birisi haline gelmiş durumdadır.

Bugün Türkiye, dünyada bugüne kadar yaşanmış en büyük "mülteci" krizlerinden biriyle karşı karşıya. Bu tezde "mülteci", yerinden edilmiş bir grup insanı yasal bir statüden ziyade sosyolojik açıdan tanımlamak için kullanılan bir terimdir.

¹ Bu çalışma Uluslararası 10. Akdeniz sempozyumunda özet bildiri olarak yayınlanmıştır.

² Prof. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi cemilinan@artuklu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-0329-605X.

³ Lisansüstü Öğrencisi Mardin B.Ş Belediyesi Göç Bürosu, renakozy6@gmail.com, ORCID:0009-0001-6047-4964

Kısa bir süre içinde, yaklaşık 3,5 milyona denk gelen çok sayıda Suriyeli ülkelerini terk etmek ve Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Bunların bir kısmı hala kamplarda yaşarken, çoğunluğu büyük şehirlere taşınmıştır. Örneğin, İstanbul'da kayıtlı 561.159 Suriyeli bulunmaktadır [1].

Türkiye, 2011 yılından bu yana sadece kendi tarihinde değil, dünyada da eşi benzeri görülmemiş bir Suriyeli mülteci kriziyle karşı karşıyadır. Bugün Türkiye 3,5 milyondan fazla Suriyeliye ev sahipliği yapıyor ve bunların %90'ından fazlası mülteci kampları dışında yaşıyor. Kentsel mültecilere ilişkin bu rakam, uluslararası göç açısından yerel yönetimlerin rolünün önemini vurgulamaktadır.

Özservet ve Sirkeci [2] her türlü yerel, ekonomik, sosyal, kültürel ve mekânsal durumun yerel yönetimlerle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Yerel yönetimler, bölgelerindeki göç hareketlerinin çeşitliliğini yönetmekten sorumludur. Hem yerel halkın hem de göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra olası çatışmalarla da ilgilenmelidirler. Özservet ve Sirkeci [2], yeni gelen göçmenlerin ihtiyaçlarının daha etkili bir şekilde belirlenmesi ve ele alınması için yerel yönetimlerin merkezi yönetimle uyumlu projelere dahil edilmesini önererek devam etmektedir.

Woods ve Kayalı [3], mültecilerin her türlü hizmetten dışlanması nihayetinde toplumdan ve dolayısıyla yerel toplumdan kopmalarına yol açtığını vurgulamaktadır. Mülteci toplulukların ev sahibi topluma entegrasyonunun, savaş deneyimleri ve destek yapılarından ayrı kalmaları nedeniyle giderek daha zor hale geldiğini belirtmektedirler. Bu dışlanmanın bir sonucu olarak, özellikle genç nüfusun daha fazla olduğu yerlerde suç oranlarında artış yaşanmaktadır. Bu durum, temel hizmetlere ve dolayısıyla güvenliğe erişim eksikliği ile daha da

artmakta, mülteciler arasında öfke ve ıssızlığa yol açmakta ve nihayetinde uyum sürecini etkilemektedir.

Türkiye'nin iç göç sürecinde yaşadığı farklı bir dil, kültür ve yaşam tarzına sahip olan Suriye Göçü ile birlikte farklı boyutlarıyla gündeme gelmiştir. Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş neticesinde yoğun bir göç akınına maruz kalan Türkiye, açık kapı politikası ile "geçici sığınmacı" statüsünde yaklaşık 4 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Geçici Barınma Merkezlerinden kent yaşamının seçilmesiyle birlikte Suriyeli nüfusun temel ihtiyaçlarının karşılanması için farklı mekanizmaların devreye sokulması gerekliliği ön plana çıkmıştır. "Misafir" yaklaşımıyla ülkede var olan Suriyeli nüfusun dil, kültürel değerler ve yaşam tarzı farklılıkları etkin bir göç yönetimini zorunlu kılmıştır. Büyük bir kitlesel göçle karşı karşıya kalan Türkiye, merkezi hükümetin politika araçları, kurumsal yapılanma ve yasal düzenlemelerle süreci koordine etme çabası içindedir. Yerel düzeyde ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile belirlenen yükümlülükler kapsamında kurum ve kuruluşların koordinasyonunda doğrudan hizmetler yürütülmektedir.

Yerel yönetimlerin iş yükünde bu süreçte ciddi bir artış olduğu dikkate alınması gereken önemli hususlardandır. Merkezi yönetimin vesayeti altında hizmet sunmakta olan yerel yönetimler bir tarafından şehirdeki ihtiyaçları karşılama çabası içerisinde iken bir taraftan da mültecilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına yoğun bir çaba göstermektedir. Yerel yönetimlerin bu bağlamda göç yönetimindeki rollerinin tekrar belirlenip mali olanaklarının da tekrar gözden geçirilip düzenlenmesi önemlidir. Sosyal yaşam içerisinde var olan Suriyeli mülteciler barınma, istihdam, sağlık, eğitim vb. pek çok alanda şehrin parçası haline gelmiş durumdadır. Kamusal hizmetlerin sunumu aşamasında çeşitlendirme ihtiyacı da bu bakımdan kaçınılmaz hale gelmiştir. Zira yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerden yasal durumları

geçici sığınmacı olarak belirlenmiş olan Suriyeli mülteciler faydalanmaktadır. Çalışmamızda Suriyeli göçü ve yerel yönetimlerin Suriyeli göçmenlere yönelik uyguladığı sosyal yardım politikalarının Mardin Büyükşehir Belediyesi'nde görev yapan sosyologların bakış açısıyla incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmada Mardin Büyükşehir Belediyesinde belediyenin Suriyeli göçmenlere sağladığı sosyal yardımlara ilişkin belediyelerde görev yapan sosyologların görüşleri incelenmiştir. Türkiye'de bu konuda daha önce yapılmış bir çalışma olmaması ilk olması açısından önemlidir. Aynı zamanda Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal yardımların sosyologların düşünceleri kapsamında değerlendirilmesi daha önceki çalışmaların konusu olmamıştır. Bu yönüyle bu çalışma türünün ilk örneğidir.

2. YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Çalışmamız nitel araştırma yöntemine dayalı bir durum çalışmasıdır. Durum çalışmaları esas itibariyle görüşme, gözlem, doküman analizi vb. veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olay ve algıların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasını amaçlayan çalışmalardır [4].

2.2.Araştırma Grubu

Araştırmaya Mardin Büyükşehir Belediyesi'nde görev yapan sosyologlar dahil edilmiştir. Araştırma grubunun seçiminde amaçlı örneklem yöntemi kullanıldı. Çalışma kapsamında 10 sosyolog ile görüşme gerçekleştirildi. Örneklem grubundaki sosyologlardan mülakat yolu ile veriler elde edilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul edip etmedikleri sorulmuş olup çalışmaya katılmayı kabul edenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.3.Verİ Toplama Araçları

Verilerin elde edilmesi için mülakat formu hazırlanmıştır. Mülakat formu ana hatlarıyla iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum ve sosyolog olarak çalıştıkları süreye ilişkin soruların yer aldığı kişisel bilgi formu olup ikinci kısımda ise Suriyeli mültecilere yönelik yapılan sosyal yardımlara yönelik görüşlerine ilişkin 7 adet açık uçlu soru yer almaktadır.

2.4.Verilerin Toplanması

Mülakat formu hazırlandıktan sonra sosyologlar ile istedikleri yer ve zamanda görüşmeler gerçekleştirildi. Mülakat formundaki sorular araştırmacı tarafından soruldu ve sosyologlar tarafından verilen yanıtlar araştırmacı tarafından kaydedildi.

2.5.Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanıldı. Doküman incelemesi yöntemi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi ihtiva eden yazılı materyallerin analizini içerir [14-15-16]. Betimsel analiz yaklaşımına göre elde edilen veriler daha önceden saptanan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizin amacı elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya takdim etmektir. Bu temel amaç çerçevesinde, betimsel analiz verileri dört adımda analiz edilir [14-15-16];

- Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma,
- Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi,
- Bulguların Tanımlanması,
- Bulguların Yorumlanması.

Katılımcılara kodlar verilmiştir (S1-S10). Doküman analizinde sorulan her bir soruya da kod adı verilen katılımcıların

yanıtları işaretlenmiş olup katılımcıların verdiği cevaplardaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur.

3. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışma kapsamında toplam 10 sosyolog ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Sosyologlardan 8'i kadın, 2'si erkektir. Yaş ortalaması 28.1 ± 1.2 olup 6'sı evli, 4'ü bekar. Mesleki kıdemleri ortalama 5.4 yıl (Çizelge 1).

Çizelge 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Kişi Sayısı
Cinsiyet	
Kadın	8
Erkek	2
Yaş (Ort.±ss)	28.1 ± 1.2
Medeni Durum	
Bekar	6
Evli	4
Mesleki Kıdem (Ort.±ss)	5.4 ± 0.8

Aşağıda mülakat sorularına verilen yanıtlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1. Genel olarak Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Aşağıda mülakat sorularına verilen yanıtlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1. Genel olarak Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çizelge 2. Suriyeli Mültecilerin Ülkemizdeki Durumuna İlişkin Görüşler

Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki durumuna ilişkin görüşler	Katılımcılar
Sayı olarak çok fazla	S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10
Refah seviyeleri arttı	S5,S7,S9
Kültürel farklılıklar olsa da zaman içerisinde uyum sağladılar	S8, S10

Çalışmamıza katılan sosyologlara sorulan “Genel olarak Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde tüm sosyologların ülkemizde Suriyeli mülteci sayısının çok fazla olduğuna yönelik görüş birliğinde oldukları, 3 sosyoloğun da Suriyeli mültecilerin refah seviyelerinin arttığına yönelik görüş bildirdiği, 2 sosyoloğun da kültürel farklılıklar olsa da zaman içerisinde uyum sağladıklarını düşündüklerini bildirmişlerdir. İlgili soruya verilen yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

S1: Suriyeli mülteciler ülkemizde nüfus olarak oldukça fazla ve bu rakam olarak ülkemizi en çok mülteci bulunduran ülke konumunda gösteriyor. Maddi ve manevi tüm olanaklardan faydalanmaları ile birlikte kendi ülkelerinden daha rahat bir yaşam sürdürmektedirler. Sağlık alanında, eğitim alanında, sosyal yardımlar vb. gibi tüm imkanlardan yararlanmaktadırlar. Bu açıdan refah seviyelerinin yükseldiğini düşünüyorum.

S7: Ülkemizde Suriyeli mülteci sayısının çok fazla olduğunu düşünüyorum. Suriyeli mültecilerin aynı zamanda ülkemizde kendi ülkelerine göre çok daha rahat bir yaşam sürdüğü kanısındayım. Zira yapılan yardımların çok fazla olduğu düşüncesindeyim. Bu da onların refah seviyelerini artırmıştır.

S10: Suriyeli mülteci sayısının ülkemizde, özellikle de Suriye sınırında yer alan illerimizde çok fazla olduğunu düşünüyorum. Her geçen gün sayılarının arttığını, kültürel

farklılıkları olsa da zamanla topluma adapte olmaya başladıklarını görmekteyiz.

2. Suriyeli mültecilere yönelik toplumun bakış açısı sizce nasıl?

Çizelge 3. Suriyeli Mültecilere Yönelik Toplumun Bakış Açısına İlişkin Görüşler

Suriyeli mültecilere yönelik toplumun bakış açısı	Katılımcılar
Olumlu	S1
Olumsuz	S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10

Çalışmamıza katılan sosyologlara sorulan “Suriyeli mültecilere yönelik toplumun bakış açısı sizce nasıl?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde sosyologlardan birisi hariç (S4) diğer tüm sosyologların Suriyeli mültecilere yönelik toplumun olumsuz bir bakış açısında olduklarını bildirdikleri görülmüştür (Çizelge 3). İlgili soruya verilen yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

S4: Suriyeli mülteciler ilk ülkemize geldiklerinde toplumda çok fazla bir tepki yoktu. Ancak her geçen gün sayılarının ve yapılan sosyal yardımların artmasıyla birlikte toplumda tepkiler de yükselmeye başladı. Suriyeli mültecilerin ülkemizde zaman içerisinde yapılan maddi ve manevi yardımların yanı sıra kendi işlerini kurmaları, Türk işletmelerinde çalışmaya başlamaları, eğitim desteği gibi hususlar refah seviyelerinde artış sağlamıştır.

S5: Suriyeli mültecilerin sayısının çok fazla olması ve buna bağlı olarak da sosyal yardımların getirmiş olduğu ekonomik yük toplumda Suriyeli mültecilere karşı tepki oluşmasına neden olmaktadır.

S7: Ülkemizde Suriyeli mülteciler ile ilgili zaman zaman yabancı düşmanlığına, ırkçılığa, nefrete varacak şekilde tepkiler

olduğunu görmekteyiz. Toplumun genelinin Suriyeli mültecilerin ülkelerine dönmesi gerektiği düşüncesine oldukları kanaatindeyim. Özellikle bazı Suriyeli mültecilerin çok lüks yaşam sürmeleri, yaşanan bazı olayların (taciz, tecavüz, kavga, adam öldürme vb.) toplumda Suriyeli mültecilere yönelik tepkileri iyice artırdığını düşünüyorum.

S1: Yaklaşık 10 yıldan beri birlikte yaşamakla beraber toplumun ilk baştaki önyargının kırıldığı kanısındayım. Çünkü Türk toplum kültürüne uymak ile birlikte kendi kültürlerini de beraberlerinde getirmişlerdir ve kendi ülkelerinde yaptıkları işleri, yemekleri, meslekleri ülkemizde de devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Özellikle sınır bölgelerinde en çok kültürel açıdan etkilenmiştir. Mardin, Gaziantep, Hatay, Kilis vb. şehirlerimizde Arapça yazılan tabelalar, yer yön isimleri bu kesim için düzenlenmiştir. Toplumun bu açıdan daha ılımlı davranmaları öngörülmektedir.

S8: Kültürel ve yaşam tarzındaki farklılıklar nedeniyle gayri resmi evliliklere bağlı olarak boşanma sayılarında artış olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda çok eşlilik ve nüfusa kayıtlı olmayan çocuklar da önemli bir başka sorundur. Tüm bunlar toplumumuzda başta kadınlar olmak üzere Suriyelilere karşı tepkilere yol açmakta ve onların toplum tarafından kabul görmelerinin önüne geçmektedir.

S10: Suriyeli mülteciler ile ilgili toplumdaki en önemli tepkilerden birisinin de ev kiralarının artmasındaki en önemli neden olarak görülmesidir. Zira kalabalık olan Suriyeli ailelerin neredeyse tüm fertleri çalışmakta ve aynı zamanda nakdi yardımlar da almakta olup bu da onların yüksek kiralar ödeyerek oturmalarını sağlamaktadır. Bu durum da ister istemez kiralarda artışa yol açmaktadır.

3. Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımları yeterli buluyor musunuz?

Çizelge 4. Suriyeli Mültecilere Yerel Yönetimler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlara İlişkin Görüşler

Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlara ilişkin görüşler	Katılımcılar
Yeterli	S1, S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10
Yetersiz	-

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımları yeterli buluyor musunuz?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde sosyologların tamamının Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından sosyal yardımları yeterli buldukları görüşünde birleştikleri görülmüştür (Çizelge 4). İlgili soruya verilen yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

S1: Kesinlikle yeterli buluyorum.

S2: Suriyeli mültecilere yönelik yerel yönetimlerimiz tarafından yapılan yardımların yeterli olduğunu düşünüyorum.

S3: Ülkemizde Suriyeli mültecilere yönelik olarak yerel yönetimlerin yapmış olduğu sosyal yardımların yeterli olduğunu, hatta Türk vatandaşlarını rahatsız edecek boyutta olduğunu düşünüyorum

S7: Yerel yönetimlerin Suriyeli mültecilere yaptıkları sosyal yardımların kesinlikle yeterli olduğunu düşünüyorum.

4. Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlar toplum tarafından nasıl karşılanıyor?

Çizelge 5. Suriyeli Mültecilere Yerel Yönetimler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlara İlişkin Toplumun Düşüncesine İlişkin Görüşler

Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlara ilişkin toplumun düşüncesine ilişkin görüşler	Katılımcılar
Olumlu	-
Olumsuz	S1, S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10

Çalışmaya dahil edilen sosyologlara sorulan “Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlar toplum tarafından nasıl karşılanıyor?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde sosyologların tamamının Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımların toplum tarafından olumsuz karşılandığı görüşüne sahip oldukları görülmüştür (Çizelge 5). Bu soruya katılımcılar tarafından verilen yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

S1: Toplum tarafından hoş karşılanmadığını düşünüyorum. Çünkü Türkiye de açlık sınırının altında oldukça yüksek bir kesim vatandaşın almış olduğu maaş ihtiyacını karşılamamak ile beraber borçlanarak ihtiyaçlarını ertelemek zorunda kalıyorlar. Çünkü Suriyeli mültecilere Ülkemiz dışında da birçok Avrupa Devleti hem nakdi hem de sosyal yardımların yapıldığı bilinmektedir. Buda vatandaşlarımızı kendi ülkemiz adına geleceklerini görmeleri adına oldukça umutsuzluğa düşürüyor.

S5: Ülkemize ilk geldiklerinde Suriyeli mültecilere yönelik yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlara yönelik toplumun büyük kesimi tarafından herhangi bir tepki olmadığını, ancak zamanla sayılarının artması, ekonomik olarak

sıkıntılara yol açmaları, kira artışı, iş kaybetme korkusu gibi nedenlerin yanı sıra lüks yaşam süren Suriyeli mülteciler toplumda Suriyeli mültecilere karşı yerel yönetimler tarafından yapılan yardımlara tepki oluşmasına neden olmuştur.

S6: Suriyeli mültecilere yönelik yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımların toplumumuz tarafından hoş karşılandığını düşünmüyorum.

5. Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çizelge 6. Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli Mültecilere Yaptığı Sosyal Yardımlara İlişkin Görüşler

Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlara ilişkin görüşler	Katılımcılar
Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların yeterlidir	S1, S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10
Toplum tarafından olumsuz karşılanmaktadır	S1, S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10
Önceliğin Türk vatandaşlarına verilmesi kaydıyla toplum tarafından hoşgörüyle karşılanır	S1,S3

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde tüm sosyologların “Suriyeli mültecilere Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı sosyal yardımların yeterli olduğu ve toplum tarafından olumsuz karşılandığı görüşüne sahip oldukları, katılımcılardan ikisinin (S1, S3) ise önceliğin Türk vatandaşlarına verilmesi kaydıyla toplum tarafından hoşgörü ile karşılanacağını ifade ettikleri görülmüştür (Çizelge 6).

S2: Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yönelik yaptığı sosyal yardımların oldukça yeterli olduğunu düşünüyorum.

S4: Suriyeli mültecilere yönelik Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımların yeterli olduğunu düşünmekle beraber bu yardımların Türk vatandaşlarının tepkisine neden olduğu kanaatindeyim.

S1: Mardin Büyükşehir Belediyesi kendi vatandaşlarına öncelik belirleyerek mültecilere de sosyal yardım yapmaktadır. Öncelik sırasına göre yapıldığı takdirde toplumda hoşgörü ile karşılandığını düşündüğümünden bu algı beni mutlu etmektedir.

6. Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlar halk tarafından nasıl karşılanmaktadır?

Çizelge 7. Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli Mültecilere Yaptığı Sosyal Yardımların Halk Tarafından Nasıl Karşılandığına İlişkin Görüşler

Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımların halk tarafından nasıl karşılandığına ilişkin görüşler	Katılımcılar
Olumlu	S1
Olumsuz	S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlar halk tarafından nasıl karşılanmaktadır?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde yalnızca bir katılımcının (S1) Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların halk tarafından olumlu karşılandığı düşüncesinde olduğu, diğer katılımcıların ise olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmüştür (Çizelge 7). İlgili soruya verilen yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

S1: Mardin Büyükşehir Belediyesi Suriyeli mültecilere yaptığı yardımlar hoş karşılanmaktadır. Çünkü Millet olmak Ülke olmak ihtiyacı olan diğer yurttaşlarımıza yardım etmek insani görevimizdir.

S2: Suriyeli mültecilere yönelik Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımların yeterli olduğunu düşünmekle beraber bu yardımların Türk vatandaşlarının tepkisine neden olduğu kanaatindeyim.

S5: Ülkemize ilk geldiklerinde Suriyeli mültecilere yönelik yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlara yönelik toplumun büyük kesimi tarafından herhangi bir tepki olmadığını, ancak zamanla sayılarının artması, ekonomik olarak sıkıntılara yol açmaları, kira artışı, iş kaybetme korkusu gibi nedenlerin yanı sıra lüks yaşam süren Suriyeli mülteciler toplumunda Suriyeli mültecilere karşı yerel yönetimler tarafından yapılan yardımlara tepki oluşmasına neden olmuştur.

7. Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını karşılama noktasında yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Çizelge 8. Mardin Büyükşehir Belediyesi Tarafından Suriyeli Mültecilere Yapılan Sosyal Yardımların Mültecilerin İhtiyacını Karşılama Noktasında Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Düşünceler

Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını karşılama noktasında yeterli olup olmadığına ilişkin düşünceler	Katılımcılar
Yeterli	S1, S2,S3,S4, S5,S6,S7,S8,S9,S10
Yetersiz	-

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan

sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını karşılama noktasında yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde tüm sosyologların Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını karşılama noktasında yeterli olduğu düşüncesinde oldukları görülmüştür (Çizelge 8). İlgili soruya verilen yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

S1: Mardin Büyükşehir Belediyesi ihtiyaç sahibi mültecilere giyim, gıda, engelli birey varsa tüm sosyal haklardan yararlanmaları konusunda yeterli düzeyde yardımları karşıladıklarını düşünüyorum.

S4: Suriyeli mültecilere yönelik Mardin Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımların yeterli olduğunu düşünmekle beraber bu yardımların Türk vatandaşlarının tepkisine neden olduğu kanaatindeyim.

S7: Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını fazlasıyla karşıladığını düşünüyorum

S10: Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yönelik yapılan gıda, giyim, eğitim, barınma vb yardımların ihtiyaçları karşılama noktasında yeterli olduğu kanaatindeyim.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Suriyeli mülteciler krizi, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük göç krizini temsil etmektedir. Avrupa ülkeleri, Kanada ve ABD tarafından kabul edilen Suriyeli mültecilerin sayısı, Türkiye ve Ürdün ve Lübnan gibi diğer komşu ülkelerdeki mültecilerin sayısına kıyasla çok azdır. Kanada 2015'ten 2017'ye kadar 40.081 Suriyeli mülteci kabul ederken [5], ABD 2011'den 2018'e kadar 21.060 kişiyi kabul

etmiştir [6] ki bu sayı 2014 yılında Türkiye'de her ay kabul edilen Suriyeli mülteci sayısının yarısından azdır [7]. Türkiye, 3,7 milyon Suriyeli mülteci ile Suriye sınırlarının ötesindeki Suriye çatışmasından en çok etkilenen ülkelerden biri olmaya devam etmektedir [8].

Göç alan ülkenin hâkim göç politikalarının, toplumun göçe yönelik genel yöneliminin ve göçmenlere yönelik tutumların değerlendirilmesi, kapsamlı bir kültürleşme çalışması için çok önemlidir. Savaşın ilk aşamalarından itibaren Türk hükümeti açık kapı politikasını benimsemiş ve dini dayanışma, kardeşlik ve ortak Osmanlı kimliğini vurgulayarak Suriyeli mültecilere karşı sıcak ve kabul edici bir tutum sergilemiştir [9,10]. Başlangıçta hem gelen Suriyeliler hem de Türk hükümeti yanlış bir şekilde savaşın hızlı bir şekilde sona ereceğini ve Suriyelilerin geçici bir süre kaldıktan sonra ülkelerine geri döneceğini düşünmüştür [11,12].

Suriyeli mülteciler, ev sahibi ülkelerdeki ana akımın olumsuz algı ve tutumlarına giderek daha fazla maruz kalmaktadır [13]. Suriyeli mültecilerin ABD'deki düşük nüfus yoğunluğuna rağmen, ABD vatandaşlarının %52'si Suriyelilerin ulusal istikrar için bir tehdit olduğunu düşünmekte, %82'si Amerikan işlerine zarar verdiklerine ve ücretleri düşürdüklerine inanmakta ve katılımcıların yarısı haksız ekonomik yardım aldıklarını düşünmektedir [6]. Yıllar içinde mültecilerin sayısı arttıkça, Türk çoğunluğun hoşgörülü tutumu, her gün önyargı, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılığa maruz kalan Suriyeli mültecilere karşı kızgınlık ve düşmanlığa dönüşmüştür. Kadir Has Üniversitesi'nin (2019) Türk dış politikasına ilişkin kamuoyu algısı araştırmasına göre, 2017'de %17,5 olan katılımcıların %57,6'sı mülteci kabulüne son verilmesini tercih ederken, 2019'da sadece %7'si Türkiye'deki mevcut Suriyeli mültecilerden memnun. Türkiye'deki Suriyelilere yönelik azalan destek göz

önüne alındığında, Türkiye'deki Suriyeli mülteciler sosyal ve psikolojik müdahale için akademik ilgiyi hak etmektedir.

Haziran 2020 itibariyle Türkiye'de 3,9 milyon kayıtlı mülteci bulunmaktadır [1]. Bunlar arasında Suriyeliler en büyük grubu oluştururken, onları Afganlar, Iraklılar, İranlılar ve Somalililer takip etmektedir. Bunların yaklaşık yüz bini kamplarda yaşamaktadır (yüzde 6-10) [12]. Bununla birlikte, çoğu Kilis, Urfa, Antep ve Mardin gibi Güneydoğu sınırındaki çeşitli şehirlere yerleşirken, birçoğu da İstanbul veya Bursa gibi Batı şehirlerinde yaşamayı tercih etmiştir [1].

Suriyeli mültecilerin ülkemize yerleşmeleriyle birlikte bulundukları illerdeki belediyelerin de sosyal yardımlarından faydalanmaya başlamışlardır. Bu çalışmada Suriyeli göçü ve yerel yönetimlerin Suriyeli göçmenlere yönelik uyguladığı sosyal yardım politikalarının Mardin Büyükşehir Belediyesi'nde görev yapan sosyologların bakış açısıyla incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmada Mardin Büyükşehir Belediyesinde belediyenin Suriyeli göçmenlere sağladığı sosyal yardımlara ilişkin belediyelerde görev yapan sosyologların görüşleri incelenmiştir. Türkiye'de bu konuda daha önce yapılmış bir çalışma olmaması ilk olması açısından önemlidir. Aynı zamanda Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal yardımların sosyologların düşünceleri kapsamında değerlendirilmesi daha önceki çalışmaların konusu olmamıştır. Bu yönüyle bu çalışma türünün ilk örneğidir.

Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Çalışmamıza katılan sosyologlara sorulan “Genel olarak Suriyeli mültecilerin ülkemizdeki durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde tüm sosyologların ülkemizde Suriyeli mülteci sayısının çok fazla olduğuna yönelik görüş birliğinde oldukları, 3 sosyoloğun da Suriyeli mültecilerin refah seviyelerinin arttığına yönelik görüş bildirdiği, 2 sosyoloğun da kültürel farklılıklar olsa

da zaman içerisinde uyum sağladıklarını düşündüklerini bildirmişlerdir

Çalışmamıza katılan sosyologlara sorulan “Suriyeli mültecilere yönelik toplumun bakış açısı sizce nasıl?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde sosyologlardan birisi hariç (S4) diğer tüm sosyologların Suriyeli mültecilere yönelik toplumun olumsuz bir bakış açısında olduklarını bildirdikleri görülmüştür

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımları yeterli buluyor musunuz?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde sosyologların tamamının Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından sosyal yardımları yeterli buldukları görüşünde birleştikleri görülmüştür

Çalışmaya dahil edilen sosyologlara sorulan “Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımlar toplum tarafından nasıl karşılanıyor?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde sosyologların tamamının Suriyeli mültecilere yerel yönetimler tarafından yapılan sosyal yardımların toplum tarafından olumsuz karşılandığı görüşüne sahip oldukları görülmüştür

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Mardin Büyükşehir Belediyesi’nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde tüm sosyologların “Suriyeli mültecilere Mardin Büyükşehir Belediyesi’nin yaptığı sosyal yardımların yeterli olduğu ve toplum tarafından olumsuz karşılandığı görüşüne sahip oldukları, katılımcılardan ikisinin (S1, S3) ise önceliğin Türk vatandaşlarına verilmesi kaydıyla toplum tarafından hoşgörü ile karşılanacağını ifade ettikleri görülmüştür

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Mardin Büyükşehir Belediyesi’nin Suriyeli mültecilere yaptığı sosyal yardımlar halk tarafından nasıl karşılanmaktadır?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde yalnızca bir katılımcının (S1) Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların halk tarafından olumlu karşılandığı düşüncesinde olduğu, diğer katılımcıların ise olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmüştür

Çalışmaya katılan sosyologlara sorulan “Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını karşılama noktasında yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar incelendiğinde tüm sosyologların Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli mültecilere yapılan sosyal yardımların mültecilerin ihtiyacını karşılama noktasında yeterli olduğu düşüncesinde oldukları görülmüştür.

KAYNAKÇA

- [1] <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/Stratejik-Yonetim/Faaliyet-Raporlari/2018-Yili-Faaliyet-Raporu.pdf>
- [2] Özservet, Y. Ç., & Sirkeci, I. Editörden: Çocuklar ve göç. Göç Dergisi, 2016;3(1), 1-4.
- [3] Woods, A. E., & Kayalı, N. Engaging Syrian communities: The role of local government in Istanbul. Istanbul: Istanbul Policy Center, 2017.
- [4] Yıldırım, A., & Simsek, H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, 11 baskı, 2018.
- [5] Government of Canada, 2017. Prime Minister unveils themes for Canada's 2018 G7 Presidency, (Retrieved February 5, 2018 from: <https://pm.gc.ca/eng/news/2017/12/14/prime-minister-unveils-themes-canadas-2018-g7-presidency>)
- [6] Yigit, I. H., & Tatch, A. Syrian refugees and americans: Perceptions, attitudes and insights. Am. J. Qual. Res, 2017;1(1), 13-31.
- [7] Ataman, M., & Özdemir, Ç. Turkey's Syria Policy: Constant Objectives Shifting Priorities. Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, 2018;5(2), 13-36.
- [8] Aksoy, E. Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Çocukların Okullaşma Durumları. Akademik Hassasiyetler, 2020;7(14), 37-51.
- [9] Lazarev, E., ve Sharma, K. Brother or Burden: An Experiment on Reducing Prejudice Toward Syrian Refugees in Turkey, Political Science Research and Methods, 2015;5 (2), 1-19.

- [10] Saraçoğlu, C., & Bélanger, D. The Syrian refugees and temporary protection regime in Turkey: A spatial fix for Turkish capital. Integration through exploitation: Syrians in Turkey, 2019;96
- [11] İçduygu, A. Türkiye’de Kaçak Göç. içinde İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2004
- [12] İçduygu, A., & Nimer, M. The politics of return: exploring the future of Syrian refugees in Jordan, Lebanon and Turkey. Third World Quarterly, 2020;41(3), 415-433.
- [13] Yitmen, Ş., & Verkuyten, M. Positive and negative behavioural intentions towards refugees in Turkey: The roles of national identification, threat, and humanitarian concern. Journal of community & applied social psychology, 2018;28(4), 230-243.
- [14] Oskaloğlu, E. ve Çatı, K. (2022). Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerinin Stratejik Planlarının İncelenmesi. Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies, 15(90), 477-500.
- [15] Yıldırım, A. & Şimşek, H., (2018), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma, (11. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [16] İnanır, M., Çatı, K. & Oskaloğlu, E. (2022) Malatya Restoranlarına Yönelik Yapılan Tüketici Şikâyetlerinin Betimlenmesi, Karadeniz 11th International Conference On Social Sciences, Rize/ Türkiye, 269-284.

TÜRKİYE’DE MERKEZİ YÖNETİMİN VE YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

Enes CÖMERT¹

1. GİRİŞ

Sosyal politika, Sanayi Devrimi sonrasında kapitalist sistemin getirdiği tezatlıklar ile birlikte problemlerin giderilmesinde ve devlet meşruiyetinin sağlanmasında bir araç olarak kullanılmıştır. Ancak günümüzde ise sosyal politikaya bakış açısı tamamen değişiklik göstermiştir. İnsan ihtiyaçlarının sürekli olarak değişmesi ve çeşitlenmesi, farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu durum, vatandaşların kapsamlı sivil, siyasi ve sosyal haklarını geliştirmelerine yol açmış ve daha geniş bir sosyal politika anlayışının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Türkiye’nin kalkınma planlarına bakıldığında, sosyal politikalar konusunda geniş bir tanımın yapıldığı görülmektedir. Ancak diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de eğitim, sağlık, işsizlik ve yoksulluk gibi alanlarda köklü ve sürekli sorunlar yaşanmaktadır.

Bu sorunlar ise ihtiyaçlara göre çözüm üretmede, daha reformist bir bakış açısını gözeterek sosyal politikanın geliştirilmesini sağlayacaktır. Merkezi yönetim, tüm sosyal ihtiyaçların giderilmesinde tam olarak milletin yerel ihtiyaçlarını karşılayamayacağı için yerel yönetimlerin sosyal politikalar anlamında geliştirilmesi önem arz etmektedir. Başka bir tartışma

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (DR), enescomert89@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1833-336X.

konusu da sosyal politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında katkı sağlayan kuruluşların varlığıdır. Bu tartışmanın sebebi, sosyal hizmet sunmakta olan hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimlerin haricinde ve geniş bir alanda gönüllü kuruluşların, dini organizasyonların ve özel sektör işletmelerinin bulunmasıdır. Demokrasinin geliştiği ülkelerde bu kuruluşlar, sosyal politikaları belirlemede ve uygulamada katkı sağladığından dolayı etkileri gözle görülmektedir.

Fakat bazen sosyal politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında devletin dışında bulunan kuruluşlar göz ardı edilmekte ve sosyal politikalar sadece devlet tarafından yürütülen bir faaliyetmiş gibi sunulmaktadır. Sosyal politikalar hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler aracılığıyla devlet tarafından uygulanırken bazı problemler ortaya çıkmaktadır. Bu problemlerin ana sebebi, erkler arasındaki yetki ve sorumluluk farklılıklarıdır. Ancak bu farklılıklar, ayrıştırıcı değil birbirini tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler, yeni politika üretmede ve uygulamada daha etkin olduğundan dolayı tüm bu çalışmaların önemini ortaya çıkarmakta ve sosyal politikalara da katkı sağlamaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin sosyal hizmet sunumunda etkilerinin artması, sosyal politika üretimini ve uygulamalarını da önemli hale getirmiş ve çeşitli değişiklere uğramasına sebep olmuştur.

2. SOSYAL POLİTİKA

Sanayi devrimi ile birlikte pek çok alanda değişiklikler olmuştur. Özellikle milletlerin ekonomik, aile, sosyal ve çalışma yaşamlarında yapısal olarak değişimler görülmüştür. İş şartları giderek ağırlaşmış, işçi ücretleri olağandışı kalmış ve tüm çalışanlar ile beraber halk, bu durumdan olumsuz etkilenmiştir.

Ayrıca bu dönemde sermaye sahipleri, gücü ellerinde tutmuş ve işveren ile işçi sınıfı ayrımı ortaya çıkmıştır. Sosyal politika kavramının ortaya çıkmasının temelinde ise işçi ile işveren sınıfları arasındaki sorunları çözmek yatmaktadır (Tokol ve Alper, 2011: 4).

Sosyal politikanın temel hedeflerinden biri, toplumsal sınıflar arasındaki sorunları çözerek denge sağlamak, adaleti gözetmek ve gelir dağılımındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır (Genç, Çavuşoğlu ve Çöpoğlu, 2020: 240). Bu bağlamda sosyal politika, devletin çeşitli sosyal kurumlarıyla birlikte farklı sosyal grupların uyum içinde yaşamasını sağlamak ve sosyo-ekonomik dengesizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla alınan önlemlerin bütünü olarak tanımlanabilir (Genç ve Seyyar, 2010: 729).

Sosyal politikanın amacı, koruyucu ve önleyici politikalar üretmek ve sorunlar ortaya çıkmadan önce oluşabilecek risklere karşı engel olmaktır. Sosyal politikayı destekleyen sosyal hizmet, bireylerin ve toplulukların işlevselliğini artırmak, potansiyellerini geliştirmek ve belirlenen hedeflere ulaşmaları için gerekli koşulları sağlamak amacıyla kişi, grup, aile ve topluluklara yönelik profesyonel destek sunan bir çalışma alanıdır (Barker, 2003: 408; Zastrow, 2014: 6).

Sosyal politikaların ilerlemesi ve sosyal hizmetlerin sağlanmasında, her ülkenin idari yapısı önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’deki yönetim sistemi, merkezi yönetim ve yerinden yönetim şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu nedenle, idarenin bütünlüğü, bu iki yapının bir arada nasıl çalıştığı açısından ele alınmaktadır (Demir, 2006: 6). 1982 Anayasası’nın 123. Maddesi, “İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezi ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” şeklinde belirtilmiştir. Bu ifade, idari yapı içinde merkezi ve yerinden yönetimin birbirinden farklı olduğunu ortaya koymaktadır (Akyılmaz,

Sezginer, ve Kaya, 2016: 184). Küreselleşen yeni dünya düzeninde sosyal devlet olma hedefi, merkezi yönetimlerin yerel düzeydeki uygulamalarında yetersiz kalmalarına yol açmış ve bu durum, yerel yönetimlerin sosyal yapı açısından güçlenerek daha etkin bir rol üstlenmelerini sağlamıştır (Genç, 2009: 61).

3. SOSYAL POLİTİKALARIN DÜNYADA VE TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ

Sanayi devrimi sonrasında Doğu Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan sosyal politika kavramı, ilk zamanlar kapitalist sistemin olumsuzluklarını gidermek ve devletin meşruiyetini sağlamak için bir araç olarak kullanılmıştır (Buğra ve Keyder, 2013: 7-17). Sonraları ise globalleşen dünya düzeninde yapılarla beraber, toplumun ihtiyaç duyduğu ve sorunların ortaya çıkması ile sosyal politika kavramı daha da genişlemiştir. Tüm toplumu kapsayan sivil, siyasi ve sosyal hakların gelişimi, zamanla sosyal politika alanına girmeye başlamıştır (Marshall, 2006: 19-32). II. Dünya Savaşı sonrasında, yaklaşık otuz yıl boyunca liberal iktisat politikaları yerine Keynesyen iktisat politikaları kullanılmıştır. Böylece sosyal devlet anlayışı gelişmiş ve adeta altın çağını yaşamıştır. Bu süre zarfında uygulanan sosyal refah modelleri ve sosyal politikalara yönelik pek çok teori geliştirilmiştir.

Esping Andersen (1990), refah rejimlerini üç ayrı gruba ayırmaktadır. Birincisi, devlet müdahalesine karşı olan ve hizmet sunumunda piyasanın rol aldığı “Neoliberal (Anglo-Amerikan) Model”dir. İkinci model, refah devleti harcamalarının tamamen devlete ait olduğu “Sosyal Demokrat (Nordic) Model”dir. Üçüncü model ise hem birinci modelin hem de ikinci modelin bir arada olduğu “karma rejimli” ya da diğer adıyla “Korporatist Kıta Avrupası (Franco-German) Modeli”dir. Birinci modele ABD, Kanada, Avustralya, İngiltere ve İrlanda

gibi ülkeler, ikinci modele Nordik ülkeleri (İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya), üçüncü karma modele ise Almanya, Avusturya, Fransa ve İtalya gibi ülkeler örnek verilmektedir (s. 26-27).

Türkiye'nin refah modeli ise Güney Avrupa Refah Modeli olarak adlandırılmaktadır (Buğra ve Keyder, 2013: 14-15). Bunun nedeni, Türkiye'nin uyguladığı sosyal politikalar, yardım, hizmetlerdeki dağınıklık, çok parçalılık ve aile merkezli olması sebebiyle İtalya, Portekiz, Yunanistan ve İspanya gibi model ülkelere benzerlik göstermesidir. Aynı zamanda Türkiye, bu modele dâhil olan ülkelerle sosyo-ekonomik sorunlar ve yapısında benzerlik olması nedeniyle sosyal refah modeline örnek verilmektedir (Toprak, 2015: 168). Son yıllarda genel sağlık sigortası ve ücretsiz eğitim gibi çeşitli politika uygulamaları, Türkiye'nin Bannink ve Hoogenboom (2007) tarafından tanımlanan "Karma Refah Modeli" ile benzerlik taşıdığını göstermektedir (s. 19-32).

Başka bir ifadeyle sosyal politika, hak odaklı bir yaklaşım benimsendiğinde, kapitalist sistemin temel özelliklerini sorgulayan ve bu özellikleri değiştirme potansiyeline sahip bir yapı olarak değerlendirilmektedir (Buğra, 2008: 13; Tuna ve Yalçıntaş, 1994: 31-32). Ülkemizin kalkınma planlarına bakıldığında, sosyal politikaların kapsamının oldukça geniş bir şekilde tanımlandığı anlaşılabacaktır (Erdoğan ve Yenigün, 2008: 7-9). Geniş bir çerçevede sosyal politika, emeğin günlük yaşamda ve nesiller arası sürekliliğinde ortaya çıkan sosyal ilişkileri inceleyen bir disiplindir. Bu disiplin, özellikle sosyal güvenlik, endüstri ilişkileri (işçi sendikaları, toplu pazarlık süreçleri, ücret politikaları), iş hukuku (sosyal haklar), sosyal hizmetler (eğitim, sağlık, barınma ve ulaşım) ve sosyal yardımlar gibi alanlarda politikalar oluşturmakta ve çözüm önerileri geliştirmektedir (Metin, 2011: 181).

4. MERKEZİ YÖNETİMİN SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

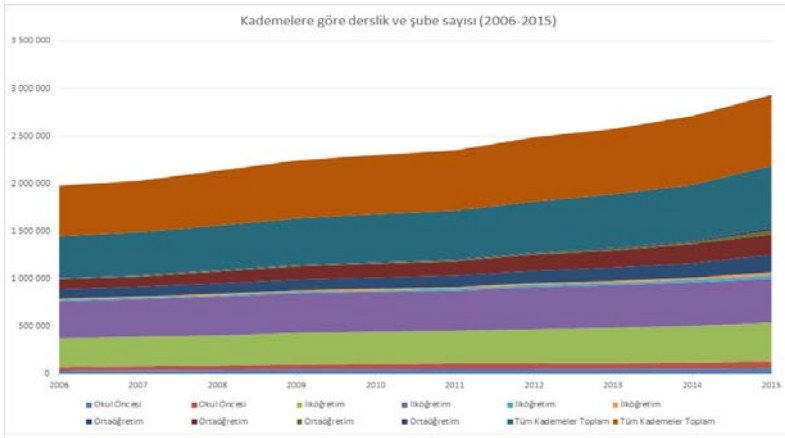
Türkiye’de kamu yönetimi reformu çerçevesinde 2011 senesinde 633 sayılı Kanun’un 2. Maddesi’nin kabul edilmesiyle birlikte “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” kurulmuştur. Bakanlığın görevleri arasında, “Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek. Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak. Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak. Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.” Ayrıca özürölüler, yaşlılar, şehit yakınları, sosyal yardıma ve korumaya muhtaç kesimler ile ailenin korunması için her türlü tedbirin alınması ve kamu kurumları ile işbirliğinin yapılması da yasal güvenceye alınmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete).

Türkiye’de sosyal politika, küresel gelişmelere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Genel olarak, devletin politika uygulamalarından sorumlu olması ve sunulan hizmetlerin diğer sektörlerle devredilmesi gerektiği görüşü yaygındır. 2000’li yıllardan itibaren Türkiye, sosyal sigorta sistemi ve sosyal hizmet çalışmalarını Avrupa Birliği sosyal politikasına entegre olma konusunda önemli adımlar atmıştır. Dünyada da sosyal politikalar alanında çeşitli gelişmeler yaşanmakla birlikte, hiçbir ülkede tüm sorunları çözebilen ve kusursuz işleyen bir sosyal refah modeli mevcut değildir. Farklı kültürel, sosyal, politik ve ekonomik koşullar nedeniyle dünya genelinde başarılı, kısmen başarılı ve az başarılı refah devleti modelleri bulunmaktadır (Mulgan, 2006: 145-148; Akgeyik, 2019: 45-49). Türkiye’de yoksullukla mücadele ve fırsat eşitliği sağlama amacıyla devletin desteklediği veya doğrudan kamu tarafından gerçekleştirilen çeşitli sosyal politika uygulamaları mevcuttur (Ateş, 2020: 455-464). Bu uygulamalardan bazıları şunlardır:

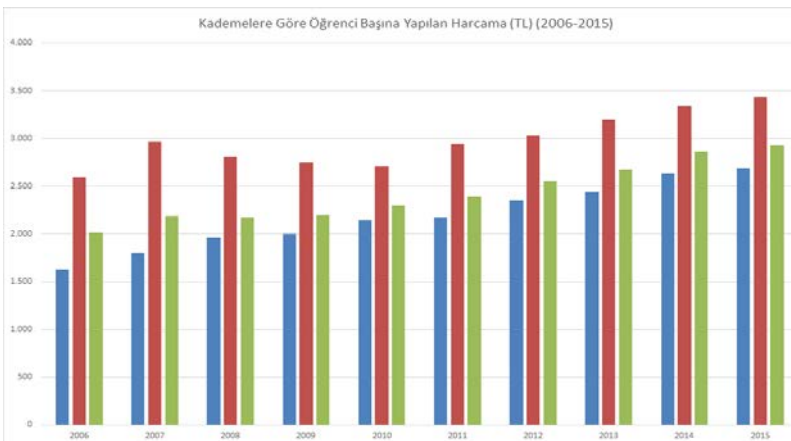
- Mikro Kredi Uygulamaları,
- E- Devlet Uygulamaları,
- Ombudsmanlık Müessesesi,
- Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardımlar (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nce yürütülen sosyal yardım programları),
- Kayıp Çocukların Bulunmasına Yönelik Uygulama: Kayıp Alarmı Projesi,
- Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Mali Destek Sağlanması,
- Toplumun Kalkınmasına Katkıda Bulunan Gönüllülerin Desteklendiği Proje,
- Çevre Kirliliği, Katılımcı ve Çevreci Büyüme,

- Gençlik ve Spor Bakanlığı Genç Gönüllüler Projesi,
- Orman Genel Müdürlüğü (OGM) Sincap Çocuk Tiyatrosu gibi.

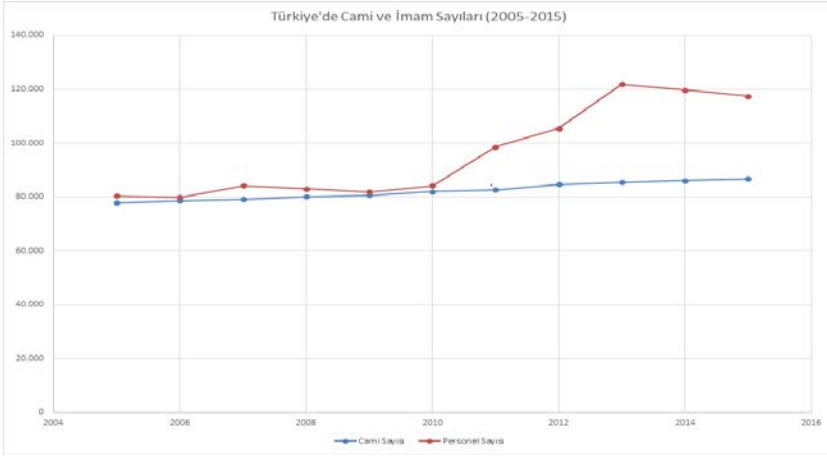
Ayrıca ülkemizde merkezi yönetimin uyguladığı sosyal politikalara, 2006-2015 yılları arasında yapılan kademelere göre derslik ve şube sayısı ile kademelere göre öğrenci başına yapılan harcama (TL) ve 2005-2015 yılları arasında yapılan cami ve imam sayıları örnek verilebilir. Bu hizmetler şunlardır:

Şekil 1 - Kaynak: <https://www.memursen.org.tr/sosyal-politikalar>

Şekil 2 - Kaynak: <https://www.memursen.org.tr/sosyal-politikalar>

Şekil 3 - Kaynak: <https://www.memursen.org.tr/sosyal-politikalar>

5. YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI

Değişen dünya koşullarında sosyal politika ve sosyal devlet anlayışı genişleyerek, “sosyal devlet” kavramı artık yerel yönetimleri de kapsamına almıştır. Bu durum, sosyal devlet denildiğinde merkezi otoritenin yanı sıra, yerel yönetimlerin de önemli bir rol oynadığı anlamına gelmektedir. Merkezi yönetim, sosyal politikalar oluşturma sürecinde önceki dönemlere göre daha az etkili hale gelirken, özellikle 1970’li yıllardan itibaren yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarındaki rolü de merkezi yönetimler kadar önemli olmaya başlamıştır (Çelik, 2013: 45). Küreselleşme ile birlikte 1980’li yıllardan sonra dünyada “sosyal belediyeçilik” fikri ortaya çıkmış ve yerel yönetimler, sosyal politikalar konusunda daha fazla söz sahibi olmaya başlamıştır. Bu durum ise sosyal politika uygulamalarında yerleşmeyi beraberinde getirmiş ve hızlandırmıştır (Genç, Çavuşoğlu ve Çöpoğlu, 2020: 242).

Türkiye’de, yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları daha çok 1990’lı yıllarda ön plana çıkmıştır.

Dünyada sosyal hizmetlerin yerelleşmesi ile birlikte ülkemizde de özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sosyal politika uygulamalarında baş aktör olarak ön plana çıkmıştır. Türkiye’de 1990’lı yıllar, sosyal belediyecilik anlayışının öne çıktığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Ancak bu uygulamalar, yasal bir temele dayanmadığı gibi genellikle belediyelerin kendi iradeleriyle gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir (Kesgin, 2016: 324).

Sosyal devlet tanımında belirtildiği gibi devlet; eğitim, sağlık ve işsizlik gibi sosyal sorunları çözmek amacıyla sosyal politikalar geliştirme ve müdahalelerde bulunmakta ve böylece vatandaşlarına uygun yaşam standartları sunmaktadır. Ancak bu sorumluluk, günümüzde yerel yönetimlerin de görevleri arasına girmiştir (Artan, 2012: 17). Bununla birlikte yönetim anlayışında değişiklikler yaşanması ve insan odaklı modern dünya düzeninden dolayı sosyal politikalar ve sosyal hizmetlerde yerelleşme yaşanmıştır (Yüksel, 2007: 293-294).

Yerel yönetimler, sosyal hizmetlerin yönetimi ve uygulanmasında aktif bir rol üstlendiği için yerinden yönetimin temel unsurlarından biridir (Genç ve Barış, 2015: 106). Diğer bir unsur ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın yerel teşkilatları ve diğer ilgili kurumlardır. Yerel yönetimlerin önemi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın 4. Maddesi’nin 3. Paragrafı’nda da belirtilmiş ve şöyle denilmiştir: “Kamu sorumlulukları, genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın birimler tarafından kullanılacaktır” (Kesgin, 2016: 321).

Yerel yönetimler, merkezi yönetimin sağladığı birçok sosyal hizmeti de sunmaktadır (Genç ve Barış, 2015: 110). Bu hizmetler arasında evde bakım, yemek yardımı, eğitim desteği, ayni ve nakdi yardımlar, huzurevi ve bakım merkezi hizmetleri, kreşler, çocuk hizmetleri, engelli destek hizmetleri, danışmanlık ve rehabilitasyon merkezleri gibi çeşitli uygulamalar yer

almaktadır. Günümüzde yerel yönetimler, pek çok sosyal hizmeti sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllü vatandaşlara aktarabilmektedir (Aysoy, 2006: 34). Bu nedenle yerel yönetimler, sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamasında daha da önem kazanmıştır (Genç, Çavuşoğlu ve Çöpoğlu, 2020: 243).

2000’li yılların başında yerel yönetim reformları gerçekleştirilmiş ve ilgili yasalar yürürlükten kaldırılmıştır. 2004 yılında 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 2005 yılında 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” kabul edilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda sosyal hizmetler ve yardımlarla ilgili olarak “sosyal hizmet ve yardım hizmetlerini yapar veya yaptırır” ifadesine yer verildiği için belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları genişletilmiştir. Ayrıca bu maddeye göre büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’i aşan belediyelere kadınlar ve çocuklar için konukevleri açma yetkisi verilmiştir.

Diğer belediyeler ise mali durumları ve hizmet öncelikleri dikkate alınarak, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açma yetkisine sahip olmuştur. Ayrıca 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyelerine yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklar için çeşitli sosyal ve kültürel hizmetler sunma, bu hizmetleri geliştirme ve sosyal tesisler kurma görevi verilmiştir. İlçe belediyeleri ise bu gruplara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunma sorumluluğuna sahip olmuştur.

Bunun yanı sıra, il sınırları içindeki büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 10.000’i aşan belediyeler, belediye ve mücavir alan sınırları içinde sosyal hizmetleri geliştirecek projelere yönelik olarak, İçişleri Bakanlığı’nın izniyle ve meclis kararıyla ücretsiz ya da düşük bir bedel karşılığında taşınmaz tahsis edebilir. Ayrıca il özel idarelerine sosyal hizmet sunma,

yardım yapma, yoksullara makro kredi verme, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları açma gibi görev ve sorumluluklar da verilmiştir.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının inşaat, bakım, onarım ve diğer yatırımları, il özel idareleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sorumlulukların yanı sıra belediye başkanları, bütçeden ayrılan ödeneği yoksul ve muhtaçların kullanmasını sağlayabilir, engellilere yönelik hizmetleri yürütebilir ve engellilere yönelik merkezlerin kurulmasını sağlayabilir. Valiler, il özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğin temsilcisi olduğundan dolayı, bütçeden ayrılan ödeneğin yoksul ve muhtaçlar için kullanılmasından da sorumlu tutulmuştur.

Yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikalardan bazıları şunlardır:

- Sıcak Yemek Yardımı,
- Gıda Kolisi Yardımı,
- Yakacak Yardımı,
- Eğitim Yardımı,
- Ev Tadilatı veya Ev Yardımı,
- Barınma Yardımı,
- Sosyal Yardım Kartı,
- Hasta Bezi Yardımı,
- Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri,
- Sosyal Destek Hizmetleri,
- Engelli Taşıma Hizmeti,
- Sosyal ve Medikal Yardımlar,
- Aile ve Çocuk Hizmetleri gibi (Genç, Çavuşoğlu ve Çöpoğlu, 2020:248-269).

Ayrıca yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikalara, 2020 yılında başlayan pandemi (Covid) nedeniyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin başlattığı hizmetler örnek verilebilir. 2021 yılının Mayıs ayına kadar yapılan hizmetlerin verileri şunlardır:

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Askıda Fatura Hizmeti

Toplam Ödenen Fatura Tutarı: **34.970,010 TL**

Aile Destek Paketi: **3.541,500 TL**

Anne-Bebek Destek Paketi: **2.967,800 TL**

Eğitim Destek Paketi: **1.970,500 TL**

Toplam Yardımlar: **43.449,810 TL**

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Ankara Tek Yürek Kampanyası

Gıda Desteği: **5.586,850 TL**

İftarlık Desteği: **4.719,225 TL**

Nakit Desteği: **3.897,075 TL**

Bilet Desteği: **131.283 TL**

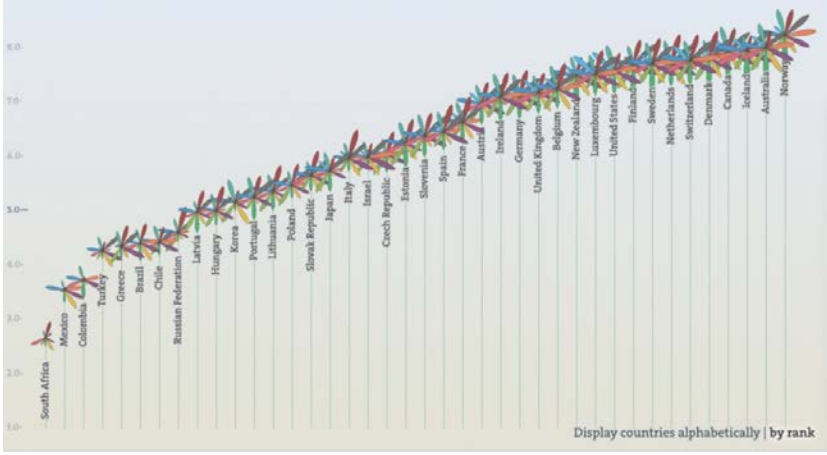
Su Faturası Desteği: **1.858,753 TL**

Toplam Yardım Tutarı: **16.193,186 TL**

2020 Yılında OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) Ülkeleri Arasında Yapılan “Yaşam Endeksi” Araştırması: Bu araştırmada, Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkeler arasında sıralama yapılmış ve oranlar belirtilmiştir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında istihdam kategorisinde 40 ülke

arasında 36. sırada yer almaktadır. Genel sıralamada yani “Daha İyi Yaşam Endeksi”nde Türkiye, 41 ülke içerisinde 38. sıradadır. “Maddi Yaşam Koşulları Kategorileri”nde Türkiye, alt sıralarda yer alarak temel donanımlara sahip konut eksikliği, az konut harcaması ve kişi başına düşen oda ortalaması gibi kriterlerle sondan 9. sıradadır. Hane halkı net kullanılabilir gelir ve mali zenginlik açısından Türkiye, gelir kategorisinde sondan 11. sırada bulunmaktadır. Her iki kategorideki ortalamalar, OECD ülkeleri ortalamasının altında kalmaktadır. OECD verilerine göre, 15-64 yaş arası nüfusun %52’si Türkiye’de istihdamda yer alırken, bu oran OECD ülkelerinde %68’dir. Cinsiyet eşitsizliği de dikkat çekmektedir; 15-64 yaş aralığında çalışan erkeklerin oranı %71 iken, kadınların oranı sadece %32’dir. “Hayat Kalitesi Kategorileri”nde en yüksek sıralama, seçmen katılımına aittir. Türkiye’de insanların %86’sı ihtiyaç duyduklarında güvenebilecekleri birini tanıdıklarını belirtirken, bu oran OECD ülkelerinde %89’dur. Türkiye’de 25-64 yaş grubunda lise mezunlarının oranı %39,3 ve PISA testlerinden alınan ortalama puan ise 425’tir. Ayrıca bir diğer önemli konu sağlık konusudur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yaptığı açıklamada PM2.5 (akciğerin derinliklerine doğru solunan küçük parçacık madde) sınırının metreküp başına 10 mikrogramı geçmemesini tavsiye etmektedir. Türkiye’de PM2.5 hava kirliliği seviyesi metreküp başına 20,0 mikrogramken, bu ortalama OECD ülkelerinde metreküp başına 13,9 mikrogramdır. Su kalitesinden memnun olanların oranı Türkiye’de %65 iken, OECD ortalaması %81’dir. Seçmen katılımı Türkiye’de %86, OECD’de ise %68 olarak kaydedilmiştir. Türkiye’de ortalama yaşam süresi 78 yıl, OECD ortalaması ise 80 yıldır. Sağlığını iyi olarak değerlendirenlerin oranı Türkiye’de %69 ile OECD ortalamasıyla benzerlik gösterirken, yaşam memnuniyeti puanı Türkiye’de ortalama 5,5, OECD’de ise 6,5’tir. Gece tek başına yürürken güvende hissedenlerin oranı Türkiye’de %60, OECD’de %68’dir ve

erkekler genellikle kadınlardan daha güvende hissettiklerini belirtmektedir. Uzun çalışma saatlerinin stresi artırdığı ve sağlık sorunlarına yol açtığı gösterilmiştir; Türkiye, OECD ülkeleri arasında en uzun çalışma saatlerine sahip olup, çalışanların %33'ü uzun saatler çalışırken bu oran OECD'de sadece %11'dir. Ayrıca tam zamanlı çalışanlar Türkiye'de vakitlerinin %62'sini, yani ortalama 14,8 saatini kişisel bakıma ve boş zaman aktivitelerine ayırmaktadır; bu süre OECD'de ise yaklaşık 15 saattir (OECD Ülkelerinin Yaşam Endeksi Oranları, 2020).

Şekil 4 - Kaynak: OECD Ülkelerinin Daha İyi Yaşam Endeksi Genel Sıralaması (<https://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-nin-oecd-daha-iyi-yasam-endeksi-performansi>)

6. SONUÇ

Sosyal politika, ortaya çıkışından günümüze kadar çeşitli safhalardan geçmiş ve değişerek gelişime uğramıştır. 1800'lerin ortalarında yaşanan ekonomik krizle beraber, ortalama elli yıl boyunca sosyal refah kazanımları önemli bir artış göstermiştir. Fakat 1970'li yıllardan sonra ise dünyada yaşanan ekonomik kriz, toplumsal problemleri artırmış ve bu durum da yaşanan

problemler nedeniyle sosyal refah devletlerinin devamlılığı konusunu tartışmaya açmıştır. Böylece neo-liberal politikaların önemi artmış ve devletin uyguladığı politikalarındaki yükün tamamı piyasa ve özel sektör arasında paylaştırılması gerektiği fikri ortaya atılmıştır. Bunun yanı sıra, dünya milletlerinin gelişmesi ve değişmesiyle beraber ekonomik, insani kalkınma ve refahın sağlanması için uygulanan ekonomik modellerin yetersiz kaldığı görülmüştür.

Bu nedenle Avrupa Birliği ve pek çok gelişmiş ülkede hükümetler, sosyal dönüşüm sağlamak için ekonomik, kültürel ve sosyal yeni fikirler ile modeller geliştirilmesi gerektiğini kavramıştır. Böylece gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere çözülmesi zor sosyal sorunlar üzerinde çalışmaya başlanmış ve toplumun ihtiyaç duyduğu alanlarda yenilikçi çözümler üretilerek bunların uygulanması, değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Ülkemizde ise sosyal politika ve sosyal hizmetler, hem merkezi hem de yerel yönetimler tarafından planlanmakta ve uygulanmaktadır. Merkezi yönetimin sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamaları ile birlikte örgütlenme ve teşkilatlanma aşamasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sorumlu iken, yerel yönetimlerin sosyal hizmet sunumunda ise Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Belediye Kanunu çerçevesinde belediyeler aktif rol oynamaktadır.

Hizmetlerin sunumunda belediyeler, kendi seçmenlerini daha iyi tanıdığı ve onlara yakın olduğu için hizmetlerde etkin ve hızlı olmuş, böylelikle sosyal belediyeçilik daha aktif hale gelmiştir. Merkezi yönetim uygulamalarının yanı sıra sosyal belediyeçiliğin gerekliliğini ve çeşitli uygulamalarını savunmak, yerel yönetimlerin faaliyetlerini göz önünde bulundurmaktan geçmektedir. Ancak sosyal belediyeçilik kavramı, birçok belediye tarafından yoksul ve engelli gibi dezavantajlı gruplara hizmet sağlama amacıyla sınırlı kaldığı için sosyal belediyeçilik

uygulamaları yeterince gelişim göstermemiştir. Ciddi anlamda ve geniş açıyla sosyal belediyeciliğe bakılır ve değerlendirilirse, yerel halkın tamamına yönelik sosyo-ekonomik, kültürel ve diğer hizmetlerin de sunulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgeyik, T. 2019. “2000’li Yıllarda Türkiye’de Sosyal Politikanın Dönüşümü: Değişim ve Reform Eğilimleri”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8 (21), s. 23-51.
- Akyılmaz, B., Sezginer, M. ve Kaya, C. (2016), *Türk İdare Hukuku (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin Ankara Tek Yürek Kampanyası, Erişim Tarihi: 30.04.2021, <<https://ankaratekyurek.com/>>.
- Artan, T. (2012), *Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler*, Ankara: Sabev Yayınları.
- Ateş, M. 2020. “Sosyal Politika ve Sosyal Refah Açısından Türkiye’de Sosyal İnovasyon ve İyi Uygulama Örnekleri”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı 47, s. 441-472.
- Aysoy, M. 2006, “Sosyal Devletin Sosyolojisi”, *Sosyal Politikalar Dergisi*, Sayı 1.
- Bannink, D. ve Hoogenboom, M. (2007). “Hidden Change: Disaggregation Of Welfare State Regimes For Greater Insight Into Welfare State Change”, *Journal of European Social Policy*, 17 (1), s. 19-32.
- Buğra, A. (2008), *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. ve Keyder, C. 2013, ‘Önsöz’, Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.), *Sosyal Politika Yazıları*, Çakar, B. Y. ve Balaban, U. B. (çev.), İletişim Yayınları (6. Baskı), İstanbul, s. 7-17.

- Çelik, E. G. 2013, “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Demir, İ. 2006, “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Erdoğan, M. ve Yenigün, E. (2008), *Türkiye’de Sosyal Bütçe Nasıl Yapılıyor? Nasıl İzlenir?*, Buldam, A. (ed.), İstanbul: Tesev Yayınları.
- Esping-Andersen, G. 1990, “The Three Worlds Of Welfare Capitalism”, N.J.: Princeton University Press, Princeton.
- Genç, Y. 2009, “Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları”, *Kamu’da Sosyal Politika Dergisi*, Sayı 9, s. 60-67.
- Genç, Y. ve Seyyar, A., (2010), *Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik Sosyal Pedagogik Çalışma Sözlüğü)*, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Genç, Y. ve Barış, İ. 2015, “Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerinden Yönetimin İşlevselliği”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı 32, s. 95-117.
- Genç, Y., Çavuşoğlu, O. ve Çöpoğlu, M. 2020. “Sosyal Politika Geliştirmede ve Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yerelleşme: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Gelişim Merkezi Örneği”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı 46, s. 235-272.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin Askıda Fatura Hizmeti, Erişim Tarihi: 30.04.2021, <<https://askidafatura.ibb.gov.tr/>>.

- Sosyal Politikalar, Erişim Tarihi: 01.05.2021, <<https://www.memursen.org.tr/sosyal-politikalar>>.
- Kesgin, B. 2016, “Sosyal Hizmetin Yerelleşmesi ve Sosyal Hizmette Yerel Yönetimlerin Artan Rolü”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14-4, s. 319-340.
- Marshall, T. H. 2006, ‘Yurttaşlık ve Sosyal Sınıf’, Buğra, A. ve Keyder, Ç. (der.), *Sosyal Politika Yazıları*, Çakar, B. Y. ve Balaban, U. B. (çev.), İletişim Yayınları (6. Baskı), İstanbul, s. 19-32.
- Metin, O. 2011, “Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar”, *Çalışma ve Toplum*, Sayı 1, s. 179-200.
- Mulgan, G. 2006, “The Process Of Social Innovation”, *Innovations*, 1(2), s. 145-162.
- OECD Ülkelerinin Yaşam Endeksi Oranları, Erişim Tarihi: 01.05.2021, <<https://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-nin-oecd-daha-iyi-yasam-endeksi-performansi>>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete (Kanun Maddeleri), Erişim Tarihi: 05.06.2021, <<http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx#>>.
- Tokol, A. (2011), *Sosyal Politika (1. Baskı)*. Alper, Y. (ed.), Bursa: Dora Yayınları.
- Toprak, D. 2015, “Uygulamada Ortaya Çıkan Farklı Refah Devleti Modelleri Üzerine Bir İnceleme”, *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year*, 1 (21).
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (1994), *Sosyal Siyaset*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Yüksel, F. 2007, “Sosyal Devletin Donuşum Surecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62-1, s. 279-298.

Zastrow, C. (2014), *Sosyal Hizmete Giriş (2. Basım)*, Ankara: Nika Yayınevi.

TEKNOLOJİ VE YENİLİK YÖNETİMİNİN KAMU YÖNETİMİ İÇİN ÖNEMİ

Senem DEMİRKIRAN¹

1. GİRİŞ

Küreselleşme, dijitalleşme ve yenilik (inovasyon), 21. yüzyılın kamu yönetimi paradigmasında köklü değişikliklere yol açmaktadır. Kamu yönetimi, sadece geleneksel idari işlevlerin yerine getirilmesi ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda teknolojik yeniliklerin etkin bir şekilde yönetilmesini gerektiren karmaşık bir sistem haline gelmektedir. Teknoloji ve yenilik yönetimi, kamu sektöründe hizmet sunumunu iyileştirmek, verimliliği artırmak ve vatandaş memnuniyetini sağlamak için kritik bir araç olarak kabul edilmektedir.

Modern kamu yönetimi, yenilik politikalarının entegrasyonu ile yeniden şekillenirken, bu yönetim tarzı, devletin rolünü sadece düzenleyici olmaktan çıkararak, aynı zamanda yeniliklerin teşvik edilmesi ve uygulanmasına öncülük eden bir aktör haline getirmektedir (Kaul, 1997). Teknolojinin ve yeniliklerin stratejik yönetimi, kamu kurumlarının esnekliğini artırmakta, değişen toplumsal ihtiyaçlara ve beklentilere daha hızlı ve etkin bir şekilde yanıt verme yeteneğini güçlendirmektedir (Borins, 2001). Ayrıca, kamu yönetiminde yenilik yönetimi, vatandaşların katılımını artırarak daha şeffaf, hesap verebilir ve kapsayıcı bir yönetim anlayışını desteklemektedir (Criado, 2021). Bu durum, kamu sektörü ile vatandaşlar arasında daha güçlü bir ilişki kurarak, kamu

¹ Dr., Trakya Üniversitesi, İpsala MYO, senemdmk@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9835-4963.

hizmetlerinin kalitesini ve erişilebilirliğini artırmaktadır. Yenilikçi yaklaşımlar, kamu yönetiminde sadece mevcut sorunlara çözüm getirmekle kalmamakta, aynı zamanda gelecekte karşılaşılabilecek zorluklara yönelik proaktif stratejilerin geliştirilmesine de olanak tanımaktadır (Vigoda-Gadot, 2005).

2. TEKNOLOJİ VE YENİLİK YÖNETİMİNİN TANIMI

Teknoloji yönetimi, organizasyonların teknolojiyi stratejik olarak kullanma ve yönetme süreçlerini ifade etmektedir. Bu kavram, teknolojinin etkin bir şekilde yönetilmesi ve uygulanması için gerekli stratejik, operasyonel ve organizasyonel becerilerin geliştirilmesini içermektedir. Teknoloji yönetimi, özellikle teknolojinin hızla değiştiği ve iş dünyasında rekabetin arttığı günümüz koşullarında kritik bir öneme sahiptir.

Teknoloji yönetimi, bir organizasyonun teknolojik kaynaklarını ve yeteneklerini planlama, kontrol etme ve yönlendirme sürecidir. Bu süreç, teknolojik yenilikleri teşvik etmek ve teknoloji ile iş stratejilerini uyumlu hale getirmek amacıyla yürütülmektedir (Drucker, 2012). Valenduc (2000) progiciels de gestion intégrée (ERP) gibi entegre yönetim yazılımlarının teknoloji yönetimindeki rolünü tartışırken, bu sistemlerin organizasyonel yapıyı nasıl etkilediğini ve iş süreçlerini nasıl dönüştürdüğünü vurgulamaktadır. ERP sistemleri, organizasyonların iş süreçlerini daha etkin yönetmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda yönetsel kararları da kısıtlayabilmektedir (Valenduc, 2000). Berry (1983) ise yönetim araçlarının organizasyonel sistemlerdeki evrimi üzerindeki etkisini ele almaktadır. Berry, yönetim araçlarının genellikle görünmeyen etkiler yarattığını ve bu araçların organizasyonel değişimleri nasıl tetiklediğini açıklamaktadır. Bu bağlamda, teknolojik araçlar sadece teknik işlevlerle sınırlı

kalmayıp, aynı zamanda organizasyonel kültür ve yapılar üzerinde de derin etkiler bırakabilmektedir (Berry, 1983).

Stratejik teknoloji yönetimi, organizasyonların uzun vadeli teknoloji hedeflerini belirlemelerini ve bu hedeflere ulaşmak için stratejik planlama yapmalarını içermektedir. Chiapello ve Gilbert (2013), yönetim araçlarının ekonomik teknolojilerle ilişkisini ele almakta, bu araçların stratejik yönetim süreçlerinde nasıl rol oynadığını incelemektedir.

Yönetim araçları, sadece ekonomik değil aynı zamanda organizasyonel stratejiler üzerinde de etkili olabilmektedir (Chiapello ve Gilbert, 2013). Callon vd. (1994), teknoloji yönetimi ve araştırma stratejileri üzerine odaklanmakta, teknoloji yönetiminin nasıl bir strateji oluşturma sürecine entegre edilebileceğini açıklamaktadır. Bu yaklaşımlar, organizasyonların teknolojik yenilikleri ve araştırma programlarını yönetme biçimlerini belirlemekte ve bu süreçlerin nasıl iyileştirilebileceğine dair yönlendirici stratejiler sunmaktadır (Callon vd., 1994). Lefebvre vd. (1992), ise teknoloji yönetimini bir seçim olarak değil, daha çok bir gereklilik olarak ele almaktadır. Bu bakış açısına göre, organizasyonlar teknolojiyi yalnızca bir araç olarak değil, aynı zamanda stratejik bir yönelim olarak görmelidir. Bu yaklaşım, teknoloji yönetiminin organizasyonel başarının anahtar unsurlarından biri olduğunu öne sürmektedir (Lefebvre vd., 1992).

Teknoloji yönetiminin organizasyonel etkilerini değerlendiren çalışmalar, teknolojinin sadece iş süreçlerini değil, aynı zamanda organizasyonel kültürü ve sosyal dinamikleri de nasıl dönüştürdüğünü göstermektedir. Charbit (1991), özellikle teknoloji yönetiminin organizasyonel öğrenme süreçleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Teknolojinin hızlı değişimi, organizasyonların öğrenme yeteneklerini geliştirmeye yönelik stratejiler geliştirmelerini gerektirmektedir (Charbit, 1991).

Pesqueux (2009) ise teknoloji yönetiminin teknik ve yönetsel araçlar arasında nasıl bir köprü kurduğunu tartışmaktadır. Teknoloji yönetimi, teknik unsurların yanı sıra yönetsel yeteneklerin de geliştirilmesini gerektirmekte ve bu iki alan arasındaki etkileşim, organizasyonel başarıyı etkileyebilmektedir (Pesqueux, 2009).

Gelecekte teknoloji yönetiminin nasıl şekilleneceği konusunda yapılan çalışmalar, yeni teknolojik trendlerin organizasyonel yönetim üzerindeki etkilerini incelemektedir. Cetindamar ve Phaal (2017), teknoloji yönetiminin araç ve süreçlerini güncel trendlerle uyumlu hale getiren yaklaşımlar önermektedir. Bu trendler, organizasyonların teknolojiyi nasıl yönettikleri ve gelecekteki teknoloji stratejilerini nasıl belirledikleri konusunda önemli bilgiler sağlamaktadır (Cetindamar ve Phaal, 2017).

Yenilik Yönetimi, organizasyonların rekabet avantajını sürdürülebilir kılabilmesi için kritik bir stratejik görevdir. Bu alan, yeniliklerin nasıl yönetileceği ve uygulanacağı konularını kapsar ve çeşitli kavramları içermektedir. Yenilik yönetimi, organizasyonların yenilik süreçlerini etkin bir şekilde yönetmesini sağlayan bir dizi strateji ve uygulamayı ifade etmektedir. Bessant ve Tidd (2014), yenilik yönetiminin organizasyonel değişim ve yenilik stratejileri ile ilgili olduğunu belirtmektedir (Bessant ve Tidd, 2014).

Yenilik yönetiminde, yenilik türleri genellikle ürün yenilikleri, süreç yenilikleri ve organizasyonel yenilikler olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Adams vd. (2006), ürün yeniliklerinin genellikle müşteri taleplerine yanıt olarak geliştirildiğini ifade etmektedir (Adams vd.,2006). Stratejik yenilik yönetimi, organizasyonların uzun vadeli yenilik stratejilerini belirlemesi ve uygulamasını içermektedir. Tidd ve Bessant (2014) stratejik yeniliğin organizasyonların yenilik

kapasitelerini geliştirmeyi hedeflediğini vurgulamaktadır (Tidd ve Bessant, 2014).

Yenilik yönetiminin etkinliğini ölçmek, organizasyonların yenilik stratejilerinin başarısını değerlendirmek için önemlidir. Schiederig vd. (2012), çevresel yeniliklerin ölçülmesi ve bu süreçlerde kullanılan yöntemler hakkında bilgi sunmaktadır (Schiederig vd.,2012). Dijital yenilik yönetimi, teknolojinin yenilik süreçlerine entegrasyonunu ifade etmektedir. Nambisan vd. (2017), dijital yeniliklerin organizasyonel sınırları ve yenilik ajansı üzerindeki etkilerini tartışmaktadır (Nambisanvd., 2017). Çevresel yenilik, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak amacıyla yapılan yenilikleri ifade etmektedir. Schiederig vd. (2012) çevresel yeniliklerin hala erken aşamada olduğunu ve bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerektiğini belirtmektedir (Schiederig vd.,2012).

3. KAMU YÖNETİMİNDE TEKNOLOJİ VE YENİLİK YÖNETİMİNİN ÖNEMİ

Kamu yönetiminde teknoloji ve yenilik yönetiminin önemi, devletin inovatif gelişim ve inovatif altyapı oluşturmadaki rolüne dayanmaktadır. Suray vd. (2019)'ne göre, devletin inovasyon yönetimindeki rolü hem teknolojik hem de yönetsel değişimleri içerecek şekilde sistematik bir dönüşüm geçirmektedir. Bu değişimlerin amacı, kamu hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmaktır (Suray vd.,2019).

Kaul (1997) tarafından tanımlanan "Yeni Kamu Yönetimi" (New Public Administration) kavramı, kamu sektöründe yönetim yeniliklerinin nasıl gerçekleştiğine dair önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu kavram, kamu yönetiminin modernleşme süreçlerinde rol oynayan yenilikçi yaklaşımları ve yönetim stratejilerini vurgulamaktadır.

Kaul'un çalışması, kamu sektöründe çeşitli yönetim yeniliklerinin ve uygulama stratejilerinin önemini ortaya koymaktadır (Kaul, 1997). Borins (2001) ise, kamu yönetimindeki yeniliklerin genellikle planlama süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu yenilikler, orta kademe yöneticiler ve ön saha çalışanlarının katkılarıyla şekillenmektedir. Borins'in bulguları, kamu sektöründe yeniliklerin sadece kriz anlarında değil, aynı zamanda stratejik planlama ile de ilgili olduğunu göstermektedir (Borins, 2001).

Stratejik Yönetim ve İnovasyon: Teknoloji ve yenilik yönetimi, stratejik yönetim uygulamalarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, teknolojik ve teknik olmayan yeniliklerin yönetimini, organizasyonel planlama ve yönetim süreçleriyle ilişkilendirmektedir (Strategic Management of Technology and Innovation, 2004).

Damanpour ve Schneider (2009) ise, kamu organizasyonlarında yeniliklerin benimsenme özelliklerini inceleyerek, yöneticilerin rolünü vurgulamaktadır. Yeniliklerin maliyetleri, karmaşıklığı ve etkileri üzerine yapılan bu araştırma, yönetsel yeniliklerin benimsenmesinde yöneticilerin kritik rolünü ortaya koymaktadır (Damanpour ve Schneider, 2009).

Dijital İnovasyonlar ve Kamu Yönetimi: Dijital inovasyonlar, kamu yönetiminde önemli bir değişim kaynağıdır. Bekkers ve Homburg (2005), e-Devlet uygulamalarının kurumsal ve teknolojik inovasyonlar olarak nasıl değerlendirildiğini ele almaktadır. E-Devlet, kamu hizmetlerinin dijitalleşmesi ile ilgili önemli gelişmeler sunmaktadır ve bu süreçte teknoloji yönetiminin rolü büyüktür (Bekkers ve Homburg, 2005).

Feller vd. (2011) ise açık inovasyonların kamu yönetimindeki etkilerini incelemektedir. Vatandaşların e-hizmetlerin aktörleri ve alıcıları olarak rolü, kamu sektöründeki dönüşümleri önemli ölçüde etkilemektedir (Feller vd.,2011).

Kamu yönetiminde teknoloji ve yenilik yönetiminin önemi, hizmetlerin kalitesini artırmak ve devletin verimliliğini yükseltmek açısından belirgindir. Teknolojik yenilikler, stratejik yönetim uygulamaları ve dijital dönüşüm, bu süreçlerin temel bileşenleridir. Bu bağlamda, çeşitli araştırmalar ve literatür, teknoloji ve yenilik yönetiminin kamu sektöründeki etkilerini ve önemini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

4. TEKNOLOJİ VE YENİLİK YÖNETİMİNİN KAMU POLİTİKALARINDAKİ YERİ

Politika Yapım Süreçleri: Teknoloji ve yenilik yönetimi, politika yapım süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle veri temelli karar alma süreçleri, kamu politikalarının daha etkili ve verimli bir şekilde oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

Del Brío ve Junquera (2003) tarafından yapılan bir literatür incelemesine göre, yenilikçi teknolojiler, çevresel inovasyon yönetiminde önemli değişikliklere neden olmakta ve bu da politika yapımında veri odaklı yaklaşımların benimsenmesini teşvik etmektedir (Del Brío ve Junquera, 2003). Ayrıca, teknolojik yenilikler, politika yapım süreçlerinde daha şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının benimsenmesine olanak tanımaktadır (Jaumotte ve Pain, 2005).

E-Devlet Uygulamaları: e-Devlet uygulamaları, teknoloji yönetiminin bir parçası olarak kamu sektöründe önemli bir yere sahiptir. Bu uygulamalar, vatandaşlara devlet hizmetlerine daha hızlı ve kolay erişim sağlamaktadır ve kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmaktadır.

Coşkun (2018) ve Yıldırım (2022) tarafından yapılan çalışmalar, Türkiye'deki e-Devlet uygulamalarının, sağlık politikaları gibi çeşitli kamu hizmetlerinin dijitalleşmesinde

önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Coşkun, 2018; Yıldırım, 2022).

E-Devlet uygulamaları hem kamu hizmetlerinin kalitesini artırmakta hem de yenilikçi teknolojilerin kamu yönetiminde nasıl etkili bir şekilde kullanılabileceğini göstermektedir (Hidalgo ve Albors, 2008). Bu uygulamalar, teknolojik yenilikleri destekleyerek, kamu sektörünün modernizasyonunu teşvik etmektedir (Leyden ve Link, 2015).

Akıllı Şehirler ve Dijital Belediyecilik: Akıllı şehirler ve dijital belediyecilik kavramları, yerel yönetimlerde teknoloji ve yenilik yönetiminin önemini vurgulamaktadır. Akıllı şehirler, veri ve teknoloji kullanarak şehirlerin daha yaşanabilir ve verimli hale getirilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Arciénaga Morales vd. (2018), tarafından yapılan bir çalışma, teknoloji ve yenilik yönetiminin yüksek eğitim ve yerel yönetim uygulamaları üzerindeki etkilerini incelemektedir (Arciénaga Morales vd., 2018).

Akıllı şehirler, çeşitli sensörler ve veri toplama araçları kullanarak şehir yönetimini daha etkili hale getirmektedir ve bu da yerel yönetimlerin yenilikçi çözümler geliştirmesine olanak tanımaktadır (Kuşseven, 2022). Bu süreç, yerel yönetimlerin dijital teknolojileri entegre ederek kamu hizmetlerinin kalitesini artırmasına yardımcı olmaktadır (Babaoğlu ve Karasoy, 2022).

5. KAMU YÖNETİMİNDE TEKNOLOJİ VE YENİLİK YÖNETİMİNİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

Dijital Dönüşüm Engelleri: Dijital dönüşüm, kamu kurumlarında önemli değişikliklere ve iyileşmelere yol açabilmektedir. Ancak, bu sürecin önündeki engeller, kurumların

teknolojiye uyum sağlamasını zorlaştırabilmektedir. Yapısal ve kültürel engeller, bu zorlukların başında gelmektedir:

Yapısal Engeller: Kamu kurumlarının bürokratik yapıları, karar alma süreçlerinin yavaşlığı ve mevcut altyapının yetersizliği, dijital dönüşümün önündeki en büyük engellerdir. Bu engeller, teknoloji uygulamalarının etkili bir şekilde entegre edilmesini zorlaştırabilmektedir (Boukamel ve Emery, 2018).

Kültürel Engeller: Kamu sektöründeki kültürel direnç, yeniliklerin kabulünü zorlaştırmaktadır. Çalışanlar ve yöneticiler, yeni teknolojilere ve süreçlere karşı direnç gösterebilmektedir. Bu direnç, kurumların dijital dönüşüm hedeflerine ulaşmasını engelleyebilmektedir (Neumann ve Mettler, 2020).

Gizlilik ve Güvenlik Sorunları: Teknolojinin kamu yönetiminde uygulanması, gizlilik, veri güvenliği ve siber tehditler gibi konuları da gündeme getirmektedir:

Gizlilik Sorunları: Kamu kurumları, vatandaşların kişisel bilgilerini korumakla yükümlüdür. Teknolojik yenilikler, veri toplama ve işleme süreçlerini içereceği için, bu bilgilerin kötüye kullanılma riski artmaktadır (Mancera ve Kheladi, 2016).

Veri Güvenliği: Kamu kurumları, veri güvenliğini sağlamak için çeşitli önlemler almak zorundadır. Siber saldırılar ve veri ihlalleri hem vatandaşların güvenliğini tehdit etmektedir ve kamu kurumlarının itibarını zedelemektedir (Mergel, 2016).

Siber Tehditler: Teknolojinin artan kullanımı, siber tehditlerin de artmasına neden olabilir. Kamu kurumları, bu tehditlere karşı etkili güvenlik önlemleri geliştirmek zorundadır (Tchawe ve Tientcheu, 2020).

Kaynak ve Yetenek Eksiklikleri: Teknoloji ve yenilik yönetiminde karşılaşılan kaynak ve yetenek eksiklikleri de önemli bir sorundur;

İnsan Kaynağı: Teknoloji ve yenilik yönetimi için yeterli bilgi ve deneyime sahip insan kaynaklarının eksikliği, kamu kurumlarının teknolojik yenilikleri etkili bir şekilde uygulamasını engelleyebilmektedir (Demirkıran, 2020).

Bütçe Kısıtlamaları: Kamu kurumlarının bütçeleri genellikle sınırlıdır. Bu kısıtlamalar, gerekli teknoloji yatırımlarının yapılmasını zorlaştırabilir ve yenilikçi projelerin hayata geçirilmesini engelleyebilmektedir (Şengül, 2015).

6. SONUÇ

Kamu sektöründeki dijital dönüşüm süreci, yapısal ve kültürel engellerin etkisi altında şekillenmektedir. Yapısal engeller, mevcut eski teknoloji altyapılarının yenilikçi sistemlerle uyumsuzluğu ve bu sistemlerin entegrasyonundaki zorlukları içermektedir. Bunun yanı sıra, kamu kurumlarında köklü değişimlere karşı gösterilen direnç, kültürel engellerin bir yansımasıdır.

Dijital dönüşüm, genellikle mevcut iş yapma yöntemlerini sorgulayan ve bu yöntemleri köklü bir biçimde değiştirmeyi gerektiren bir süreç olduğundan, kamu çalışanlarının değişime adaptasyonu ve yeni teknolojilere karşı tutumları önemli bir sorun teşkil etmektedir. Teknoloji ve yenilik yönetiminde karşılaşılan bir diğer önemli zorluk, veri gizliliği ve güvenlik endişeleridir.

Kamu kurumları, geniş çaplı ve hassas verileri yönetirken, veri güvenliğinin sağlanması kritik bir öneme sahiptir. Siber tehditler ve veri sızıntıları, hem bireylerin kişisel bilgilerini tehlikeye atmakta hem de kamu kurumlarının güvenilirliğini sorgulatmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik önlemlerinin güncellenmesi ve siber tehditlere karşı etkili stratejilerin geliştirilmesi, dijital dönüşüm sürecinin başarısı için temel bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Kaynak ve yetenek

eksiklikleri, teknoloji ve yenilik yönetiminde karşılaşılan diğer önemli engellerdir.

Kamu kurumlarının teknolojik yenilikler için ayrılan bütçeleri genellikle sınırlıdır, bu da yatırım yapma kapasitesini kısıtlamaktadır. Ayrıca, teknolojiye dair yeterli bilgi ve beceriye sahip insan kaynağının eksikliği, bu süreçlerin etkin bir şekilde yürütülmesini engellemektedir. Kamu kurumlarında, teknoloji yönetimi ve yenilik süreçlerinde başarılı olabilmek için gerekli niteliklere sahip personelin istihdam edilmesi ve mevcut personelin bu konularda eğitim alması önemlidir.

Sonuç olarak, kamu yönetiminde teknoloji ve yenilik yönetiminin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için bütüncül bir strateji geliştirilmesi gerekmektedir. Dijital dönüşümün önündeki engelleri aşmak ve bu süreçlerin başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlamak, kamu hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini artıracaktır. Bu bağlamda, stratejik planlama ve uygulama aşamalarında bu önerilerin dikkate alınması, kamu yönetiminde dijital dönüşüm sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Adams, R., Bessant, J., & Phelps, R. (2006). Innovation management measurement: A review. *International journal of management reviews*, 8(1), 21-47.
- Arciénaga Morales, A. A., Nielsen, J., Bacarini, H. A., Martinelli, S. I., Kofuji, S. T., & García Díaz, J. F. (2018). Technology and innovation management in higher education—Cases from Latin America and Europe. *Administrative Sciences*, 8(2), 11.
- Babaoğlu, C., & Karasoy, H. (2022). Kamu yönetiminde blokzincir: kullanım alanları ve örnek uygulamalar. *Sosyoekonomi*, 30(52), 283-297.
- Berry, M. (1983). Une technologie invisible-L'impact des instruments de gestion sur l'évolution des systèmes humains. *hal.science*. Retrieved from <https://hal.science>
- Bekkers, V. J. J. M., & Homburg, V. (2005). The information ecology of e-government: e-government as institutional and technological innovation in public administration. *Public Administration Review*, 65(4), 543-553.
- Bessant, J. (2003). Challenges in innovation management. *The international handbook on innovation*, 761-774.
- Borins, S. (2001). Public management innovation: Toward a global perspective. *The American Review of Public Administration*, 31(1), 5-21.
- Boukamel, O., & Emery, Y. (2018). Les freins culturels à l'innovation dans l'administration publique: spécificités helvétiques. *Gestion et management public*, 6(2), 25-43.
- Callon, M., Laredo, P., & Mustar, P. (1994). La gestion stratégique de la recherche et de la technologie: l'évaluation des programmes. *Google Books*.

- Cetindamar, D., & Phaal, R. (2017). Technology management: activities and tools. Google Books. Retrieved from <https://books.google.com>
- Charbit, F. (1991). La gestion des technologies émergentes: organisation et apprentissage. theses.fr. Retrieved from <https://theses.fr>
- Chiapello, E., & Gilbert, P. (2013). La gestion comme technologie économique. Traité de sociologie économique. Retrieved from <https://shs.cairn.info>
- Criado, J. I. (2021). Digital public administration in Latin America: Digitalization, public innovation, and the future of technologies in the public sector. In The Emerald Handbook of Public Administration in Latin America (pp. 1-24). Emerald.
- Coşkun, M. B. (2018). Türk Kamu Yönetimi Perspektifinden E-Sağlık Hizmetleri Ve Sağlık Politikalarındaki Yeri Üzerine Bir İnceleme. Journal of Management and Economics Research, 16(1), 289-302.
- Damanpour, F., & Schneider, M. (2009). Characteristics of innovation and innovation adoption in public organizations: Assessing the role of managers. Journal of Public Administration Research and Theory, 19(3), 495-514.
- Del Brío, J. Á., & Junquera, B. (2003). A review of the literature on environmental innovation management in SMEs: implications for public policies. Technovation, 23(12), 939-948.
- Demirkıran, S. Kamuda Teknoloji ve Yenilik Yönetiminin Adalet Hizmetlerinin Dijitalleşmesine Etkisi. Bayburt Üniversitesi Adalet Dergisi, 2(1), 31-45.

- Drucker, P. (2012). Technology, management and society. Taylor & Francis. Retrieved from <https://taylorfrancis.com>
- European Institute for Technology and Innovation Management, & Durand, T. (2004). The strategic management of technology and innovation. Bringing Technology and Innovation into the Boardroom: Strategy, Innovation and Competences for Business Value, 47-75.
- Feller, J., Finnegan, P., & Nilsson, O. (2011). Open innovation and public administration: Transformational typologies and business model impacts. European Journal of Information Systems, 20(5), 580-590.
- Hidalgo, A., & Albors, J. (2008). Innovation management techniques and tools: a review from theory and practice. R&d Management, 38(2), 113-127.
- Jaumotte, F., & Pain, N. (2005). An overview of public policies to support innovation.
- Kaul, M. (1997). The new public administration: Management innovations in government. Public Administration and Development: The International Journal of Management Research and Practice, 17(1), 13-26.
- Kuşseven, A. (2022). Kamu Politikalarında Dürüme Yaklaşımı Ve Yapay Zekânın Kullanımı. Kamu Yönetimi Ve Teknoloji Dergisi, 4(1), 59-77.
- Lefebvre, L. A., Lefebvre, E., & Le Luel, A. (1992). La gestion de la technologie: un choix ou une nécessité? Publications.polymtl.ca. Retrieved from <https://publications.polymtl.ca>
- Leyden, D. P., & Link, A. N. (2015). Public sector entrepreneurship: US technology and innovation policy. Oxford University Press, USA.

- Mergel, I. (2021). Open innovation in the public sector: drivers and barriers for the adoption of Challenge. gov. In *Digital Government and Public Management* (pp. 94-113). Routledge.
- Nambisan, S., Lyytinen, K., Majchrzak, A., & Song, M. (2017). Digital innovation management. *MIS quarterly*, 41(1), 223-238.
- Pesqueux, Y. (2009). Technologie, technique et outils de gestion. *hal.science*. Retrieved from <https://hal.science>
- Pirog, M. A. (2014). Data will drive innovation in public policy and management research in the next decade. *Journal of Policy Analysis and Management*, 537-543.
- Schiederig, T., Tietze, F., & Herstatt, C. (2012). Green innovation in technology and innovation management—an exploratory literature review. *R&D Management*, 42(2), 180-192.
- Suray, I., Suprunenko, S., Kartashova, O., & Bondar, O. (2019). Public administration and innovation policy in a networked society. *Electronic Research Journal of the Donbas State University of Internal Affairs*, 14(2), 45-61.
- Şengül, R. (2015). Örgütsel değişim faktörü olarak inovasyon ve kamu yönetimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 141-151.
- Tchawe, H. E., & Tientcheu, P. *Gouvernance, Innovation Et Developpement: Les Defis De L'universite Africaine*.
- Tidd, J., & Bessant, J. R. (2014). *Strategic innovation management*. John Wiley & Sons.
- Valenduc, G. (2000). Les progiciels de gestion intégrée: une technologie structurante? *Réseaux. Communication-Technologie-Société*. Retrieved from <https://persee.fr>

Vigoda-Gadot, E., Shoham, A., Schwabsky, N., & Ruvio, A. (2005). Public sector innovation for the managerial and the post-managerial era: Promises and realities in a globalizing public administration. *International Public Management Journal*, 8(1), 57-81.

Yıldırım, A. (2022). Kamu Yönetiminde Sağlık Politikalarındaki Dönüşüm: E-Sağlık Uygulamaları. *Kuram Ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 125-140.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT PLANLAMASININ KENT İÇİ ULAŞIMIN ANAHTAR KAVRAMI: BİSİKLET YOLLARI

Merve TURAN DOĞAN¹

Alper BİLGİLİ²

1. GİRİŞ

Ulaşım, insanlık tarihinin en temel ve en kritik unsurlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. İlk insan topluluklarının göçebe hayat tarzından yerleşik hayata geçişi, ulaşımın evriminin başlangıcını teşkil eder. İlk dönemlerde insanlar, avcılık ve toplayıcılık faaliyetleri için basit yürüme yolları ve patikalar kullanmışlardır. Ancak, tarım devrimi ile yerleşik düzene geçilmesi, malların ve hizmetlerin taşınması ihtiyacını doğurmuş ve bu durum, ulaşım araçlarının ve yollarının gelişimine zemin hazırlamıştır. Ulaşımın evrimsel süreci, teknoloji ve toplumsal ihtiyaçların karşılıklı etkileşimiyle şekillenmiştir. İlk başlarda insanlar, yük taşımak için hayvanları evcilleştirerek ulaşım sağlamıştır. Atların, öküzlerin ve develerin kullanımı, daha uzun mesafelerin kat edilmesini ve daha ağır yüklerin taşınmasını mümkün kılmıştır. Tarihsel bağlamda incelendiğinde Sanayi Devrimi, ulaşım da bir devrim niteliğinde olan demiryolu ve buharlı gemilerin icadına sebep olmuştur. Buhar gücüyle çalışan lokomotifler ve gemiler, daha hızlı, güvenilir ve verimli ulaşımı mümkün kılmıştır. Daha sonra

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, ÇOMÜ, LEE, meyoo483@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8921-5301

² Doç. Dr., ÇOMÜ, Biga İİBF, Kamu Yönetimi, bilgili@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0417-5070

motorların geliştirilmesiyle otomobil, kamyon ve uçak gibi motorlu taşıtlar hayatımıza girmiştir. Otomobillerin üretimi, karayolu altyapısının genişlemesine ve ulaşımın daha bireysel bir hale gelmesine sebep olmuştur. Günümüzde ulaşım için en sık kullanılan araçlardan biri otomobildir. Hem bireysel yolculuğun konforlu bulunması hem de bazı toplumlarda bir çeşit statü göstergesi olarak yer alması otomobil kullanımını artırmaktadır. Ancak şehirlerin ve kentsel alanların, sürdürülebilirlik açısından giderek daha fazla öneme sahip olduğu bir çağda yaşamaktayız. Günümüzde, kentlerin sürdürülebilirliği üzerine yapılan tartışmalar, çevresel etki, toplumsal refah ve ekonomik kalkınma gibi pek çok faktörü içermektedir. Küreselleşen dünyada hızla artan nüfus, çevre kirliliği, çevresel endişeler ve yaşam kalitesine olan talepler, kent planlamasını dönüştürme ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Bu dönüşümün temel unsurlarından biri de karbon salınımının azaltarak çevreye insan faktörünün çevreye verdiği zararı en aza indirmeye çalışmaktır. Tüm dünyada motorlu taşıtların ulaşımın vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edilmesi, ulaşım ve çevre ile ilgili sorunların ana kaynağı olarak gösterilebilir (Kibar, Çelik, & Aytaç, 2015). Fakat küçük kentlerde kent halkının kullandığı birçok kamusal ve sosyal faaliyet alanlarının yürüyüş mesafesinde olduğu bir gerçektir. Küçük kentlerin yüzölçümü yürüme mesafesi için uzak sayılabilecek birçok noktaya da motorlu bir taşıt olmadan, bisikletle ulaşımı mümkün kılmaktadır. Günümüzde ulaşımın etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi, ekonomik kalkınma, toplumsal refah ve çevresel sürdürülebilirlik açısından da kritik öneme sahiptir.

Bu çalışma, kentlerde sürdürülebilir ulaşımı teşvik etmek için bisiklet yolları ve yaya dostu altyapıların mevcut durumu üzerine odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı, sürdürülebilir ulaşımı teşvik etmek için bisiklet yolları ve yaya dostu altyapıların önemini vurgularken bisiklet yolları ve yaya dostu

kentlerin, dünyada ve ülkemizdeki başarılı örneklerini incelemektedir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT PLANLAMASINDA BİSİKLET YOLLARININ VE YAYA ALANLARININ ÖNEMİ

Sürdürülebilirlik, (Ercoşkun, 2007) insanın ekosistem üzerindeki negatif etkilerinin, ekosistemin taşıma kapasitesini aşmayacak düzeyde tutularak, tüm çeşitliliğinin ve yenilenemez kaynakların gelecek kuşaklara aktarılabilmesini sağlama çabası olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilir kent ise, değişim ve gelişimin devamlılığını sağlamak amacıyla sosyo-ekonomik çıkarların çevre ile ilgili kaygılarla uyumlu hale getirildiği yerlerdir (Keskin, 2012) Sürdürülebilir kent planlaması, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları ile kentlerin uzun vadeli yaşanabilirliğini sağlamak için yapılan kapsamlı bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir ulaşırma kavramı ise, ulaşım gereksinimlerinin insan sağlığına ve ekosisteme zarar vermeden karşılanması, yenilenebilir kaynakların kullanımını teşvik ederek yenilenemez kaynakların alternatiflerinin geliştirilmesini ve yenilenebilir kaynakların tüketim hızının yenilenme hızını aşmamasını sağlamayı hedeflemektedir (Yalınız & Bilgiç, 2007). Bu bağlamda, bisiklet yolları ve yaya alanları, sürdürülebilir kent planlamasının ayrılmaz bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Bu unsurlar hem bireysel refahı artırmak hem de kentsel çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak için kritik öneme sahiptir. Sürdürülebilir kent planlamasında bisiklet yollarının ve yaya alanlarının entegrasyonu, çevresel koruma, ekonomik verimlilik, sosyal bütünleşme ve halk sağlığı açısından çok yönlü faydalar sağlamaktadır. Bisiklet yolları ve yaya alanları, motorlu taşıtlara bağımlılığı azaltarak çevresel sürdürülebilirliğe önemli katkılar sağlamaktadır. Bisiklet kullanımı ve yaya hareketliliği, fosil yakıt

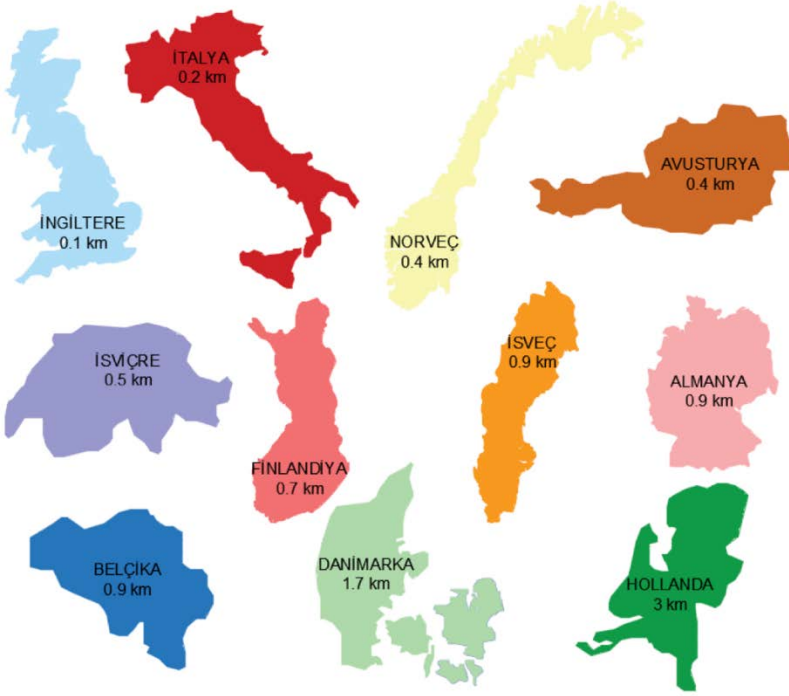
tüketimini ve buna bağlı olarak karbon emisyonlarını önemli ölçüde düşürmekte bu durum, hava kalitesinin iyileşmesine ve sera gazı etkilerinin azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, motorlu taşıt trafiğinin azalması, şehir içindeki gürültü kirliliğini de minimize etmektedir. Sürdürülebilir kent planlamasında bisiklet yollarının ve yaya alanlarının önemi, ekonomik boyutta da belirgindir. Bisiklet ve yaya ulaşımı, düşük maliyetli altyapı gereksinimleri ile şehirlerin bütçeleri üzerinde daha az yük oluşturur. Bu tür ulaşım çeşitleri, bakım maliyetlerini düşürürken, aynı zamanda yerel işletmelere erişimi kolaylaştırarak ekonomik canlılığı artırır. Yerel esnaf ve küçük işletmeler, yaya ve bisiklet trafiğinden olumlu yönde etkilenir, çünkü bu şekilde müşterilerin alışverişe daha fazla zaman ayırabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında bisiklet kullanımı ve yürüyüş, fiziksel aktiviteyi artırarak toplum sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Günümüzde, bisiklet kullanımı bireyler için fiziksel ve ruhsal dinlenme sağlayan, toplum için ise çevre duyarlı ve enerji koruma prensipleriyle uyumlu bir ulaşım biçimi olarak değerlendirilmekte ve şehir ve ulaşım planlamacıları tarafından da kabul görmektedir (Ulvi, 2002). Motorlu taşıt trafiğinden ayrılmış bisiklet yolları ve geniş yaya alanları, kentsel bölgelerdeki trafik güvenliğini artırmaktadır. Özellikle çocuklar ve yaşlılar gibi savunmasız gruplar için güvenli yaya ve bisiklet yolları büyük önem taşımaktadır. Ayrıca yaya ve bisiklet yollarının kent halkı tarafından aktif olarak kullanılması kent içindeki gürültü kirliliğini de azaltmakta ve kente sakin ve huzurlu bir perspektif sunmaktadır.

3. DÜNYADAKİ BİSİKLET DOSTU KENT UYGULAMALARI

Trafik kazalarını en aza indirmek, artan çevre kirliliğini azaltmak amacıyla birçok ülkede bisiklet kullanımını

yaygınlaştırmak için planlamalar yapılmaktadır (Ankaya & Aslan, 2020). Bunun sonucunda bisiklet yolları ve yaya dostu kentler konusunda birçok başarılı örnek bulunmaktadır. Aşağıda, çeşitli ülkelerde kişi başına bisikletle günlük olarak kat edilen mesafeler yer almaktadır.

Şekil 1. Ülkelerde Bisikletle Günlük Kişi Başına Düşen Kat Edilen Mesafe

Kaynak: (Çevre Şehir İklim Kütüphanesii, 2024)

3.1.Hollanda’da Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

Bisiklet denilince ilk aklı gelen ülkelerden biri şüphesiz Hollanda’dır. Hollanda, bisiklet kullanımıyla özdeşleşmiş bir ülke olarak bilinir buna neden olarak şehrin altyapısının bisiklet kullanımına uygun planlanmış olması, toplumsal kabul, ulaşım kültürü olarak sıralanabilir. Hollanda’da ikamet edenlerin %84’ü, en az bir veya daha fazla bisiklete sahiptir. Ülkenin 17 milyonluk nüfusuna karşılık, toplamda 23 milyon bisiklet bulunmaktadır

(Ankaya & Aslan, 2020). Kişi başına günlük bisikletli yolculuk uzunluğu açısından 3 km ile dünya genelinde birinci sırada olan Hollanda'da, yüksek bisiklet kullanımına rağmen, sürücülerin başına gelen ölümlü kaza sayısının en düşük olduğu ülke olarak öne çıkmaktadır (Lorasokkay & Ağırdir, 2011). Buna sebep olarak şehrin altyapısının bisiklet kullanımına uygun olması, sürücüler için güvenli yollar yapılması gösterilebilmektedir.

3.2.Japonya'da Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

Japonya'da bisiklet sahipliği oranı otomobil sahipliği oranının her zaman üzerinde kalmış, 80 milyonun üzerinde bisiklet bulunan ülkede her 1.6 kişiye 1 bisiklet düşmektedir. Japonya'da her yıl yaklaşık olarak 11 milyon bisiklet satılmaktadır (Elbeyli, 2012). Günlük olarak 30 milyon kişi bisiklet kullanmaktadır ve diğer ulaşım türleri arasında bisiklet kullanımı %15'tir, bu da dünyada Hollanda ve Danimarka'nın ardından üçüncü sırayı alır. Ancak, bisiklet kullanımının diğer iki ülkeden geride kalmasının nedeni, toplam yol uzunluğunun yalnızca %0.15'inin bisiklet yollarına ayrılmış olmasıdır. Bu oran, Hollanda'nın seviyesinin 1/60'ı ve Almanya'nın seviyesinin 1/30'u kadarına denk gelmektedir. Bu veriler, bisiklet kullanıcılarının sayısının çok olmasına rağmen, şehir alanlarında yeterli bisiklet altyapısının bulunmadığını göstermektedir (Mitanoska, Dimoska, Sandeva, & Despot, 2012).

3.3.Danimarka ve İsveç'te Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

Danimarka'da, bisikletler günlük ulaşımında önemli bir rol oynamaktadır. Danimarka'da bisiklet sürme kültürü, hava koşullarından bağımsız olarak yaygındır. Çocuklar 2-3 yaşlarından itibaren bisikletle tanışmakta ve okulda trafik kuralları, güvenli bisiklet yolculuğu için gerekli ekipmanların önemi öğretilmektedir. Bu, geniş bisiklet yolu ağı ve ülkenin genellikle düz arazisiyle desteklenmektedir. Danimarkalılar, işe

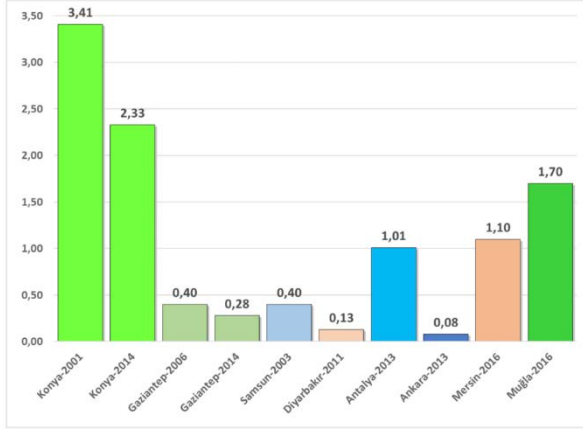
gitmekten alışverişe ve sosyal etkinliklere kadar çeşitli amaçlarla bisiklet kullanmaktadır. Ülkede bisiklet kullanımı, diğer ulaşım türlerine göre önemli bir tercih sebebidir. Danimarka Ulaştırma Bakanlığı, bisiklet altyapısını geliştirmek amacıyla 458 milyon dolar yatırım yaparak 2022'yi "Danimarka'da Bisiklet Yılı" ilan etti. Bu girişim, bisiklet kullanımının teşvik edilmesi ve sürdürülebilir ulaşımın desteklenmesi amacıyla başlatılan geniş kapsamlı bir altyapı planının bir parçası olarak ele alınabilir (A Nation of Cyclists, 2024).

İsveç, bisiklet kullanımının yaygın olduğu ülkelerden biridir. İsveç, kasabaları ve şehirleri içinde ve çevresinde gelişmiş bir bisiklet yolu ağına ve ülke çapında rotası belirlenmiş bisiklet yollarına sahip, büyük, bisiklet dostu bir ülke olarak tanınmaktadır (Sweden, 2024). İsveç'te tüm seyahatlerin yaklaşık yüzde 12'si bisikletle yapılmaktadır (Alm & Koglin, 2022).

4. TÜRKİYE'DEKİ BİSİKLET DOSTU KENT UYGULAMALARI

Ülkemizde, bisikletin ulaşım aracı olarak görülmemesi, ciddi altyapı eksiklikleri ve topografik özelliklerden dolayı yerleşik bir bisiklet kültürü bulunmamaktadır (Mert & Öcalır, 2010). Ancak bazı büyük şehirlerde örnekler mevcuttur.

Şekil 1. Ulaşım Ana Planı Konut Anketlerine Göre Bisikletli Yolculuk Oranları

Kaynak: (Çevre Şehir İklim Kütüphanesii, 2024)

4.1. Konya’da Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

Bisikletle 1920’li yıllarda tanışan Konya şehrin düz bir topografik yapısının olması, bugünkü gibi olmasa da şehrin yürüyerek kat edilecek mesafe için büyük olması, Tarihsel süreçte ulaşımında yalnızca at ve at arabalarının kullanılması sebebiyle bisikleti bir ulaşım aracı olarak kolayca benimsemiştir (Lorasokkay & Ağırdir, 2011). Konya, Türkiye’nin en geniş bisiklet yolu ağına sahip şehirlerinden biridir. Kentte yaklaşık 550 kilometre uzunluğunda bisiklet yolu bulunmaktadır. (TÜRKİYE, 2024) Bu altyapı, bisikletin hem şehir içi ulaşımında hem de rekreasyon amaçlı kullanılmasını teşvik etmektedir. Ancak 13 yılda yaklaşık 400 km bisiklet yolu ve şeridi yapılmış olmasına rağmen, bisikletli yolculuk oranlarında yüzde 1 azalma olduğu gözlemlenmiştir (Nalbantoğlu, Nalbantoğlu, Yıldız, & Arapkirlioğlu, 2024). Konya Büyükşehir Belediyesi’ne ait ‘ATUS’ isimli internet sitesinde toplu ulaşım (otobüs, tramvay vb.) ağı güzergahları, duraklarıyla ilgili detaylı ve güncel bilgiler yer alırken bisiklet yolu güzergahları ve paylaşımlı bisiklet istasyonlarına dair bilgi bulunmamaktadır. Bunun yerine yine

belediyeye ait olan ‘Konya Açık Veri Portalı’ isimli sitede yalnızca paylaşımlı bisiklet istasyonlarının koordinatları ve istasyon isimlerine yer verilmektedir.

4.2. Antalya’da Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

Antalya Türkiye’de en önemli turizm merkezlerinden biridir. Çok sayıda yabancı uyruklu insanın hem yaz sezonu hem de tüm yıl boyunca yaşamını sürdürdüğü bir kent olarak demografik çeşitliliğe sahiptir. Turizm sebebiyle hızla gelişen ve büyüyen kentte, kent merkezinin tarihi dokusunu korumak amacıyla yaya trafiği göz önünde bulundurulmakta ve çevre yollar araç trafiği için genişletilmektedir. Antalya’da bisiklet kullanımı yaklaşık %1,2 seviyesindedir ve bu rakamın çoğunluğunu elektrikli bisikletler oluşturmaktadır. Şehirde 12,95 kilometre bisiklet yolu ve 11,21 kilometre bisiklet şeridi bulunmaktadır (Mansuroğlu & Dağ, 2020). Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin yayınlanan son Stratejik Planı’na (2020-2024) göre, "Bisiklet Yolu ve Yayalaştırma Projeleri’nin sayısı 2019’da 2, 2020’de 4, ve 2021’den 2024’e kadar olan dönemde ise 5 proje olarak tamamlanmıştır.

4.3. İstanbul’da Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

İstanbul’da kentin büyüklüğü, nüfusu ve trafik yoğunluğu gibi faktörler nedeniyle bisiklet ve yaya ulaşımıyla ilgili bazı zorluklar bulunmaktadır. Kentin çeşitli bölgelerinde bisiklet yolu bulunmakta olup, bu yollar genellikle ana cadde ve bulvarlarda ayrılmış şeritler veya özel bisiklet yolu olarak düzenlenmektedir. Özellikle kentsel dönüşüm projeleri ve ulaşım master planları çerçevesinde bisiklet yolu ağının genişletilmesi ve iyileştirilmesi üzerine çalışmalar devam etmektedir. 2020 İstanbul Bisiklet Ana Planı verilerine göre İstanbul’da toplam 188 km bisiklet yolu bulunmaktadır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2024). Ayrıca İstanbul, ayrılmış, paylaşımlı, inşaat aşamasında, projesi tamamlanan bisiklet yollarını, bisiklet park alanlarını ve bisiklet

tamir istasyonlarını gösteren ‘İstanbul Bisiklet Haritası’ isimli web sayfasına sahiptir (İstanbul Bisiklet Haritası, 2024). Güncel verilerle nüfusu 15 milyonu bulan kentin mevcut bisiklet ve yaya yollarının yetersiz kalmasının yanı sıra bu yolların gerekli mevzuatlara uygunluğu, yaya ve bisiklet yollarının yerleşimi, sınırları ve işaretlenmeleri gibi sorunlar da devam etmektedir. Hızla büyüyen kentin altyapı olanakları birçok açıdan kentlinin ihtiyaçlarını karşılamada güçlüklerle karşılaşmaktadır.

4.4. Çanakkale’de Bisiklet ve Yaya Yolu Uygulamaları

Çanakkale, tarihi ve doğal güzellikleriyle öne çıkan bir şehirdir. 9555 km² yüzölçümüne sahip şehrin nüfusu 474.791 olan orta ölçekli bir kenttir. (Nüfus Büyüklüğü, 2024). Hem Asya hem de Avrupa yakasında toprakları bulunan bu şehir, boğazın her iki tarafına yayılan stratejik konumu ve doğal güzellikleriyle dikkat çekmektedir. Çanakkale'nin kent merkezindeki dar sokakları, taş kaplı yolları, tarihi evleri ve sahil boyunca uzanan kordon hem yerli halk hem de turistler için eşsiz bir deneyim sunar. Ancak Çanakkale bisiklet ve yaya yolu altyapısı konusunda bazı önemli eksikliklerle karşı karşıyadır. Şehirde bisiklet yollarının sayısı ve kalitesi, kentin potansiyelini ve ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamamaktadır. Çanakkale’de 2020-2024 Stratejik Planı’ndan elde edilen verilere göre 2019 yılı itibariyle mevcut bisiklet yollarının toplam uzunluğu yaklaşık 27 kilometredir (Stratejik Planı, 2024). Söz konusu planda hedef olarak *‘Bisiklet yolu master planı ve uygulama planı hazırlanacak, bu kapsamda yeni bisiklet yolları yapılacaktır’* ifadesi yer almaktadır. Çünkü bu mesafe, bisiklet kullanımını teşvik edecek ve sürdürülebilir ulaşımı destekleyecek düzeyde yeterli değildir. 2024 yılına kadar 50 kilometreye çıkarılması planlanan bisiklet yollarına ilişkin güncel verilere yeni stratejik planın yayınlanmamış olması sebebi ile erişilememektedir. Bunun yanı sıra mevcut bisiklet yollarının bazıları bakım gerektirmektedir, bu da kullanıcılar için güvenlik riskleri

yaratmaktadır. Yaya ve bisiklet yollarının işaretlemelerinin belirli aralıklarla yenilenmesi güvenli bir ulaşım için önem taşımaktadır. Çanakkale kent merkezi incelendiğinde, en büyük sorunlardan biri bisiklet yollarının sürdürülebilirliğinin sağlanamamasıdır (Cengiz & Kahvecioğlu, 2016). Bisiklet yollarının şehir genelinde eşit dağılım göstermemesi, belirli bölgelerde bisikletle ulaşımı zorlaştırmakta ve bisiklet kullanımını sınırlamaktadır.

Bisiklet yollarının yetersizliği, özellikle yoğun trafik olan bölgelerde bisikletle ulaşımı riskli hale getirmektedir. Ayrıca, bisiklet yollarının kesintisiz olmaması ve sık sık araç yollarıyla kesişmesi, bisiklet kullanıcıları için ek zorluklar yaratmaktadır. Bu durum, bisiklet kullanımını teşvik etmeyi amaçlayan girişimlerin etkisini azaltmakta ve bisikletli ulaşımın yaygınlaşmasını engellemektedir. Çanakkale’de yaya yolları genellikle dar ve kalabalıktır. Kent merkezinin tarihi dokusunun bozulmasını engellemek amacıyla bazı yollar trafiğe kapatılmıştır. Ancak caddelerde yer yer kaldırımlar daralmakta ve kaldırım kesintileri olmaktadır. Altyapı hizmetlerinde yaşanan aksaklıklar nedeni ile kent merkezinde otopark sıkıntısı yaşanmakta bu da araçların bisiklet ve yaya yollarına taşıyacak şekilde park edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Kaldırımların ve yaya geçitlerinin yeterince geniş olmaması, araçların işgalci parkları engelli bireylerin ve çocuk arabası kullanan ailelerin rahatça hareket etmesini engellemektedir. Bu tür parklar, yaya ve bisiklet yollarının amacına uygun olarak kullanılmasını engelleyerek hem yayalar hem de bisiklet kullanıcıları için tehlike oluşturmaktadır. Aynı zamanda gerekli bisiklet ve yaya yollarında gerekli sinyalizasyon bulunmaması ve renklendirme yapılmaması bisiklet yollarının yayalar tarafından işgal edilmesine de sebep olmaktadır. Benzer şekilde bisiklet yollarının bulunmadığı ve trafiğin hızla aktığı kent merkezinde yaya yollarının bisiklet kullanıcıları tarafından işgal edilmesiyle sonuçlanmaktadır.

5. SONUÇ

Türkiye'de, bisiklet kullanımı ve yaya olma kültürünün toplumda olumsuz algılanması, önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Konya gibi örneklerde, bisiklet yollarının kilometre olarak artmasına rağmen, kullanımında belirgin bir düşüş gözlenmektedir. Bu durum, çevreye duyarlılık ve günlük fiziksel aktivitenin öneminin toplum tarafından yeterince anlaşılmamasından kaynaklanmaktadır. Şehirlerde yeterli ve güvenli bisiklet altyapısının eksikliği, kentsel dönüşüm projelerinin yaygın olması ve bu projelerin ulaşım etkilerinin göz ardı edilmesi, toplumun bisikletli ulaşımı yeterince benimsememesi, bisikletin genellikle çocuklar ve gençler için bir eğlence aracı olarak görülmesi, çocuklara bisiklet ve trafik eğitiminin yeterince verilmemesi, bisikletin düşük gelirli kesimler için bir ulaşım aracı olarak algılanması ülkemizde sürdürülebilir ulaşımın zayıf yönleri arasında yer almaktadır (Tuncer, 2024). Ayrıca, bireylerin kişisel konforu ve motorlu araç sahipliğinin bir statü sembolü olarak görülmesi, yetkililerin bisiklet ve yaya yollarına gereken özeni göstermemesiyle sonuçlanmaktadır. Şehir planlamalarının da insanları bisiklet kullanımına ve yürüyüşe teşvik etmede yetersiz kalması, karşılıklı olumsuz bir döngüyü tetiklemektedir. Bu durum, şehirlerdeki ulaşım altyapısının geliştirilmesi ve yaşanabilir şehirlerin oluşturulması için engel teşkil etmektedir. Bu nedenle toplumda farkındalık oluşturmak için çalışma yapılması ve yönetimler tarafından bisiklet kullanımının ve yaya ulaşımının öneminin vurgulanması ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, daha sürdürülebilir ve sağlıklı şehirlerin inşası için önemli adımlar atılabilir.

Kentlerde bisiklet ve yaya yollarının geliştirilmesi, kentin ulaşım altyapısının iyileştirilmesi ve sürdürülebilir ulaşım seçeneklerinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bisiklet yollarının sayısının artırılması, mevcut yolların bakımı

ve iyileştirilmesi, kent genelinde kesintisiz ve güvenli bisiklet yolları ağının oluşturulması gerekmektedir. Aynı şekilde, yaya yollarının genişletilmesi, erişilebilirliğinin artırılması ve bakımlarının düzenli olarak yapılması, yaya trafiğini rahatlatacak ve kentlerde yürüyüşü teşvik edecektir. Ülkemizde, büyüyen ve gelişen bir kentlerde, şehir genişledikçe altyapı hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yaya ve bisiklet yolları için uygun alanların ayrılması, kent planlamasında öncelikli olarak ele alınmalıdır. Özellikle yeni gelişim alanlarında, yaya ve bisiklet yollarının entegre edilmesi hem ulaşım çeşitliliğini artıracak hem de sürdürülebilir kentsel yaşamı destekleyecektir. Bu yolların güvenli ve işlevsel olması, kent sakinlerinin fiziksel aktivitelerini artırmalarına ve çevre dostu ulaşım seçeneklerinden yararlanmalarına olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla, Kent planlama süreçlerinde yaya ve bisiklet yollarının önceliklendirilmesi, kentin modern ve yaşanabilir bir yapıya kavuşmasına önemli ölçüde katkıda bulunacaktır. Bu geliştirmelerin, Kentlerin daha yaşanabilir ve çevre dostu bir şehir olmasını sağlayacak, kent sakinlerinin yaşam kalitesini artıracakı düşünülmektedir. Yerel yönetim paydaşların ve ilgili kurumların bu alandaki yatırımları hem yerel halkın hem de ziyaretçilerin şehir içi ulaşımını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- A *Nation of Cyclists*. (2024, Mayıs 20). Denmark: <https://denmark.dk/people-and-culture/biking> adresinden alındı
- Alm, J., & Koglin, T. (2022). (In)capacity to implement measures for increased cycling? Experiences and perspectives from cycling planners in Sweden. *Journal of Urban Mobility*, 1-9.
- Ankaya, F. U., & Aslan, B. G. (2020). Kent İçi Ulaşımında Bisiklet Yollarının Planlaması; Dünya ve Türkiye Örnekleri. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1-10.
- Cengiz, T., & Kahvecioğlu, C. (2016). Sürdürülebilir Kent Ulaşımında Bisiklet Kullanımının Çanakkale Kent Merkezi Örneğinde İncelenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 55-66.
- Çevre Şehir İklim Kütüphanesi. (2024, Mayıs 19). Şehiriçi Bisiklet Yolları Kılavuzu 2019: <https://cevresehiriklimkutuphanesi.csb.gov.tr/Books/Book/7b9c2137-a5d3-4f48-8529-e62914f9210a> adresinden alındı
- Elbeyli, Ş. (2012). *Kentiçi Ulaşımında Bisikletin Konumu ve Şehirler İçin Bisiklet Ulaşımının Planlanması: Sakarya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ercoskun, Ö. Y. (2007). *Sürdürülebilir Kent İçin Ekolojik-Teknolojik (Eko-Tek) Tasarım: Ankara-Güdüll Örneği*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2024, Mayıs 19). İstanbul Bisiklet Ana Planı: <https://bisiklet.ibb.istanbul/wp->

content/uploads/2021/01/ISTANBUL_BISIKLET_ANA_PLANI_2020_04_03.pdf adresinden alındı

- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 81-99.
- Kibar, F. T., Çelik, F., & Aytaç, B. P. (2015). Yaya-Bisiklet Ulaşımı ve Sürdürülebilirlik: Hollanda Örneği. 7.*Kentsel Altyapı Sempozyumu*, (s. 509-515). Trabzon.
- Lorasokkay, M. A., & Ağırdır, M. L. (2011). Konya Kentiçi Ulaşımında Bisiklet. *Engineering Sciences*, 870-881.
- Mansuroğlu, S., & Dağ, V. (2020). Antalya Örneğinde Turizm Kentlerinde Bisikletli Ulaşım Güzergâhı Olanaklarının Değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 341-353.
- Mert, K., & Öcalır, E. V. (2010). Konya’da Bisiklet Ulaşımı: Planlama Ve Uygulama Süreçlerinin Karşılaştırılması. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 223-240.
- Mitanoska, A., Dimoska, A., Sandeva, V., & Despot, K. (2012). Evaluation and improvement on bicycle-friendly environment in the urban city center in a developed country (the case of Sapporo, Japan). *XXII International scientific conference Management and Quality* (s. 1-6). Štip: Faculty of Natural and Technical Sciences.
- Nüfus Büyüklüğü*. (2024, Mayıs 20). Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus İstatistikleri Portalı: <https://nip.tuik.gov.tr> adresinden alındı
- Nalbantoğlu, O., Nalbantoğlu, O., Yıldız, A. O., & Arapkırlioğlu, K. (2024, Mayıs 20). *Türkiye Bisiklet Yolu Ağı Master Planı*. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı:

<https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/turk-ye-b-s-klet-agi-c-lt1-20211202125047.pdf> adresinden alındı

Stratejik Planı. (2024, Mayıs 20). Çanakkale Belediyesi: <https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1110-stratejik-plan> adresinden alındı *Sweden.* (2024, Mayıs 20). EuroVelo the European Cycle Route Network: <https://nl.eurovelo.com/sweden> adresinden alındı

TÜRKİYE, W. (2024, Mayıs 19). Türkiye'nin Kent İçi Bisikletli Ulaşım Strateji Planı Hazır!

WRI TÜRKİYE ROSS CENTER: <https://wriehirler.org/icerik/turkiyenin-kent-ici-bisikletli-ulasim-strateji-plani-hazir> adresinden alındı

Ulvi, H. (2002). *Kent İçi Ulaşımında Bisiklet Kullanımı Konya Örneğinde Bir Araştırma.*(Yüksek Lisans Tezi).Selçuk Üniversitesi,Konya.

Yalınız, P., & Bilgiç, S. (2007). Eskişehir Kent Merkezinde “Park Et ve Bin” Uygulamasının Sürdürülebilir Ulaştırma Bağlamında Değerlendirilmesi. *7. Ulaştırma Kongresi* (s. 461-470). İstanbul: Türkiye İnşaat Mühendisleri Odası.

KAMU YÖNETİMİ

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com